

(Joh. Peter Glamdorp)

kommer denne bog mig fraa hende
oc till nogen anden som mig
ick kiende, vill den da mitt
naffn vide, da monne ieg
Maren Johans datter hede,

Gud dett schicke oc wende mitt
Syndigt leffnet till en salig ende,

Naar slegt oc venner oc verden
mett alle, mig monne forlade oc
slett fraa falde,
saa haaber ieg paa dig herre
Gud, som hielper vdi all bedr-
øffuelse oc nødt

[redacted] mhd

~~Ihs~~

Jeg wille mitt klagen og
andre sette,
Paa det Jeg troefast vil
walle forgette,
Christ først Anfør aff Stiæ,
Lost Hiemme,
Tröster Aldrig uden
Trænne itte,
Naar Ang[illegible] lipper
oc Hiertelig Tröster
Alt haab til Gud for,
sætter; [illegible]
Til Gud dig Aare,
Naar min begiære,

4,-3.
BOX

#.

Denne Bog er mig vnder-
skreffuen forærit aff Erl-
igste Karl Magnus Kast-
neßen Borger indj
Trundh. Gud giffue mig
der vdj at lære aff Dessen
Gudz hellige Worden tille
Ære, och mig til Ewige
Salighed, Amen. Amen.

Trundhiemb den 29 Augu
Anno 1662

Christen Jenßen
Bud Aggen

Menniskens leffnitz Spegel.

Huor wdi forhandlis mange deylige stycker / huert Menniske saare nyttig oc fornøden at vide oc betencke / fra sin Første tilkom til denne werden oc til sin dødedag / Forklarit med mange herlige Lignelser / Figurer / Sententzer / baade aff den hellige Schrifft oc andre Lærefedris i den Christen Kiercke / Item med mange Historier / baade aff schrifften / oc andre Schribenters Bøger Tilsamen. dragen

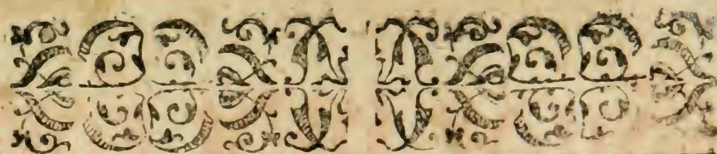
Vid

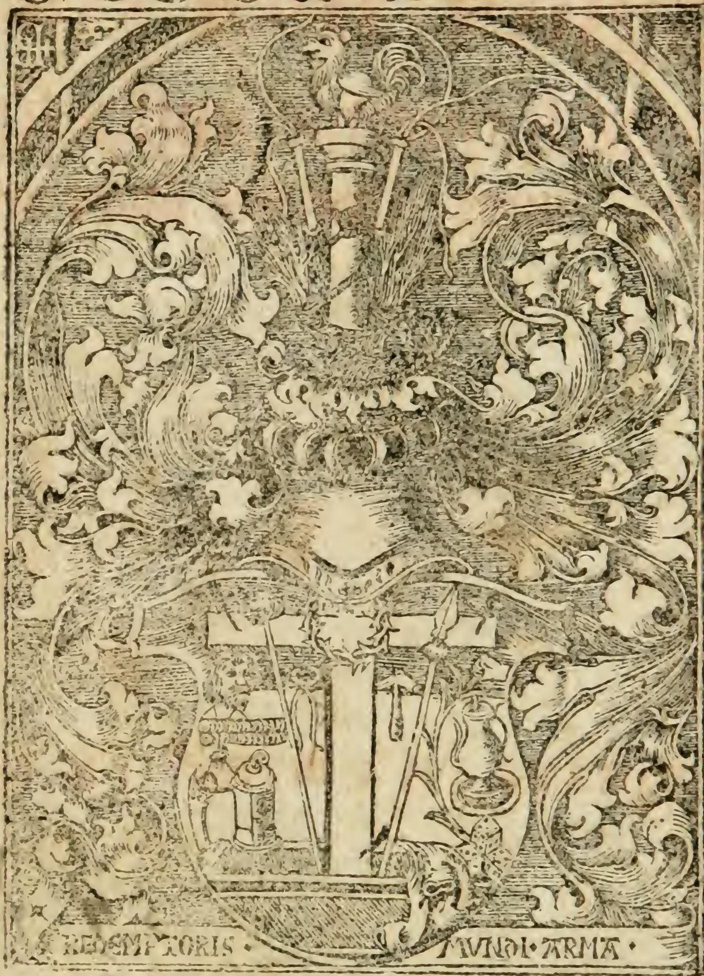
IOHANNEM PÆTRÆIVM Fionum, olim Scholæ Ottonianæ collegam primarium.

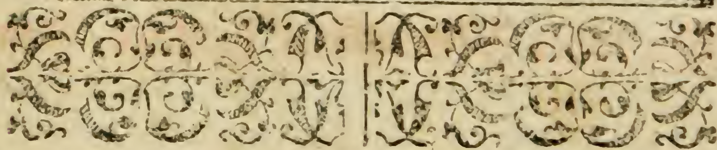
Psal. 90

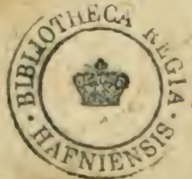
Du lader Menneskens henfare / som en strøm oc de ere som en søffn / Lige som græss der dog snart wisner / etc.

Rostoch
Prentet aff Stephan Mün...
ANNO M. D. ...

REDEMPTORIS · MVNDI · ARMA ·

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Erlig oc Wel-
byrdig CHRistian HOLck

Kongelige Maiestats til Dan-
marck oc Norge/ &c. Welbetroede Se-
cretario, min gunstige Herre/ Pa-
tron oc tiltroendis wen/ yn-
sker Jeg.

Naade oc Frid/aff Gud Fa-
der vid Jesum Christum
vor Herre.

Vnstige oc frömme Chri-
stian/ sem eders welbyrdig-
hed / haffuer altid stor lyst
oc willie til guds ord oc den
hellige schrifft / at læse oc
betencke/saa haffuer E. W.
Iblant Andit læst om den nyttig oc gaffnlig
skick/ hoss det Jödiske Folck at huer skulle giff-
ue/ nogit til templens bygning / effter sin for-
nuffue och effne / at Guds ord kunde/
i saa maade / altid holdis vid mact / oc derts
herlige politier / geistlig oc werslig kunde bliffue

 i sin

i sin flor / oc blumster / oc besynderlig veris guds Tieniste / i guds Tempel / som den wise Kong Salomon lod først opbyge. Thi all den stund/de lagde flyd paa at leffue gudfrychtig/ oc holde guds ord/ oc Kiercki Tieniste i sin rette mening / oc orden/ da kunde de beholde it fridsommelig rige / oc Regiment / effter som dit herlige oc gyldne *Symbolum* (woris allernaadiste Herris oc printzis. H. Hertug Christians den IIII. aff dit naffn wduald Konge til Danmarck oc Norge) lyder PIETAS REGNA CONFIRMAT: At gudfrychtighed haffuer møgit got med sig stadfester S. Paulus 1. Timoth. 4. *Pietas ad omnia vtilis est.* Den Gamle lærefader Nazianzenus / siger *Quæro arcam Noe, vt effugiam fatum & exitium*/dit er/ At ieg kand vndfly møgit ont oc wlycke wil ieg holde mig til den Christen forsamling / eller til Noe Arck. Oc end oc saa hielpe til med at guds ære kand forfremmis / oc mange kunde komme paa weyen til dit euige liff. Saa Troer Jeg oc forhaaber/ nest guds hielp / at huer i sin sted / gierne / legger flyd paa dit som kand skee til guds æris forfremmelse / oc andre godhiertede / oc welmenende Christne oc besynderlig sin fæderne land / til gode oc Tieniste / vden hand wilde vere guds retskaffne orden imod. Thi gud haffuer intit skabt eller stifftit / at dit

skulle

skulle io vere ganſſlig oc bruglig til nogit dē got. Huilcket Hedninger aff indgiffne naturlig liuſſ eller Skarpſindighed oc viſſe at ſige aff. Som *Cicero* i ſin *officijs* ſchriffuer *Ortus noſtri partem patria partem parentes partem amici, ſibi vendicant &c.* Huor mogit mere / ſkal oc bør WI. (ſom haffuer wor naffn aff Chriſto/ huilcken der haffuer vnt oſſ ſit hellige / klare oc pure Euangelij liuſſ ſom ſkiñer for oc offuer oſſ/ i denne werſſens morckhed) at betencke offuerveye med hiertens Andacht/ huerledis wi kand were gud (ſom oſſ haffuer ſin wtallige welgerninger beuiſt) tacknemelig / wor fædreland til Tieniſte / oc wor forældre / ſlect oc andre gode wenner til ære oc prydelſe.

Saa haffuer ieg der for (I IESV NAFN) Taget mig wwerdig / dog effter den naade / eller Talent ſom gud haffuer vnt mig / denne materia forhaand. ſaa ſom mit førſte / *Tyrocinium Theologiæ* eller øffuelſe i guds ord/ om Menneſkens tilkom/ leffnitz løb/ oc døden. Oc denne tractat / forklare / med lignelſer/ ſententzer oc figurer / bode aff den hellige ſchrifft / oc andre lærde mends / ſchrifft/ ſom ſtemmer offuer eens med guds ord.

Forhaabindis (neſt guds hielp) at dit maa ſkee gud til ære / It god Chriſten hierte / til gudfryctig øuelſe / oc wbod ferdige til Attar-

sek/oc paa mindelse/ oc mit kiere fæderneland/ forældre/ oc andre gode wenner til ære Tienist/ oc tacknemeligheds widnisbyrd/ for alle beuiste velgerninger.

Jeg wid wel/ at der skal findis mange egensindige / wrolig/ oc kiffachtige Mennisker / som skulle lade sig ditte mit føy: Arbeit icke befalde/ dennem haffuer jeg intit at acte. Thi gudfryctige / oc godhiertede Mennisker lader sig alle / høffske oc erlig gierninger / oc øffuelser wel befalde / huilcket mand bør meer at ansee end deris Falske dom oc mening.

Oc der som de wilde ret ansee / de Aarsager / som mig haffuer mouerit oc beueggit til at lade denne lille Bog vdgaa paa Tryck / skal de icke/ med rette / kund laste ditte mit arbeit.

Først. At der er saare mange herlige lignelser oc Figurer i den hellige Schrifft / som forklarer mange mørcke materier / naar de brugis rettelig / oc appliceris eilige / som dit sig bør/ dog icke vid alle proprietet oc egenskab/som mange Sophister / oc Vforstandige giøre/ icke vden stor wildfarelse oc wactsomhed.

Saa haffuer Dauid brugt dennem moxen i alle sine Psalmer. J den 1 Psalm: ligner

hand

hand it gudfryctig Menniske oc guds ords Elsker wid it træ som er plantit hoss it rindendis vand: der som mand wil nu tage samme træis wilkor / oc ligne dennem med it gudfryctige Menniske saa wyt som beggis wilkor kommer offuer ens med huer andre / Skal mand finde mange herlige lerdom / som er / at Palmetræ (som Dauid forstaar i denne Psalme) er altid grøn Winter oc Sommer / saa skal wor tro altid bliffue vid i modgang oc medgang / etc. Ezech. 41.

Den rette Himmelske Doctor wor HErre IESVS CHRISTVS (som wid best huad vor / Arme / Blinde / oc vanuittig / fornufft haffuer behoff) brugte idelig lignelser oc Paraboler for sine Discipler / at de kunde vid disse Jordiske ting / disbedre omsier komme i ret kundskab oc forstand om de Himmelske / euige oc Andelige. S. Paulus bruger dem ocsaa offte i sine Epistler. Rom. 9. J den dybe materie / om vor vdkorelse oc vduelelse / til dit euige Liff / fremsetter hand 2. lignelser / den ene om Esau oc Jacob. Den anden tager handt aff en potmager / huilcke samme 2. lignelser. D. NICOLAVS HENMINGIVS haffuer i sine rette mening oc effter guds ord klarlig vdlagt.

Mand kand oc suare til mange dybe Spørsmaal / i den H. schrifft / oc vndertiden paaminde andre med lignelser oc paraboler om dit mand icke ellers obenbarlig kand giøre. Som Nathan giorde vid Dauid der Hand vilde skerpe loffuen for hannem da vd rober Nathan icke strax forbandelse offuer Dauid for sin hoer / oc manddrab / men begynder sagtmodelig sin prædicken med denne deylige lignelse. Om den fattige mand som haffde IT eniste faar / men der var oc en rig mand som haffde saare mange som slagtede den fattigis eniste faar / der Dauid haffuer nu hørt Prophetens prædicken i denne deylige lignelse / bliffuer / hand sin egen Skarpe dommere / komer omsier i sin synders oc guds wrædis kundskab / oc bliffuer dog i sin hierte formiddelst den helligaands verkelse / Naadehungrig / oc Trøsttørstig / oc kommer i guds naade oc yndeste / etc. Som wi kand widere læse 2. Regum 12. Cap.

Hedninger haffuer oc brugt lignelser idelig i deris schrifft / som vi kand lese i de Romeris historiæ oc legend Om en Konning i India / som til spurde en Philosophum om 4. stycker 1. huad it Menneske er 2. huad it Meneske kand best lignis vid 3. huad it Menneskis synderlig idret er saa lenge dit leffuer 4. huad for selskab dit haffuer i sit mødsom reyse i denne verden.

Til

Til disse spørsmaal at forklare / bruger hand nogle herlige lignelser: Først siger hand / it menniske er lige som en wandrendis gest oc en Pilegrim / oc haffuer leyit sig sit huß oc herberg her i verden / oc i morgen skal hand der fraa / oc døden kryber nermer oc nermer til eff dag oc nat: For det andit it Menniske er lige som it skyeke uf / nar vermen kommer / da smeltis det / der for kand det oc kaldis / *Homo bulla* det er som en vandbeble. Som snart forsuinder: til det tridie siger hand it menniske haffuer en stedtzvarende fienskab eller *bellum aspondum*, med Dieffuelen / synden oc døden oc med sin nature / som er it meneskis husffinde saa at menniskens leffnit maa med rette kaldis idel Sorig oc møde / huilcket [...] is smuckt paa *latinè mea tota vita mihi* er [...] eller oc *pyraterium*: det er / it rooff / For det fiste / haffuer vort leffnit oc disse medfylgere / oc vandergeselle torst / hunger / bedrouelse / oc adskillige kranckhed oc paa dit fiste henger døden vid enden. Med disse lignelser haffuer den vise mand / tilraad andre / at di icke skulle driste oc flele formegit paa disse forgengelig vstadige oc fortvarende werfens ting (icke hermed at laste eller foracte menniskens materie eller anden guds ordning / i denne werden men allene at offuerweye oc betrachte den forkrenckelighed / oc wrißhed

hed / Som Menisken er for Syndens skyld/ vnder giffuen i dette Liff (her om taler di tuinde lære fædre / Irenæus oc Tertulianus, materia carnis non culpatur, Sed culpa Aff disse ord skal vi acte 2. ting : Første/ endog vor materie er ringe / oc møgen vselhed vndergiffuen / dog ere wi skabt til stor herlighed oc ypperlighed/ baade til at forfremme guds ære oc Menniskens Salighed / oc Siden at besidde med gud oc den gandske Himelske Herskare det euige Liff oc Salighed : for det andit at vi skal icke forskreckis / for døden / Thi vor vselhed oc elendighed døer alene oc bliffuer / Aldelis borte oc icke vi Sielff: Miseria hominis non homo moritur.

Saa haffuer ieg tilsammen Schriffuit/ baade vdi Danmarck ocsaa her i Tydskland/ bode aff den hellige Schrifft oc andre lærdemendis bøger / nogle skøne lignelser exercitij gratâ, at ieg skulle icke vere ørckeløss / men dog icke i den act eller mening / at ieg ville lade dem prentte / dog haffuer der verit nogle Fromme oc gudfrygtige Christne baade Edels Personer ol andre / som haffuer begierit / oc bedit at di maatte prenttis/ i den act oc menning / at nogen lerdmand kunde i nogen maade / bliff-

ne fororsakit til at sammen Schriffue Orden-
ligi en Bog alle lignelser oc Figurer / som i
den Hellige Schrifft findis: At mand kand
haffue bequemmelige lignelser til huad ma-
terie der kand indfalde: huilcket icke kand
skee / vden stor møde / oc Arbeit gode Bøger/
eller autoribus oc Synderlig forfarenhed i na-
turlig Ting.

Der for haffuer ieg tagit mig dette ringe
Arbeit for/ at andre kunde Aarsagis / til at
fuldkommelige tractere samme materie paa vort
Danske Maal.

Kierre Fromme CHRISTIAN, Saa
haffuer oc Eders velbyrdigheds kiere / Moder/
Erlig oc welbyrdig Frue MAGDALENA
HOLCKIS, til Høygaard min til
forladendis gode ven/bedit mig/at ieg vilde lade
dennem Publicere oc komme paa Trycke aff
huilcke Aarsager / oc aff Saadan gudfryctige
Meynniskers begiering vil ieg nu lade dennem
prentte

prentte / oc fuldkomme mine ord som ieg loffuede eders kiere moder vdi Suinborig i fyn effter som hindis Schriffuer anders Jørgensen Alfing haffde tilforne talede med hinde om min person oc om samme materie/huileken ieg oc Sender eder paa det alder ydmygeliste oc haffuer ieg E. W. hiertelig ombedit / at E. W. vilde tage ditte mit ringe Arbeit oc *Tyrocinium Theologiæ* til tacke huileket ieg/ vissellig forlader mig til thi eders fromme oc Christen hierte er mig i mange made betect/ oc obenbarit oc begierer fremdelis at dette kunde ved E. W. autoritet oc naffn beskermis oc handt heffuis fraa onde menniskers klafferi thi der ere hadefuld/ Affuindsiug / oc egensindige mennesker som acter ingen skillige aar sager til nogen ting: men allene aff it wfridsom hierte laster det andre giøre i en god Christen act oc mening huer effter den gaffue oc naade som guds aand giffuer oc meddeler / Jeg loffuer oc tilsiger / med al vnderdanig ydmyghed E. W. altid at ville tiene bode i min hiertens daglig bøn til gud oc i andre made saa møgit som mig mueligt er aff min ringe vuerdighed: Den Euige almechtige/ oc naadige gud / giff naade at E. W. maatte lenge leffue oc lide vel gud til ære oc alle eders venner til ære oc gode oc mange fattig trøstløss/ til hielp oc redning. Oc at gud vilde forlæne oss

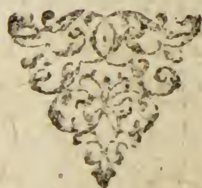
alle

alle i sin Christen Kiercke sin naade/liuff/krafft/ oc bistand / att wi saa maa wandre denne mørcke/ sorgfuld / oc farlig pilegrims reyse / at wi paa dit siste maa komme til vor rette hiem/ oc Fæderneland/ til det fryde fuld ære oc herlighed oc beprydis med ærens krone som er bered til ALLE dennem som strider riderlig / oc wandrer forsiunlig / der til forlæne oss gud Fader sin naade for Jesu Christi vor Herris skyld Amen. Huicken ære vere oc tack i euighed Amen. Datum Rostock/ den 24. Julij Anno 1593.

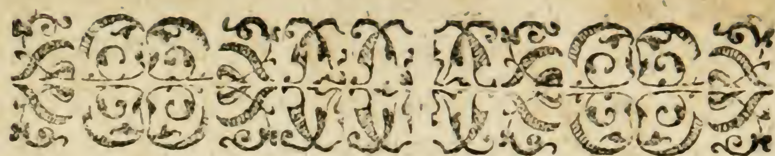
E. W. F.

wnderdannig / ydmyg oc plictig Tiener altid

Iohannes Pætræius Fionus

Effter.

EFterdi her ſkal nu talis i denne bog/ om nogle beſynderlige ſtycker / ſom vi burde at acte/oc anſee grandgiffuelig i vor gādſke liffs tid / ſom meſt gielder vor Salighed an/fra vor fødſels dag/oc til vor døde dag. Ja ocſaa huad løn de gode maa vente Sig i det euige liff/ oc huad løn de onde ſkal oc fouente vdi helffuede / huor aff kand komme mange gode betenckelſer til at leffue Chriſteligt / Saa at Mand kand vandre paa Herrens veye altid / ſom Dauid ſiger i den 119. Pſalm. Førſt anſe vor herkompſt / oc Fødſel til denne verden/ och vor liffs korthed oc mødſommelighed/ huor for vi ſkulle bruge det Retteligen/ thi Salomon i ſin visheds Bog 2. Capitel ſiger : vor liffs tid er kort oc mødſommelig / nar det gaar bort/ kommer det aldrig igen / det er/ til Saadan vilkor / ſom det nu er

gledelig

gledelig for de fromme / at thi skal icke
hid igen / til vselhe och møde / saa er
det sørgelig/ for de onde/ at di haffuer
saa ilde brugt denne korte liffs tid/ som
er naadsens tid. Effterdi at vort liff er
saa kort oc vuist/ oc verden holder saa
fast vid off / vare dig for hindes listige
Suig/ oc bedragelig wellyst/ der for si-
ger S. Pouel til de Rom: 12. Nolite
configurari seculo huic, Det er / bliffuer
icke lige som en podemester tager vil-
de trer paa Marken och poder dem i
sin haffue / ellers duer deris Fruct in-
tet / men nar di podis kand di bere
god Fruct: Saa kand Menniskem
icke voxe ret i sin Salighed / vden den
affplantis fraa den onde verden / oc
dygis oc wandis met den helligands
rette vedske oc Himmelske dug. For Sa-
dan vilkor som her er i verden/ Maa di
gode velsinde hen til deris fæderne
land oc icke bliffe forlenge *in terra oblivio-
nis*, men som en fremmit der siger hiem
til Sit ferne land effter som det danske
sprog lyder Naar alting erfrist saa er
hieme best huilcket guds børn maa vel
sige / om sig thi de/ vdstaar oc frister
saa mangen hierte stød oc i vor herris
kor-

korsskuole/ der for er intit bedre end at vi kunde forløsis/ oc kome hiem i deleffuindis lande som Dauid siger / Eller som en dagløñner som forlengis effter afften/ som Paulus siger 1. Cor. 1. det Sinnis vnderligt for menneskelig fornufft / nar diseer di onde at vere lyckfalig for verden oc blomstris som Salo siger i sin predickers bog 2. Cap. Men huor for di onde er saa lyckfalig i dette liff/ kunde vi icke forstaa fuldkomelig/ Men vi ville sige med Dauid i sin Psalme 92. Stultus non intelliget hæc, ieg mener at ieg ville forstaa dette oc det var vnderligt for mine øgne / di onde sparis aff gud at de skulle bedre dennom / men ville de icke / saa bliffuer det dennom til Støre fordømmelse oc skade. Der for ville vi nu (at vi disbedre kand acte vor liffs korthed) ansee disse tuende ting. Som kunde oss vnderuise herudi. Først dagligen forfarenhed eller exempler der nest lignelser oc figurer som beuiser huor kort oc vstadigt vor liff er / oc vi maa alt hen til Jorden igen som vi er kommen aff Genes 3. Cap. Derfor er vi oc aff naturen mere liibøyelig til de Nordiske

oc

och wuisse end til de himelske/ oc euig-
uarende. Vil vi først see til de gamle/
forfædre i den hellige Schrifft / da
kand vi forfare vor liff er kortvarende/
oc huggen snart aff. Exempel her paa/
Adam leffuede 930. Aar i stor sorig oc
elendighed/ bode for sin synd skyld oc
for den vgudelig Cains skyld. Seth v-
di 905. Enoch leffued vdi 360. Noa vdi
950. Abraham 175. Alle disse leffuede
wel/ en stund her i verden / men motte
dog paa dit siste A L L E gaa al ver-
sens gang/ det er Døden skoner ingen/
Herfor vden Sparis huercken de
vnge eller gamble/ Mectig eller Rige/
som Dauids barns exempel giffuer til
kiende / som hand afflede med Barsa-
bea huilckit der døde vdi sine vnge Aar/
2. Regum 12. Oc mange tagis hen i de-
ris aller feyerste tid naar de vilde helst
leffue/ oc byge paa verden/ dit beklager
Ezechias / 2. Regum 18. oc 19. Cap.
siger / HErren hand haffuer forkor-
tet mit liff i min alder etc. Wort
liffs wstadighed beskriffuer oc nogle
vise mend som kom til Alexandrum
(som haffde tuingit dene verden vnder
sin haand/ huilcken der saare hastig hen

B døde

døde och huer sagde sin herlig sententz om dit døde legome/den første: sagde i goer vor verden ham icke vie nock / nu kand en liden kiste holde ham / etc.

J disse Historier seer vi for øgen voris liffs vstadighed / och huorledis det skrier altid frem at / Som di der er til skibs / heller di liger sider eller Soffuer eller huad de giør ont eller got bander eller beder / Da gaar skibet altid med dem / saa er dette liff her i verden / Augustinus siger: Præsens vita est cursus ad mortem. Thi de vnge saa snart Ryckis hen som de gamble / di vnge haffue døde for dem / de gamble haffue den paa bagen / Jtem / de gamble haffue den altid i døren for sig / men vnge Suiger hand sig paa førend de tage dem vaare. J huor Mectig / deilige Kemper / Konger / och alle andre haffuer verrit / døden haffuer alt bortröckit dem alle / huercken visdom Rigdom / Fromhed eller andre vilkor / kunde fri dennom nar deris termin eller maal (som gud haffuer sat dem for) er fuldend och al den stund di var her / da var deris lob beblandit med sorrig / saa det maa kallis Cantus plorationis & Iubilationis

lationis commixtus, er mand lystig i it hiørnē / saa græder mand i it andit

For det andit / er der mange herlige lignelser i den hellige scriff / och i andre naturlige ting / aff huilcke vi kand letteligt oc klarlig forstaa vort liffs wstadighed / thi vor leffnit lignis gierne ved wstadig oc forgengelig ting / som er / ved afftens och Morgens tid / Esa: 38 / eller ocsaa ved hin deylige blomster som er deylige och Smucke om Morgenen / men førind afften er di visne. Den kand ocsaa lignis ved sky eller tage huilcken der snart føris bort aff veirit hid och tid. Her om taler Salomon vdi wisheds Bog 2. Cap. oc Job 7 Cap. Den materie som en sky samlis aff / den først opdrages i lufften aff solens warme / oc føris hid oc did / wrolig / saa lenge dē falder neder igen / saa er det med oss vi opkom̄e først af jorden paa legomis vegne oc mange kommer op til stor ære oc dignitet oc verdighz / i saadā deris ære / haffuer de stor wrolighed til saa lenge den falder ned til jorden / och sielen kom̄er entē til gud som hinde gaff eller til dieffuelē som hafuer hinde med syndē forgiffuē. Saa lignis oc vort liff

 ved

ved dug som falder om natten lidet før i dag men Strax Solen Staar op / da forsuinder den hen i lufften. Den kunde ocsaa sigis / at vere lige som en gest / der vandrer aff Sit herberge / oc tager intet med sig der fra / Saa van-drer vi arme pilegrime ocsaa aff denne werssens herberg ved døden / oc faaer dog intet med oss / vden en liden kiste / oc en laggen oc er vuiss om vi kand be-kome saa møgit / Thi mange girigt haffuer i sin liffs tid / kratzit stor rig-dom samen / men i sin døds tid haffuer icke saa mogit de kand skiule deris bare legom vdi / der for siger Paulus 1. Ti-moth. 5. Wi haffuer intetført i ver-den med oss / oc icke heller fører vi no-git bort / oc lige som en gest maa icke vel kiøbe vden hussit / om det end er hannem bedre / oc bequemeligere / saa vil oc verden icke lade oss Søge effter himmerigis glæde som er icke at be-komme aff denne verdens gest huss eller torrig / huorfor vi maa søge en an-densted / det er oc som it maal eller en vey / som vi skal løbe at frem oc til bage saa lenge vor vey er end. Mine dage er hastelig bort løben / siger Job i sit IX. Cap.

IX. Cap. lige som den der løber paa en bane til it maal / de ere bort løbne oc haffuer intit got effter ladit / oc er forgangit lige som di stercke skib vdi haffuit / huis gang ingen kand finde. Item som en ørn der flyger hastelig til aadsel / saa løber verden bort hasteligen / Oc som den der løber til it maal oc far bort med sin begierlighed. Augustinus siger huem som elsker verdēs forfengelighed oc handel (huilcket er alsamen forgengelig) den er ocsaa forgengelig med det same / men huē som haffuer lyst til kierlighed oc hiertelig forlengis effter di visse oc euige / dennem vil oc den euige gud mette (icke med grædelig brød som i denne verden) men med glædens oc Frydsens brød / til euig tid ꝛc. Ditte vort liff lignis oc vid en skugge eller mørck / thi herer idel mørcked / thi / vi kand icke rettelig forstaa oss paa di ting som vi burde / oc haffuer derfor storlig dit himelske liuss behoff / Som er guds sande ord. Endod vi haffuer her nogenledis den naturlig loffs kundskab til at skille och skierne imellem ont oc got / oc bekommer vi en bedre oc yppere kunskab aff

guds ord i troen aff den verdige Hellig gand / huilcken kommer aff guds ords flitig oc idelig hørelse oc aff guds vnderlige gierninger / Dog er dette idel mørck / naar det lignis vid dē kundskab som vi skal begaffuis med i det andit liff / vi haffuer her i hobit men der skal vi tage och føle paa det. Vort liff er ock saa som en skuge / thi huor skuge er / Der er gierne kalt / saa er verden fuld aff Syndsens kuld / thi Christen Kierlighed i mangis hierter bode til gud och sin neste er gandske vdsluct oc forfrossen. Item / Om afftenen er skugen lengst som vdgaar fra nogen ting / Lige saa er syndsens skuge mogit eller lang imod afftenen / det er imod verdens ende / her om taler Propheten Jerem: 6 Cap Saaledis / væ oss thi dagen gaar bort och skugen er bliffuen lang imod afftenen.

For det siste en skuge siunis at vere en Substantz eller nogit mand kunde tage och føle paa / och er dog intit / lige saa er vort liff icke saa fast at lide paa som dit siunis / och lige som den holdis for en daare och vanuittig Menēske som treffuer och tager effter skuggen.

Saa

Saa maa de och i sandhed holdis for vforstandige och galne mennisker som stoler paa dette arme liffs forgengelighed / derfor lader oss icke stole for møgit paa dette liffs Vuished.

Vort liffs vilkor lignis vid mange Naturlig ting i den hellige Skrifft at vi kand der aff disbedre ansee hindis vilkor ti vor skrøbelig natur vil altid haffue tegen eller lignelser for sig Naar det skee da skal vi acte nogle vilkor vdi dis ting som lignelsen er tagen aff.

Først hindis verelse / skabelse / herkomst som er for it exempel/huorledis vrter eller treer Plantis eller groer/med huad møde arbeit di frem kommer / langsommelig och dog kand snarlig aff falde / Siden om deris induortis Krafft eller dyd/ dernest om di kunde tiene oss i nogen vduortis anden bestilling. For det siste om deris vnderlige och deilig form eller skabning som offuer gaaer alle mesters konster. Om vi kand finde disse vilkor eller oc andre i nogen ting som lignis vid vor liff/da skal vi accommodere den til vort liffs vilkor i huad tid enten vngdoms eller allerdoms eller andre omstendigheds vilkor / det for verit/ sanderlig da finder vi megen lerdom oc vnderuisning oc acte den saare grand giffuelig / oc icke lade den gaa fra hen som it forflogit ord.

Thi den helligaand ved Propheterne oc andre haffuer intet tald vden vid stor merkelig Aarsag verit nød til far vor skrøbelidhed/ skyld at bruge Saadan ord / oc at mand skulle betencke demum aluorig. Huor-

Huorfor er da vort Liff saa megit elendigt fik icke Adam nade och bleff hand icke fri fra den Naturlige Død/ Ney: der maatte alt vere it euigt vindisbyrd til Adæ oc Euæ Fald oc synden kunde icke slet aff skaffis vden ved Natürlige Død / oc samme Død skulle Siunlig paaminde oss om synden/och huor farlig en ting legomens oc sielens Død er / For det siste at vi der vid paa mindis at fly til Christum. Maate der nogen sige / du siger møgit at vort Liff er saa kort oc vstadigt / huad orsager mon der vere til / Efsterdisaa at mennisken er saa deiligt it Creatur? Acte vel disse Aarsager da skal du icke forundre dig der paa/Først io lenger vi kommer hen i verdens alder fra Adam/ Som gud skaffte vden Syndactig medel / io arger ere vi / dette gaar de andre Creatur offuer som icke haffuer syndit / møgit mere maa dit gaa oss offuer som ere syndere. Derfor tagis vi snart bort / siden fordisaa paa den tid haffuer der verit mere sparsommelighed i mad och øl end vi nu haffuer paa denne dag

For det tridie / deris føde var bedre

for

for Syndfloden end den nu er / vandit er icke nu eller Jorden saa bequemmelige som tilforne / guds vrede haffuer io to gange verit / vdgiffuit paa Elementerne for Synden / i ord oc tegen. Først i syndfloden / guds vrede er icke saa bleffuen borte som vi tencker vden vi lader Synden vere stille / och vden vi beder fuld inderlig gud om naade oc forladelse / paa de synder vi haffuer bedreffuit.

Dette kand vi see paa vore egne lemmer / om vi en gang bliffuer ret siuge oc blodit foruendis i oss / da kand vi icke komme vel til pas igen och faa vor Rette krafft som tilforne men om det skeer to eller tre gange / huor møgit vansmectig / ja ganske foruend bliffuer vor ganske Natur / Saa ald vor bestilling bliffuer icke som til forne / Men som vor forderuede Complex nu er och siden der til om en bliffuer engang forskreckit oc forferdit da kand oc hans blod oc natur bliffue foruend i hañem. Seer vi nu verdens vilkor an / da er di lige saa / først i skabelsen der gud sagde / forbandit skal Jorden vere for dig / seer mand hen til synd floden huilcken it

 stød

skød Elementerne di fick da for Synden skyl oc kom aldrig til pas igen/ acter huad for en fornedring jorden fick i Christi pine oc Passion der hun beffuede oc rystit / da kom hun møgit aff laffue.

Nu for det siste er den som it gammelt och vdleffuid menniske / her aff kommer det ocsaa at vor føde er icke saa krafftig som tilforne derfor kand vi icke leffue saa lenge som vore forfedre.

For det siste di Himmelske aspecter kand icke tiene oss saa til gode/ som tilforne mand siger vel her til ocsaa at gud almectiste hand haffuer altingist at Raade hand er icke bunden til disse medel och naturlige ting / men hand Regerer dennem nu och altid effter sin almectige villie bruger dennom och ordinerer dem til at tienne di fromme til gaffn och gode och de onde til straff/ ti gud giør alt med medel. At Elementerne ere saa motuillige oc doffne / det giør vor ond skaff / vi er som hin onde børn / der setter mange graa h... i deris foreldërs hoffuit / saa er alle Creaturer aff vor synd / oc begierer at di matte forløsis / det er di ere gaait aff

laffu

laffu och kunde icke fylle deris rette førske ordning och skick / oc icke skulle føde oss lenger / les i det 8. Cap. til de Rom. Oc kunde de forgiffue os da skulle de vel giøre det / her er oc orsage hoss guds godhed oc Barmhiertighed / hand tager tid de gode hen: Oc de onde lader hand vnder tiden och hasteligen omkomme / nar der er icke mere forhobning om dennom / effter hand haffuer langtid fordragit deris ondskab / der for lader oss bede med Dauid som siger i sin Psal. 90. Herre ler mig mine liffs dage / det er at vide huor kort mit liff er.

Som̃e mener ieg er vng oc kād bliffue møget nyttig til got / ieg dør icke der for end nu / du skalt acte / kand ske gud vil icke lade dig giøre nogit fruct i dette liff / ti vi ere lige som Ceder træ / ber icke fruct det Aar de blōstris / men staar lige som der skulle ingen fruct komme aff det / lige saa haffuer det sig med guds børn / endog de synis i dette liff / at vere lenge vfructbar / saa ber di dog deris rette fruct / bliffuer det icke here saa blifuer det dog i det euige liff.

Det er ocsaa nogle i oss huor serdelis vor/ Materie er gandske ond ja Adams natur boer i oss huer/ vi er som it huß der er gammel Materie vdi / der for er der en gammel pact giort / at vi maa alle dø / huem vil sige mit hierte er rent/ oc fordisaa vi forterer vort liff som en Snack siger Dauid i den X C. Psal: Det er vort liff er huercken gud/ och vor neste behagelig eller gaffnligt. Siden mangis natur kand eller vil icke følge de gode effter som den burde at giøre / for det siste lige som vrter/eller treer forderffuis aff orme oc skadelig diur som bode skader blad / fructen/ och roden / saa haffuer vort liff mange onde ting som skader / det er ont selskab / 2c.

Vid roden er en ond natur och nagendis Conscientz/ i løffuene det er vdi vort leffnit oc omgengelse er Satan oc hans til hengere / som er en slem snare orm/ hand snerede sig op i treit/ saa giør hand en nu i voris hierter/ huor aff forkortis och vort liff. Nar it Menniske offerueer och betencker dette neruerrendis liffs vilkor och ligner det vid det som vore Første forelderne

derne var ſkabt vdi / och ſiden ved det ſom guds Søn haffuer forhuerffuit oſſ igien med ſin pine och død. Da ſeer vi huor vederſtygelig vor lemmer di erre ſom kaſtis bort i iorden oc andre naturlig ting / Verre ſig bohaffue aff ſøl eller meſſing nar di brydis fornyer mand dem igien / men vor legom duer der intet til / der for ſkal vi bede gud at vi kād ſaa leffue / at vor død i huor møgit møde och forfengelighed vi er vnder giffuet / kunde bliffue oſſ en bortgang til det euige liff.

Førſt ville vi nu høre huorledis vi ſkal tractere vort legom med mad oc øl.

At vi kand diſbedre rade det / ti vor kødelig Natur er ſaa møgit lecker och vil haffue huad den ſeer / och mere det ſom er forbøden end det ſom Sømmer ſig / ſaa gick det Euæ hun med ſin leckerhed førde oſſ alle i ſynd / vi ere al meſteparten ſom Poeten Terentius ſiger / Da mihi, affer: vi ville altid haffue oc begiere(diſuer)lige ſom Medici forſkriffuer viſſe mader / at curere legommit / ſaa ſkal der ocſaa

ere

vere visse mader i mad och øl / lige som affsindige Mennisfe icke føler slag eller hug saa acter icke heller di, som vskickelig leffue / huad skade deris icke allenißte legom / men ocsaa Sielen haffuer der aff / huem der vil anse Alexandri Magni pancket i den tridie Monarchia : huilcke som loffuede dennom Kongelig skenck oc frihed som mest kunde dricke / en som hed Promacus hand fick en Talent for hand kunde mest dricke / men hand oc fire til hannom bleffue døde der offuer och Kongen Sielff i sin galenskab lod nogle aff sine beste tienner afliue och tog sig gudomelig ære til och bedreff megen slem løsactighed / och siden bleff hand forgiffuet med ider i Sin druckenskab som nogle Skribenter mener och dette vor hans slemme Ordsprock i hans druckenskab : ieg vil raade offuer iorden / men gud hand man raade i Himmelen. Naar mand holder Sig aff och icke formaste Sin Natur formøgit med øl och mad / disbedre giør mand Sin Bøn til Gud / vdi rette Sit embit och kald giffue et

Smuct

Smuct exempel fra Sig / och vndfy mange Siuger som der kommer aff / och end vndfly mange vlycker huor⸗ for mange kom̃er i vlycke / sige de der⸗ lige det vor hannem ødt / Nev Sa⸗ lomon Suarer: Crapula plures quam glodius necat, ved v⸗ maadelighed omkommer saa mange som ved Suerd: och søger orsagen hos Medicos / Astronomos / eller andre til deris Siuge les / Asæ Historiam 2. paral: 6. och Athasiæ Histor: 2. Reg: 1. Di skulle se deris leffnit an / vor Arme natur er skabt til maadelighed den Konge Asa som hagde Podagel i Sin føder / huilcken Siugdom mange mener at hand hagde fangit aff sit vskickelig leffnit / hand spurde først Medicos til raad førend gud / huor⸗ for gud bleff vred / och Asa døde aff sin siugdom.

Lige som bier kand icke fordrage druckne Mennisker / saa kandt icke it got affholdit Menniske fordrage den slemme Last / Jeronimus siger smuct Englerne skyer druckene Folck endog

endog di kand ingen skade haffue der aff och Ambrosius siger nar du neder siuncker viu / da neder siunckis du aff dē/du erst gud vederstygelig/ foractis aff engelen / bespottis aff Menniſker-ne alle dyder tagis fra dig / Satan forderffuer dig/din finder for haand offuer dig /din natur forstøris/oc guds yndist bliffner borte.

Vi skal derfor vocte vor munds dør/ for den som Soffuer i vor barm/siger Micheas 7. Capit. Thi druckenskab kommer gierne Samtycke til at bedrif-ue flere Synder/fordisaa Satan leger orsager for/effter som hand fornemmer Menniskerne ere til bøglig til / och bruger adskillige personer der til som kand med trerskhed locke andre til at Synde / och disse kand rettelige lignis ved reffue / som Samson satte ild ved deris hale/til at opbrende Phi-listernis korn med.

Aff Saadanne onde selskab som raader altid til druckenskab och fraa-zeri bliffuer vngdomen tit och offte forraad/ ja den alleruisiste Kong Sa-lomon bleff aff vgudelig quinders siel-skab foruent/lige saa skadis mange aff

ont ſielſkab / paa ære / røcte / oc gode naffn och paa deris legoms helbrede/ huor aff kommer møgit ſkade paa ſind och Sandz / och paa legommit med mange ſiuger.

Lige ſom en Smed kand icke ſmede Jern til gaffns vden Ild: Saa giør Sathan med Menniſken / hand ſmeder dennem i Fraѕeris ild / ſaa beredis de til mange Synder / oc bliffuer ſmidig til / Huad hand vil haffue dennem.

Her om leß Herodis pancket och geſtebud huad der ſkede / och mange andre hiſtorier baade i den hellig Skrifft oc anderſtede / huor hordelig vkyſkhed er ſtraffuit / de borger vdi Gibea bedreff vkyſkhed mz en Leuiters quinde.

Och Beniamins ſlect med ynckelig ſtraffit ved Suerd / fordi de vilde forſuare den Synd / i domernis Bog XIX. Cap. Denne ſynd kommer icke gierne ene ſom Dauids fornerelſe giffuer til kiende 2. Kong Bog XI.

Der vor en ypperlig kridz mand/be funden vdi druckenſkab och vkyſkhed/ med en andẽs quinde denne Perſon lod Keyſer lucius Aurelianus / binde til tu-

tre / ſom hand bøuit til Jorden med deris top och ſaa lod dennom løß at di parterit hannom i to dele.

Om den ſlemme laſt Hofferdighed / ſom vil geerne følge vellyſt effter.

DAuid ligner dennem vid høie oc rancke træ paa høie bierge/ſom ber intit Fruct Pſal: 29. Hand och ligner dennem vid ryg Pſal: 37. Som ſnarlig forgaar / endog den giør mange røde øyen.

Lige ſom it træ der voxer ſaa langſommeligen / men det kand haſteligen omſtødis aff it ſtort veier/ Saadan er verdens hoffmod.

Den er och lige ſom en graff/ mand gaar offuer i huilcken mand kand ſnart falde vdi.

Eller ſom en fugel der kand icke bide en nyd: men hand fører nyden høit op i Lucten / och lader den falde ned paa en haar vey eller Steen / paa det den kand Brydis ſynder: Lige ſaa løffter verden mange høit op i ære / och la-

der

der dennem saa Slemmeligen falde ne- der i vanære/Psal: 100. och Job: 30.

Verdens ære er ligeruis som en Bie/ som haffuer en skarp huas brod i rūpē.

Men tager mand støff eller affne Psal: 1. Oc kaster hannem op i veirit/ da bliffuer hand icke stillē/ icke heller lenge paa en sted / lige saa ære de icke tryge som hofferdiger sig aff verdens ære / Thi de falder dybeste neder / nar de ophøier sig / Gregorius siger.

Men der som du vilt kiende korn fraa affne/da kast det op i veirit:

Lige saa kiendis de Hoffmodige oc Sagtmodige fraa huer andre / naar de op løfftis med huer andre til ære.

De Hoffmodige er ocsaa lige som raadne træ / eller nogle orme som ski- ner om natten och icke om dagen.

Hoffmod den skiner i denne verdens mørckhed / man naar den kommer til det rette lius/da skiner den icke. Hoffer- dighz hierter lignis vid Jorden som er forbandit / oc derfor skulle hun berre tilsled och torn/ Saa ber vor arme le- gomme som er en Jordklemp/ Mange huasse torne sō sticker megit skarpelig paa oss/som er forderffuelig oc kødelig affecter.

 Off-

Offuerdadighed kommer megit ont aff sted. Ephraim som vor ypperste i Israeliterne vdi det Aegyptiske trel-dom/aff hoffmod vilde de tage di Ge-thiters queg bort / men de derfor bleff slagen ihiel / Deris fader fick stor sorg/ och Pharao optendis aff had och vre-de / och optencker mange plager til at tuinge Hebræernis mact.

Adt effter følge Gud och van-dre heden paa veien til Gud.

HVad for en vey viser vi skal effter fylge / och huad wey vi skal gaa adt.

Først lader oss folge hannem/ hand er veyen / hand gick den rete vey der hand sagde/ ieg gaar til faderen/ Joh. 16. Men Adam oc Eua di gick en for-bandet vey/ der de fulde ormen til det forbødne træ.

Lader oss icke følge dennem / men Christum effter baabe i modgang och medgang / men icke som Peder hand giorde / den tid der vor ingen voffue

for

for handen fulde hand Christum/ men siden der det gick ander ledis / da vilde hand icke / Christus straffer sine Discipler hos Johannem : och i fulde mig hid for legemlig føde mere end for Aandelige.

Vi skulle giørre som Dauids tienere giorde/som fulde hañem der hand vor Landflyctig.

Der er tre veye som vi kand følge adt/ den Første er renhedsens vey. Den anden fattigdoms : Den tredie ydmyghed.

See Christi Leffnit an / Vi skal huercken vige til den høygre eller venstre side / men vid it reent leffnit / da kommer mand paa veyen til Salighed och Paradis.

Thuert om igen :

Kand mand komme paa veyen til helffuede vid it vskickeligt och vreenligt leffnit.

Derfor spurde din Prest Achimalech Dauid ad / om hans drenge vaare reene alle / 1. Reg: 61. Der de vaare paa reisen.

Den anden vey er fattigdoms/ Fattigdom at let forde gode oc taalmodi-

ge / de haffuer inge tyngen paa sig/ som de rige haffner en tung Byrde paa sig / om de lader sig besnerre/ och derfor kand de icke vel følge Christum effter/ vid den snesfre vey/skal de der Jnd eller følge Gud effter / da skal de giøre som de der skulle Ride paa deris Cameler ind i Jerusalem / de skulle først legge Byrden aff/siden kunde de komme ind/ saa skal vi aff legge vor Byrde / det er formegin Omhógelighed/ for disse jordiske ting / som megit forhindre oss i vor Salighheds sag.

Den tredie vey er ydmighed / lige som hine store fæde och tunge Mennis ske kand icke vandre saa vel som de skulle: med hans aag paa sig och følge hannem effter Matth: 11.

De Hofferdige kand icke følge hannem effter i dette Liff / megit mindre kand de stige op til hañem/ti de dragis tilbage igen aff det tunge aag / som de haffuer paa halsen / som er deris stinckendis Hoffertighed / oc som en fugel der haffuer en merling om foden naar hand vil fløge op / dragis hand tilbage igen.

Om

Om Guds Kerlighed i oss.

JO mere de nederste grene paa træit voxen / Jo mindre voxer træit: Lige saa / Jo mere Kierlighed er til oss selff / jo mindre voxer Guds Kerlighed i oss. Denne elskelighed til disse forgengelige ting skal vi hugge aff / lige som de skadelige vandgrene / saa ber træne disbedre Fruckt / Derfor siger Moses: Herren skal omske dit hierte och din sind / at du skalt elske Gud aff dit gandske hierte.

Der siger Augustinus smuck til: den dig gandske giorde / vil ene beholde dig.

Endog Gud straffer oss / dog skal vi icke falde fraa hannem / men bliffue dis mere vid / Thi vi See endog en mand eller quinde ere horde imod deris kierre børn dog elsker vi dem / ti deris slag er bedre som oss elsker / end deris Kiyß som oss hader:

See til Judæ Kiyß och Joabs falske helsen til Amasam / och haffde dog en zabel vnder sin Kappe / 2. Reg: 20. Som det ordsprog lyder: Vocte dig fraa Judæ Kiyß / och Joabs grüß.

Augustinus hand siger: It kaalt stycke Jern / naar det Smedis gaar det sönder / men er det varmt da bliffuer det lige som smeden vil haffue det: saa kand it Menniske intit got giøre vden hand bliffuer i guds kierligheds ild oc den Helligands verckstед. Vi lese i Jeremiæ begredelsis Bogs 1. Cap: Aff det høge haffner hand send sin ild i mine been / det er hans kierlighed / som den helligand opuecker i oss.

Den Fattige Jacob lide megit ont for en Jomfruis skyld: item mange lider megit genuordighed for en liden fordels skyld: megit mere bør oss at lide for guds kierlighed skyld.

Her for skal vi bliffue varactig i modgang och medgang.

Som vi sielffuer hiertelige ynsker: vdi Psalmen: lad ingen modgang oss fraa dig skillie / O Herre ved din gudoms krafft styrcke oss vsle / etc. Her om les til di Rom: 8. En ret Christen kierlighed skal icke vere som Nyplockit blomster / huilcke ere dakiere / strax der effter kastis di bort: eller som ild / huilcken

huilcken brender oc liusser / saa lenge / Der leggis træe eller anden materie til / men nar Saadant er borte / slyckis hand vd.

Vi skulle och icke vere som sualen er / huilcken om den lystig och deilig Somers tid / neruerendis / men om hin kalde Vinter kand ingen finde den: Men heller som Halcyones eller ijsfulle / Som haffuer sin vaning paa det vide haff nar Vinteren er koldiste: Saa skal vi vere stadige / icke alene elske gud nar vi haffuer gode dage och lyckfalig fremgang effter vor / mening: Men ocsaa formaane den naaderige Gud at hand vilde vdgyde offuer oss sin Helligand den rette verckmester / baade vdi kierligheds och andre gode gierningers øffuelser i oss. Disse oc alle andre gode gierninger optendis i oss / nar vi giør det meste oss muligt er / flyer synden / verer tolmodig vnder korsit / och vdi nød paa kaller hannem. Mange kand for vilde sin vuen / naar mand taler vel om hannem / hui skule guds vor Faders hierte icke mildis imod oss / huilcken en dog hand streffer oss / dog vil hand

 oss alt

och alt got / der som vi icke bortkaste det sielffuer. Nar vi ville tale vel/tencke god och forhobe der samme til hannem: Som den Gudsmartyr Polycarpus Suarede/Juliano Apostatæ: huorledis skulle ieg forbande Jesum min Frelsere / Thi ieg haffuer tient hannem i 86. Aar och hand giorde mig aldrig ont / men heller alt got. Augustinus siger haff elskelighed/til Gud oc hans ord/saa kand du giøre huad du bør och begier at giøre

Nu følger det effter/at huem som elsker Gud / hand elsker och sin neste.

Mange (diß wer) elsker sin neste allene nar lycken er dem blid oc di lider vel: Men i modgang ere di vtrofast oc daa giffuis deris hyckleriske oc glisneriske venskab til kiende/ Saadan venner maa vel kaldis amici ollæ. Di ere oc som di der gaar tit och offte til it fructbar træ/ al dē stund fructen er paa det/nar dē er aff plöckit/ da skøtter mand der intit om.

Men huo som vil ret lere at elske sin

neste

neste i nød oc død/hand skal lere aff dē fromme Jonatha Koning Sauls Søn/ som icke forlod Dauid vdi sin Elendighed och Landflyctighed / oc Dauid bleff vnder tiden bedre tracterit aff sine vbekant / end aff sine gamle venner: Paa Sadan hyckleris venskab klager Dauid vdi sin / 41. Psal: Di kommer oc ville se om ieg er Død/ eller at di kunde føre om byen/oc giør lige som det skulle ske i en god mening/dog er det idel skalckhed i hiertit.

Nu effter fylger her huorledis vi skal vandre paa den rette vey til Gud / ved had medel det skal ske.

DEr om taler Dauid herlig vdi den 95. Psal: vi skal forkomme hans ansict/ det er vi skal vere i veyen for hannem/ lige som en tro ven vil gierne kome med sine velgerninger/ førind en andē at beuise / oc vi skal giø som Zacheus giorde / at vi kand sti op i træit/ och det først ved troen/ och lade den kiendis aff sine Fructer / oc vi skal omfange vor Herre med vor tro lige som

som krigs Folck giøre ved store Herrer/ nar di skal giffue dem nogit/nar di saa haffuer anløffuit dennem lader di dennem icke vd / før di bekommer / huad di begier aff dennem. Di som vil vandre retteligi denne verden / di er som den der vandrer i en vild skoff/ eller ørcken iblan mange vilde diur oc Blodtørstige røffuere: Der for skal vi haste til it trygere sted/ huor vdi vi kand boe vden fare oc haffue offuer flødig nock.

Efftersdi at Dauid vdi sin 84. Psal: hiertelig begierer at vere vdi herrens Tempel / saa skal vi och gledis at vere hoß di ting som Gud maa lide/oc hiertelige begiere at komme til det fuldkommelig tabernackel / huor er større glede / end vi her kand giøre oß tancker paa.

Men vi maa gaa i en daglig lengsel der effter / efftersdi vi kand icke / retteliig forstaa oß der paa,/daa ville vi giøre/som Chrisostomus siger : Lige som di der er bøden til en Mectig Herris Brullup / di tencker icke paa huad di skal æde eller drycke / men megit mere haster der hen. Eller lige som di der vandrer och bliffuer Suedig / aff huilcke var-

cke warme di bliffue karske och Sun-
de: Saa giør den andelig reyse til guds
fryct och it Christelig leffnit / huilcke
der holder sielen smuct ved mact och
opuecker guds kierlighed / som er den
rette varme/ huilcken vāre/ den er for
kiølnit i oss bliffuer al vor bestilling in-
uortis och vduortis idel Synd.

Den som skal vandre hand skal acte
3 ting / Først at hand varer Sig for-
fald eller farlig stød i sin gang oc trin/
for det tredie at hand forskaffer sig en
nøtørtig vertering oc huad hand haff-
uer behoff til sin reise at fuldkomme:
saa skal huer Menniske/som vil vandre
paa den rette vey til gud / acte try
ting.

Først skal hans lemmer beredis til
at høre ordit / som vinduerne i it huß
opladis at solen kand skine der ind och
opliusse det: saa op ladis vore ørne op
oc det andeligād liuß gaar der ind / sō
er guds ord oc den helligand ved ordit
opliuser vor mørcke sind fornufft och
forstand. Marcus Euangelist haff-
uer Smuct her om i det 8. Cap. Den
blinde saa Folckene / som nogle træ/
førind Christus lagde sin hand anden
gang

gang paa hannem: Saa ere vi blinde i alle vore fornufft / førind Gud ved sin hands paaleggelse / det er hans krafftis mact/ Liuß/hielp oc bistand/ obner vor sands / eller ved kors och modgang / och siden ved den verdige Helligands neruerrelse øffuer och forþnyer dennem. Lige som Samson lod sig op for Dalila och hun besuig hanþnem / saa bliffner mange besuigede aff Satan/ aff verden / och aff deris egne kiødelig affecter och onde Natur / huor for vi skal tage offvel vare/at Sathan seer icke vore sensus / eller sind / eller hiertelaff opladis sig til gode eller forþdeel: Men til venne dennem til Guds ord at høre / och at di der til opladis och opliussis aff den Helliþgand: Som aff den rette Soel / och kunde beholde och det i vore hierter/ tettelige fornare.

Lige som Naturlige Scribenter Scriffuer / at Laffuertræ løff foruaþrer Klæder at Mul eller orme giøre dem icke skade: Lige saa foruaris alle vore affecter fraa den andelig

for

forderuelse / nar vi strøer i vor hiertis skrin Guds ords rette løff eller grene / det er hine deilige och Trøstelige Sententzer / och bruger dem idelig / och Besønderlig i vor Døds time / Saa giorde S. Stephanus / der hand brugte JESV egne Ord / som staaer i den 31. Psalm: J dine Hender o HErre befaler ieg min aand / dette siger och Bernhardus: Thag aandens Sucrd / huilcket er Guds Ord at du ved det kand Triumphere. Til slig Sententzer at mercke och beuare skal vort hierte opladis / som Joseph oplod Kongens prouiant huß / Genesis 41. For di Aegypter och di Fick korn at kiøbe: Lige saa skal alle Retsindige Menniskers hirter obnis til det gode / at der kand baade føris ind och vd / huad som helst behoff giøris: Oc som Noa obnede vinduit paa Arken / Och vdsende en raffuuen / och den kom icke igien / Saa skal och icke raffuuen / det er vore Skinde och Sorte Synder aldrig mere komme i vor hiertis Arck / igien: At det siste icke skal bliffue verre end

det

end det første/Luc. 11. Cap. Bernhardus siger: fluger sider gierne paa det queg som er skabit eller saart: Lige saa ere slemme onde tancker helst hoß dennem / som haffuer slemme øre och hierter/huilcke der ere andelige forgiffuene oc spedalske.

HEr for skal vi tillycke vore Sind oc sands for slem snack/ Oc der som nogen vbequemmelige snack eller ord er kommen der ind / daa skal vi lade døren op/at den kand snart kommen der vd.

Nar vi tencker paa guds ord / offuerueie det flittelig / och stadelige troe det euige gode/som os loffuis i det euige liff: daa opladis och obnis vore sind och sands / och kand fornemme den Søde luct / som Guds ord haffuer med sig til at vederquege en arm sing Menniske aff andelig singdom och breck. Som mand kād samle aff vrter/ legdom til mange legomlige Suaghed: Saa kand mand/ finde trøst i Scrifftē til al den breck som vi haffuer andelig/ her om taler Dauid i sin 13. Psal. Cuius

me

In amænis pascuis me collocauit det er/ paa en lystig eng/huor der voxer mange deilig vrter och blomster.

Nar Gud straffer oss i askillige maade/da vil Gud at vi skal lade øyne op och see och gøre oss om kring.

NAR hand bancker paa oss med straff/ da er det aff hans barmhiertighe / siger Augustinus: Men straffer hand icke oss/ da er det aff hans store vrede/ Thi nar gud her i verden lader en synder / for sin seckerhed och ondskab / fare nogen tid hen i sin onde och Syndactige leffnit/ da er det it tegen at/Gud acter den intit for hans Synds skyld/ och den maa foruente euige straff/ vden hand retter och bedrer sig i naadsend tid.

Huor tit Gud hand bancker paa vore sind/er di luckt med en bom / oc vor/ sind ere lige som nogle onde Suenne/ naar der kommer en god tiende eller bud til deris herris Døer eller port / siger min Herre er icke Hiemme eller led Saa giør vor kiøldelig Natur/ in sands nar Guds ord prædickis

och den Helligand kommer / da vil vor arme kiødelig forstand / Saa seenlig / nødig lade denne giestop / O du arme Menniske / huad du est din arme siel en wtro tienner / oc seer dig ilde for at du icke anfanger saadan en giest / som icke kommer tomheudig / men fører saa megit vsigelig got med sig: Men picker den lede Dieffuel paa døren med en finger da staar hun oben for hannem.

Och Gud giør med oss som den der tager vare paa en seilads / hand vil / vide Huis Paß di haffuer / derfor skyder hand nogle forlorne skud / vil di icke da stryge / Saa skydis di i senck.

Saa skydis mange feilskud paa oss i mange maade som Dauid beklager Psalm: 38. Dine Pile side i mit kiød. Men ville vi icke lyde saa gaar den siste karto / som er døden mz sin forskreckelse. Vi skal oplade vore øyne / ørne / at acte oss vel om / och bancke tit paa Herrens nadis døer / med bøn och paakaldelse / om sin verdige Helligand / som kand opliuse oss til alt got / O hat vi kunde giøre for skiel imellom o[...] och got thi det er icke alt gaffnligt s[...] fin-

nis

nis vor nature got at vere/vor siel kand icke tole alt det/som legommit begierer/ derfor vor der mange diur oc fogle vederstyggelig i det gamle Testament.

Naar vi saa opliusis aff Guds and/ skal vi med vor tro Tage vor fornufft fangen/ oc holde mere oc fastere vid it aff Scrifftens ord/ end mange tusinde som kiødelige fornufft sielff opdicter. Lige som Abraham bant sit asen neden for biergit der hand gick op ad offre sin Søn: Saa skal vi binde vor fornufft eller ratiocination/ nar vi ville tale mz Gud som bor i det høye och aller mest nar der kommer dybe stycker som offuer gaar vor fornuft/oc daa skal vi detacte Gud sagde Mosi posteriora mea videbis.

Nu fylger her effter om vore vduortis lemmer.

I Verden seer mand at io ypperlige/ en skat eller klenod er/ som en haffuer eller besider: Jo inderligere foruaris det: Huor megit mere skal vi besegle eller tillycke vor hiertens skrin / fuld med det andelige ligendeføe Guds Naade och yndist. Derfor siger Augustinus merckelig:

At naar vor Mund taler da er vor hiertents ligendefæ i stor fare

Derfor skal vi giøre som David siger i sin Psal: 39. At hand vil legge it Bitzel i sin Mund / med huilckit hand raader oss at vi icke lader Munden løbe selff.

Men vi skal acte vel huad vi taler/ och huem vi taler til / och naar vi taler/och om ordene kunde komme Gud til ære / och oss selff och vor neste til gaussn och gode.

Oc lige som døre tilluckis for kuld/ och andit skadeligt / Saa tilluckis vore øyne for det som er skadeligt / oc vor Mund/ at der kommer ingen vnytig ord vd/at di io haffuer nogit gaffnligt meg sig.

Her om lees Mattheum Euangelisten 7. cap. at vi raadis saa aluorlige til ad vocte vor tunge och mund det skeer derfor / ti vi ere lige som it brudit kar som icke holder møgit/ vden der tagis megit nøye vare paa det.

Som Christus kom til sine Disciple ind ad lucte døre: Saa kommer Christus vid den Helligand ind i Menniskens hierter.

Saadan en Figur læser vi hos Ezechielem 44. Cap. Den port vor luckt och Herren kom ind ad den.

Til Pariiß vor en skick at naar der vor nogen wenighed eller træte: Da vor der nogle iblant almuen som lucte deris døre / men somme løb vd ibland/ och di finge mange saaer.

Disse fredhadere skal vi icke effterfylge / Men naar vi hører klamferi oc slemme ord eller snack/ Da skal vi lade som vi icke seer det. Saa siger Dauid: Jed vor lige som den der icke hørde. Derfor er en megit lyckfalig/som kand sige: mine døre ere luckte/oc mine børn ere i deris soffuekammer/ Luc: 11. Det er/dine tancker oc affecter ere i din/ samuitighed; rolighed. Thi huer skal haffue oc holde sit kar reenligt / der er sine hiertens tanker och sit legome / ti det er som it gammilt kar huilckit der er gierne skrøbeligt och neer hos fald/ Derfor skal vi altid hielpe oc ferde paa vor Naturis skrøbelighed.

Mand holder gierne sine drickekar Rene/eller sine Kister som mand haff-

uer sine kleder och andre ypperlige ting vdi / Ja møgit mere skulle vore hierters Huß eller bolige være rene/icke mz slem snack tancker/ attraa der om/ saa lenge Gud lader en fare der hen i sin hiertis begierlighed / saa at mand falder der vdi med hender och føder som et slempt skidit Suin / och søler sig der vdi : Och saa vnder tiden bedriffuer och giør store och groffue gierninger med hoer oc moer och icke heller skyer/ den sted och tid som kand giffue orsage til Saadant.

Ved Saadan vil kor kom Ammon i den slemme synd mz sin Søster Thammar 2. Reg: 13. Och krenckte hinde oc for samme synd bleff hand slagen aff sin Broder Absolon.

Saadane vrene och vederstygelig Mennisker eller kar bliffuer visselige straffet.

Huor for vore hiertens Huß skal vere reent/det er vore affecter oc vort legomme / hederlig Folck ville gierne haffue it rent och hederligt geste Huß/ til en hederlig mand : Saa skal och

vor

vor siel haffue it rent och prydit kam-
mer / eller herberge / som er vor hierte
som sider mit ibland sine Fiender / at
onde affecter icke forstyrer det lilde
gode/ som vi arme Menniske kand ten-
cke eller giøre / som kunde vel voxe och
formeris hos oss/vaare icke wore Fien-
der / som er Satan den Blodtørstige
och forstyrende aand med sine anhen-
gere / som fylger hannem effter.

Om vi bliffuer besuigne aff vore Fiender.

DA skal vi icke skiule Synden/ men bekiende den for Gud aff it aluorligt och Bodferdigt hi-erte / Och det skal ske aluorligen / Vi skulle icke smigre eller hugge skuge-løff for Gud / som Adam giorde och Eua/ der di toge figenløff at skiule sig med / di motte ligevel til at bekiende deris forseelse.

Acte vel Konning Dauids ord i sin 32. Psalm: Quoniam tacui conrabuerunt ossa mea.

Ach huor Elendig er en Synder ald den stund hand icke bikiender sine Synder / och mener (dog dorligt) oc de seer sig ilde for / Och ere lige som/ di der ere siuge som vor dog vel tilfredz at di icke finge Lægen til sig/besynderlig di som haffuer nogle vanskelig siugdom / eller som hine affsindige mennniske / Thi di vide at der vil brugis haarde och bitter legdom til / eller och at di icke forstaar sig paa Siugdommen.

Lige saa er der mange som icke vil haffue vien i deris saaer / det er / Louffsens strenghed och bitterhed.

Men ville vi helbredis paa vor siels vegne da maa vi Først høre Lousens strenge Sentenser och siden Linolie / det er Euangelij trøst.

Huem dette icke vil anamme til sin Siels legdom / den er lige som den der icke vil lade it iern dragis aff sit legome och Siden der aff Døer : Saa er det / med dennom som icke vil giøre Pænitentz och angre sine Synder vid en aluorlig Omkierelse och Bodferdighed.

Di det icke vil giøre / dennem lader gud icke strax omkomme / men lader

dennom vore. Som dette parabel lyder om de Klinte / lige som / en lader it suin fædis / icke at det siden skal gaa bort / men at det skal slactis: Saa leffuer di trvge hen i deñe verdens velhyst / sig selff til euig och støre fordømmelse.

Ville Gud icke lide di onde / Med di gode / Da kunde hand icke siunis saa møgit god oc Barmhiertig / som hand giør / i dette sees hans store godhed.

Derfor lader oss snart giøre Pænitentze och vende oss fra wore onde vey / Mand kand lettelig falde i synd och ondskab / men det er vanskelig at komme der fra igen.

Dernest lige som it garn der fiiske fangis vdi / de gaar der lettelig ind / men de kand icke komme vd igen / och som den erdaarlige / som icke vil lade sig Areslae / nar hand haffuer ont Blod i sig : saa ere syndactige tanckers begierlighed / aff huilcke oprinder gierne en ond rod eller brvnde / slemme giernunger / vden mand bøder oc demmer snart for denom / at de icke fanger for møgen lob eller bryder igeñom / saa de ganger offuer woris forstand eller rectam rationem.

 Item

Item en fogit eller scriffuer regner offuer huad hans regenskab beløber sig førend hand kommer for sin Herre/ saa skal vi med woris Confession offuerveye och betrachte huad wi ere woris Himmelske hosbonde skyldig / Mange de ville icke giøre Pœnitentze / førind de haffuer straffen eller døden offuer hoffuedit / wi skal icke giøre det siste/ som wi skulle giøre først / det er at begynde syn Saligheds sag baguend eller wordenlig/Men vi ville giøre som Dauid siger Psalm: 95. Wi ville komme for hans ansict.

Lige som en siug Menniske/ giffuer sin siugdom och breck tilkiende / for en from oc forfaren læge och Medico/ i huor farlig och vederstygelig/den mon være: Saa skal wi wijse den Aandelige Doctori wor synder/huilcke Synder som kand forhindre oss i woris Saligheds sag/ och tilbringe oss den euige død. Augustinus: Nar Menniskene obenbare sine synder/strax skiuler Gud dennom/ oc nar Menniskene skiuler sine synder/da obenbarer Gud dennom.

Lige som en Styrismand paa it Skib/ i stor Storm / tencker altid paa

en

en god haffn / huor hand kand fange sit Skib styret ind vdi en god haffn: lige saa skal huer tencke huor stor fare wi ere vdi / i dette liff / førend wi kommer i en god tryg haffn.

Thi her er Mange blinde Klipper / som vor Skib kand løbe paa och sönder stødis / her vil en god Styrismand til / som er Christus och it got vist Kompaß / som er Guds salige ord / wi skulle och Roe med / bruge vore arme / det er / Tage ware paa wort kald / frycte Gud i wor ganske Liff / och tale til wor Styrismand / at hand icke soffuer / och wecke hanom op med woris bøñer / som Christi Apostler giort ė. Oc stille sit Skib hen til en god haffn / det er / at berede sig til døden mz en aluorlig Pænitentze oc Confession / oc altid dag effter anden berede sig til at fylge med nar døden bancker paa. Nu er der mange som icke ville angre sine synder / men ere saa forherdede och forstockede / at di icke vil eller / kand giøre Pænitentzs.

Derfor

d 6

Derfor følger her effter om Haarhiertighed.

OM saadanne mennisker taler S. Pouel sadelis 2. Theſſ: 2. Effterdi de ville icke tro sandhed/ haffuer de fangit en krafftig aand til at tro løgn: och de samme ere lige som haarde stene eller iern/ som icke lader sig vel fleckis eller skillis at/ saa ville icke hine haardnackede eller forkerede Mennisker lade sig vnderuise eller paaminde/ Jo mere mand vnderuiser dem/ jo slem̃er di bliffuer/ her om haffuer vi it herlige Exempel vdi droning Jesabel / 3. Reg: 18. endog hun hørde Hiliæ prædicken / och saae och hørde hans vnderlige gierninger och miraackeler som hand giorde til at bekreffte och stadfeste sin lordom med/ hand opuackte en enckis Søn aff Døde/ och ved sin bøn bekom ild aff Himmelen/ och opbrende det vaade offer/ at beuise sin lerdom sand och en Himmelske lerdom / imod di falske Baals Prester/ aff alt dette vilde droningē icke lade sig vnderuise eller til gode paamindis/

lade

lade sig paamindde aff loffsens strenge prædicken. Item lige som en igel vil icke lade aff at bide oc sticke oc henger i blodit : Saa vil en forherdit Syndere icke lade aff at Synde / førind hand slais ihiel / och døer saa i sine blodige synder.

Saa gick det Juliano / hand ville icke lade aff førind hand tog sit hierte blod i sin hand och kaste det op imod himmelen / och sagde: Du Galileiske mand haffuer vundit.

Om saadan forstockede hierter siger Hieronimus offuer Christi Passion / Jorden beffuede / stenene reffnede graffene obnedis / men di forstockede hierter lod sig icke beuege.

Vi ville acte Pharaonis historie / huor langmodig Gud vor mz hannem / och hand misbrugte Guds langmodighed / sig til euig forderuelse.

Saadan forstockenhed eller horhed kommer aff menniskers egen ondskab / som icke vil lade raade sig eller vnderuise aff Guds ord eller vnderlige gierninger / men bliffuer argen oc verre der aff.

Lige som der er it slagt træer eller vrter.

d 7

vrter / Huis rod liger en orm hoß / som æder och forderffuer dem : saa liger der och en forterendis orm hoß deris hierter / och nagger dennem / der aff bliffuer de saa forstockede och vnderlig / at di løber trint om / som en huirreluind / i deris bestilling mod al ret oc fornuft : eller och som to loske heste vdē temme eller Bitzel / ind til saa lenge di løber i euig forderffuelse.

Der for rader Guds ord alle Menniske til idelig bøn (med Konning Dauid Psal: 51. at den Helligand skal icke tagis fra oss for vor Synds skyld / och icke sielff forkaste den.

At forstockelse oc seckerhed skal icke komme i hiertet / nar mand med fri forset och villie / forkaster Guds yndiste oc naade som Saul och mange andre giorde / di forherdede acter ingen ting oc mener alt er got och klart / Men deris Samuittighed er rolig och stille / och saa vie at to vogne kand vel vendis i hinde.

Disse maa forsøge det som staar i skabelsens Bogs 4. Capit. om Cain :

Din

Din synd liger och huiler sig ved dørter-
stelen/ det er ind til du Døer / Naar en
Døer daa begynder Synden at faa til
liffue och Samuittighed begynder
at regne op huad/som tilforne giort er/
daa bliffuer der en vnderlig och farli-
ge Kri och Kamp i Samuittighē-
den med redsel / forskreckelse / och at
Himmelen synis at vere vred paa den/
och Jorden at vere fortrang och for-
sneffuer / helffuede at staa oben / di
onde ande at vere til stede / och idel
vnderlig Aspecter i Spøgelsis skick
for hans sands och sind och vnderlig/
och selsom Snach i hans Mund / och
induortis en farlig Conscientz / Nar
nogen vil røre ved den / eller hindis
gierninger tilforne/daa kand den huer-
cken høre eller see den/ men nar døden
vil forstyre hendis bolig /och røre saa-
re hart ved hinde / da nødis hun til
at lide det.

Thi lige som vgler eller flager muß
flyger / nar natten gaar paa/ Men
om dagen tør di icke: Saa giør en ond
samuittigheds gierningers register/ nar
Dødzens

d8

dødzens mørck kommer / da bliffuer di wrolig oc obenbarlig / som haffuer verit skiult for Menniskens (som tit och offte skeer) och faar da først til liffue/ lige som orme i foraarit i varme / saa giør och Samuittigheds orm / mod helffuedis pine / da faar den til liff oc bliffuer forskreckit.

Dette haffuer den vgudelige Nero forsøgt i sin samuittighed : Vi læser huor farlig oc wrolig hans samuittighed vor / effterat hand haffde drebt sin egen moder Agripinam/ saa hand kunde aldrig soffue rolig / men altid sare bange i sin Conscientz / och saae huer nat vnderlige spøgelser hoß sin seng.

Saadan forstockede oc seendis blinde Mennisker kiendis aff disse vduortis tegen / di elsker mere last / end dyd och fromhed / som / Esaias siger 5. Cap. Væ dennem som siger huit / at vere sort etc. Och Dauid taler och om dem Psal: 5. Deris tunger ere fulde aff suig. Di lader icke aff at tale ont oc falst om andre. Disse ere lige som it diur der haffuer en pijl eller lod i sig/ jo mere det lyber och springer jo mere nagger den i kiødit / och paa det siste

mister

miſter liffuit der offuer / lige ſaa gaar it Menniſke / ſom altid plandrer och ſnacker ilde om alle hand ſetter mange ſkud i ſig/Salomon prouerb: 1. ligner dem ved di hunde ſom liger hoß kiødmanger boe/huis Mund er altid fuld och beſmittit med Blod / och Heremias 30. Cap: Och en hund er it ſlempt diur och haffuer mange ſlemme Laſter: Dog er tungen aff ſin natur bequemmelig til at renſe onde ſaar/oc i ſaa maade at kunde læge.

Men it Menniſkis tunge / ſom vil med ſin tunge ſkade andre paa ære/och naffn / er en ſkadelig ting / och vnyttig i alle made / Ja den er verre end en tiuff / thi hand bort tager gods / ſom mand kand bekomme igien/Men æren nar den miſtis / en gang / den bekommis aldrig heel och vſkamferit igien.

Saadan. ære ſkender / och Dieffuelens Verckmeſtere / ligner Ambroſius den gamle lære fader/ vid det diur/ſom haffuer treſlags tender / om huilcket Daniel 7. Cap. taler/ thi en baguaſker ſkader førſt ſig ſielff/der neſt den hand taler om.

Diſſe faar viſt deris rette løn / ſom

Doeg/ Dauids modstander / oc Joseph offueruand sine modstandere och bag,uaskere med it vskyldigheds exempel nar mand lider saadant skal mand sige med Dauid maledicent, sed tu benedices. Lod dem bande/ men du skalt velsigne.

Heninger haffuer straffuit denne last hordelige/ som̃e lod di tungen tage vdaff deris nacke / aff nogle bleff den affskoren / nogle bleff straffit i andre ynckelig made: Men gud til steder sligt at ske / paa det vor tro skal i prøff,uelse forøgis.

Her vdi prøffuer Dieffuelen och mange mesterstycker och hoffuerck/ at hand kunde vddempe vor tro / som er vor siels rette øye. Och hand kand rettelige lignis ved dẽ Raffn/ som først vdhacker oc huger/ øynene paa Queg/ saa giør den lede helffuedis raffn/hand vdhuger Først / vore induortis siels øye som er troen / at vi skulle icke see Retteligen paa Gud i hans ord och gierninger / huilcke er en Lyckte eller Lampe for oss i mørcke. Och som en Røffuere / der kommer om natten i it

Huß

Luſz / Er der liuſz da ſlycker hand det
førſt vd/ lige er det oc ſaa om den grū=
me Satan finder vore hiertens øyene
at vere ſkiult paa oſſ/ Saa løber hand
vden Omkring til Hand finder dem
oc om vi haffuer beteckit vore ſiels øye=
ne eller vor tro / da løber hand om=
kring / det er/ hand giør ſig ſaa ydmyg
och tienſtactig / lige ſom det ſkulle
ſke oſſ til beſte / dog er det idel
ſkalckhed och til forderffuel=
ſe baade paa legoms oc
Siels vegne / oc kom=
mer ſom liuſens En=
gel/ ſiger Paulus
2. Cor. 11.

Her imod skal vi holde hart ved troen.

HVilcken maa vel lignis ved Roden / aff huilcken it træ haffuer sin Naturlig vedske och grøde och al sin styrcke / Saa faaer vor siel sin føde aff troen til Christum som foruirckis i oss aff den Helligand.

Troen er oc lige som en dyrebar Edelsteen vdi en Ring / huilcken Ring er icke aff dyrebar materie / dog actis den møgit / For den steensskyld / Som ringen fatter i sig.

Lige saa er vort arme ringe legome icke stort regnindis / vor icke den yperlig och dyrecbare steen i oss som er troen.

Ti hun opuecker den Rette glæde i vore hierter / och derfor paa det vi kunde kiende den rette tro aff sin Rette stoldbroder eller vdretning / da ville vi giøre skilsmisse imellom den Rett glæde som Guds børn haffuer i deris hierter ved troen / som den verdig Helligand forarbeider / Och den vstadige verssens børns glæde / Endog at Guds børn

børn lider møgit paa legomit / dog vndertiden siuffnis di at vere mit i Himmerigis glæde / naar di tencker paa den med en fast tro / Eccles: 2. Men verdsens børns glæde er kon en løß och forgengelig ting / Thi mit i deris glæde er di induortis sorgefulde / fordi di acter icke deris vilkor Rettelig.

Exẽpel haffuer vi i den mectige Baltazar Dan: 5. Cap Oc i den Rige mand hoß Lucam 12. Som disse vore mit i deris tryggiste glædskaff / kom der en Saare vforuent omskifftelse / oc visen fick en anden sang och liud / om den glæde leß Syrach 2.

Denne verdens glæde er lastelig / for trinde ting.

Första for stedẽs leylighedß skyld / Thi Gud satte oß her i denne verden / icke til glæde / men heller haffuer hand kaldit oß til graed / huilcket vor Fødzel giffuer tilkiende / som begyndis med grad / huert barn er en Prophet / nar det fødis / med grad til

det onde / som det fødis til. Alle Gudfryctige Menniskers och Martyris leffnit haffuer verit idel sorrig ia tristissimum piraterium it idel bedrøueligt roff.

Nar it barn fødis hoß di Folck som kaldis Traces/da græde di: Men nar nogen døer da ere de lystige / fordi den vor nu løst fraa al verdens vselhed.

Om saadan daglige sorrig klager Dauid Psal: 37. Mit liff er forsmectid aff Sorrig etc.

En gamel lære fader ligner en Encke vid id træ paa en ørckensted eller marck / och huē som vandrer der frem/ tager en green der aff / och hand siger/ it faderløß eller moderløs barn er som it lam iblant fremmefaaer / alle støde det / Dette kand och saare vel sigis om huert Menniske / Thi alle lider stor modgang och her er megit som hader Menniskens liff. Effterdi at alle fromme / Ja oc saa Guds egen naturlige Søn / ald den tid hand omgicks her paa jorden siunlig / haffde megen sorrig / da er den visselig gaffnlig / Lader oss icke / som heninger søge effter nogen verslig lyst eller glæde / men vi skal alle bede Gud om naade och siden lade Gud allene raade.

For

For det andit/ saa vijt som oss vid kommer.

Efter di at ingen kand rose sig aff sine gode gierninger / Som S: Pouel siger: det gode ieg vilde giøre det kand ieg icke komme aff sted/ mange ibland heningerne viste och at sige at di kunde intid rose sig aff sine ypperlige gaffuer / men allene klagede paa deris vfuldkomenhed och defect. Som de lerde mand Socrates sagde sig dette ene at vide och kunde / at hand viste och kunde intid stadigt eller fast eller fuldkomelig/som vi kand rose/ oss aff / Men Mennisgens glæde er och lige som Fiskens glæde / huilcken naar hand finder en krog med nogen Mading paa/men strax naar Fiskeren drager hannum i land / da finder Fisken huad glæde der Fylger med / Lige saa viser Dieffuelen och verden mading: Som siuffnis glædelig / men der er en huas Krog vnder / det er / Mors in olla, legomens och sielens død / som den Figur lyder om / i den 3. Regum 4.

Den tridie ting huor aff denne verdsens glæde kand lastis/det er aff hindis skiden oc sorgefuld ende/ som er euig hylen och grad/fordi deris lob er stakit oc deris glæde er lige som en lidel punct eller pryke.

Efferdi Guds børns glæde er altid beblandit med sorrig/da lader off betencke huad gaffn den mutation eller beblandelse fører med sig/ Gregorius siger : lige som Medici giør først legomit sua gt / siden bliffuer det til pass igien/Saa giør gienuordighed i fremtiden. Skal vi och see til Adam huor vnderlig en forandring hand fornam: Først afflede hand to Sønner dennem miste hand baade / den ene vid mord/ den anden vid landfluckt och leffuede siden i 100. Aar/ i stor hierte sorg hoff sin hustru Euam / Men der effter afflede hand med hinde den smucke oc Gud fryctige / Setth och bekom aff hannem / nogen glæde for den languarende sorg/ hand haffde aff de andre.

Huad got sorrig fører med sig/ kand vi icke strax forstaa/som Christus siger til S. Peder: Det ieg giør nu / det kand

kand du icke faa at vide / men naar du
prøffuis med sorrig och modgang. Gi-
gas tempore pacis non meretur laudem
Naar der er fred da tør mand icke puke
møgit/ men kand vi nogit naar det gi-
elder/da er det loff och ære verd. Job
siger: Kast icke Herrens Refsselse bort.
Der som Nabogodonosor och Manas-
ses icke haffde bleffne straffuit da haff-
de di aldrig giort det gode sō di giorde.
Haffde Cræsus icke bliffuit fangit och
fengslit/da haffde hand icke kiend ly-
ckens vnderlige spil. Vdi modgang
skal vi vere lige som en dagløñer/som
glæder sig i deris arbeit om den løn som
di foruenter sig om afftenen: med den-
ne glæde haffuer Israels børn trøstid
sig / der di lide den store treldom i Ae-
gypten/och Jacob der hand tiente saa
lenge sin Suoger Laban. Oc mange
haffuer lid saa møgit sorrig och vsel-
hed / baade paa legoms oc siels vegne/
huilcke di haffde aldrig offueruundit/
haffde di icke trøstit sig med den glæde
som di foruentede.

Mange tager sig stort arbeit til for
en ringe foruindning / och for en liden
baade/ acte di icke den møde : Och

 mange

mange tager sig megit fort at giøre/ som di icke bekommer nogen baade eller gaffn aff.

Men vort arbeit i vor salighedes sag er oss gaffnlig och den slaar oss aldrig feil/ om vi ellers ville bliffue varactig.

Ville vi see til den glæde som er i enden/ da skal ingen gierning (som kand tiene oss til salighed) vere oss mødsommelig. Om samme glæde taler S: Pouel: 8 Cap: Ingen øyne haffuer seet eller intet øre haffuer hørt den glæde.

Thi it naturligt Menniske kand nock taale om den glædis fuldmoelighed / som er med ingen sorrig beblandit / som och Esaias siger i det 35. Cap: Di beholder fryd och glæde. Och sorrig oc grad skal vige lagt fra dem/ men i dette liff vil det bliffue och vere / som Propheten siger: Din vin er blandit med vand/ men Gud ske loff/ nar Christus vor Brudg[om] kommer/ saa skal vandit (dit er sorrig och modgang) vendis til purt oc klart vin / det er euig glæde/ och den kand ingen tage fra dennom siger Johan: 16. Cap: Der skal være euig glæde offuer deris haffuit.

Ingen

Ingen skal tencke paa den sorrig hand haffuer lid.

Efterdi den er icke verd at lignis vid den tilkomendis ere/men fordrage den med tolmodighed/ som en frimodig Rytter / huilcken nar hand hører kri / glæder hand sig / at hand kand da beuise sin frimodighed/ lige saa skal vi glæde oss emod kri / det er kors och modgang.

Thi der ved/ kand wi prøffue/huor til wi duer / lige som metal prøffuis i ilden: Saa prøffuis vi i sorrig och bedrøffuelse.

Her til tiener Guds synderlig naade / derfor skal vi berede wor sensus eller santz der til / det er ydmyghed aff hiertit/vden groffue synder/thi mange begynder vel i alle vduortis hellige øffuelser / men di haffuer icke troen / derfor kand den Helligand och icke vero hos dem/ for deris Synders skyld. Di bliffuer lige sō korn der saais i iorden / och haffuer ingen vedske / och som den vgudelig suend i sin Hosbondis Huß / huilcken Husfaderen vil snarlig vdstøde aff sin tienisre: och

Oc som it træ/naar roden er fortørrit/ kand det ingen fruct bere: Saa kand vi icke nogit got giøre/ vden vi haffue den rette vedske i oss/ som er den Helligands naade/huilcken giffuis allene di som er aff hiertt it rene och ydmyge/som S: Peder siger i sit første breffs 5. Cap: Och Salomon siger: Lige som vandit løber neder til dale och becke/ fra di høge bierge/ saa løber Guds naade til di ydmyge och Gudfryctige.

Demmer derfor/at det kand bliffue stille/naar det kommer neder i eders hiertens bryst.

Lige som it kar kand icke fyldis/ vden det neder dyppis i vandit: Saa kand Mennisken icke opfyldis med naade vden det neder dyppis vid ydmyghed.

Och som skyen giffuer regen paa Jorden/Men den falder dog icke eens paa alle steder/ och der som den falder eens i alle marcke / dog kom̄er der icke lige eens fruct der effter: Men dette kommer alligeuel icke regnen vid/ men iordens onde natur/Dette skeer derfor/ ti Jorden er icke lige god alle steds: lige saa giffuer Gud den Helligands naade.

naade offuer alt kiød / som Johel Prophete siger i sit 3. Cap: Men di anammer icke alle ordit med eens lige hiertelauff / och begering. Huor for / huer skal med stor flittighed i gudfryctige øffuelser / och gode gierninger altid øffue sig: dog saa ad ingen stoler paa sine gierninger eller egien sielffmectighed / menendis sig at kunde forhuerffue sig det euige liffs salighed med sine gierninger i sig sielff/ vden Christi fortieniste / som den hofferdige Phariseer mente / huilcken der berømede sig aff sine mange gode gierninger / hoss Lucam i det 18. Cap. vi ere i al vor natur megit forringe at vore gierninger skulle kunde det giøre/ som Christus bør at giøre / som er at fortiene oss den euige salighed/ Der er andre orsager huor for vi skal øffue oss vdi gode gierninger.

Vor naturis skrøbelighed och daglige forseelse beuiser vore gierninger at vere vfuldkomne til salighed / och det gode vi kand haffue/ det vorsettis daglige/ lige som en hiort forsetter vdi sit loff.

Och vor natur ere och lige som en ond vrt eller træ som icke kand bere god fruct/

87

fruct / saa kand vi icke heller bære den rette fruct som det sig burde. Der er it skadeligt och sterckt veyer / som afstøder och forderffuer mange gode blomster eller fructer i oss / dette veyer det er en forfengelig ære.

Endog at veyerit er aff sin natur let / dog omkaster det mange store ting: Saa gior den slemme hoffmodig and / i mange omstøder møgit got. Vi bør icke at Rose oss aff vor egen mact eller egne gierninger: Men giøre det i herrens fryct och i en god mening / icke som Phariseerne paa gader oc streder / vise alle deinom / som Ezechias giorde / der hand vijste di Babyloner alle sine ligendefæ oc bohaffuer Men vi skulle langt heller foruare voris liggendefæ / Det er vore hierters reenhed eller det gode som vi aff Guds naade vid den Helligands neruerrelse bekommer. Och der som satan viste huad tancker vi haffde / da skulle hand mere vere ombore med oss / end hand er (endog hand er offuernaadig grom och forferdig.) Derfor ligner S: Peder vdi sit

Første

Første breffs 5. Cap: Hannem rette-ligen vid en brølendis løffue. Men gud haffuer oss til gode och til sin egen ære (dette stycke saa vel som alle sine gierninger) forskaffer det saa / at Dieffuelen skal icke vere den som det kand giøre som Koning David siger i den 26 Psalm: Randsage mine nyre och prøffue mit hierte.

Endog Hand kand vel see nogle vduortis facter/ huor aff hand Dømmer. Men hand kommer icke i nogen menniskis hierte / uden den sielff lader hannem ind / som Judas / Achitophel / oc hine forhendede Mennisker som Cambyses Monarchiæ Persicæ Rex 2. som vskyldelig Drepte sin Broder och veldelig imod ald loff och ret tog sin Syster til Ecte och Drepte saa hinde / fordi saa hun en gang græd / der hun saae en hund hialp en anden mod en løffue / Daa tente hun / at det vort vnderligt ia imod Naturlig Ordning/ At it vfornufftige Creatur hielper it andit / Men min Broder saa ynkelig Drebte min anden Broder.

Och

och Cambyses giorde siden mange v
hørsommelig gierninger / Først skiød
hand en piil i sin ypperstis raads her-
ris barns hierte/som hand lod sette paa
it maal/ at ville beuise sig der med icke
druken / och al den stund hand leff-
uede forhindrede hand Guds tieniste
i Jerusalems Tempel.

Ved Saadan gerninger forderffuis
alle gode Menniskers rørelser i hiertit/
der for kalder Lucas Euangel: 8. Cap:
Dieffuelen och hans seelskab fugle som
forderffuer oc opæder alt det gode som
plantis och saais i vore sind och hier-
ter. Der for skal vi dempe det vel ne-
der i Jorden at det kand rodfestis i vo-
re hierter och at vi kand faa ret smag
paa Gudfryctigheds rette gierninger.
Thi Dieffuelen den tusindfuld Kon-
ster mand / Sciens mille nocendi modos
& artes, stiller sig treskelig an mod oss/
och verdens onde art hielper och megit
til med / och holder icke det som hun
loffuer mange. Om verdens falskoc
suig / kand den Historie om Laban vel
med rette sigis : Thi som Laban gaff
Jacob sin Suen oc tro tiener den Jom-
fru/ som hand icke begierede / dog ha-

de [illegible]

de hand megit ont oc møde for hinde/ her om leß i skabelsens Bogs 29. Cap. saa bedrager verdē mange/ hun loffuer mange megit got / men naar di faar et fat paa hinde/ saa faar di intid andit for al døris møde / end bespottelse och euig sorrig / dette er verdens tieners sold och løn / saa løner verden sine tro tiener och omgaais med sine ved for list och behendighed. Efftherdi vi faar intid aff verdens store ære och go:de/ men heller faar genuordighed / saa lader oss dog glæde oss ved en god rolig Sammuittighed och mest mit vdi bedrøffuelse.

Huor ledis Guds børn skal vere i sorrig oc modgang/ haffuer vi en herlig lignelse der paa.

DEn er nogle træe/ huicke io større frosten er/ Jo grønner ere di/ eller oc som nogle diur io større vinter/ io feder eller karskere ere di: lige saa bør guds børn at vere jo større modgang/ jo større glæde i deris hierte/ thi vors er den rette Triumph mod Sa-

than det siger den Lærefader Hilarius herligt: Ecclesia tum vincat cum læditur, tum intelligat, cum arguitur, tum obtineat cum deseritur. Nar Guds børn plagis/daa vinder di/och nar di straffis oc paamindis daa bliffuer di forstandig/ och nar di siunis at vere mest forlat/ daa beholder di haariste ved och bekommer snariste hielp.

Sathan bringer oss megit ont paa/ men taalmodighed som læris vnder kors och modgang/kand det vel offueruinde/ som disse figurer giffuer tilkiende. Lige som Mosis rijß opslugte di andre orme huilcke di Aegyfftiske troldkarlle førde for Kongen: Och ligesom Moses giorde vandit søt med sin kiep/ som hand kaste der i: Saa bliffuer al sorrig och modgang sød och god for di gode / ved guds kiep och rijß som Dauid siger 23. Psalm: din kiep och din stauff di haffuer trøstit mig.

At kors och modgang er oss gaffnlig/ giffuer den figur i Hester Bogs 4. Cap. til kiende/huor der scriffuis at der maatte ingen komme til Assuerum den mectige Konge/vden di først ville kysse hans spier: saa maa vi alle kysse korß

kors oc modgangs ſpier/for vi kommer til Gud. Saa er och tribulads it viſt pant/ſom giffuis oſſ aff Gud at vi ere hannem kiere och ſom hans elſkelige børn/och maa viſſelige foruente en endelige omſkifftelſe/ſkeer det icke i denne verden / ſaa ſkal det viſſelige ſke i det andit Liff.

Nu følger her effter om den verdige Helligandsvdredning och beſtilling i den Chriſten Kircke/ och alder meſt i modgangs tid.

LIge ſom vore legomme ere død vden ſielens neruerelſe: Saa er vor ſiel død vden hun haffuer den Helligand / ſom giør hinde liffactig. Al den ſtund ſielen er i legommit forandris legommit icke til iorden: lige ſaa al den ſtund / den Helligand haffuer ſin bolig i oſſ da forſmectis icke vor ſiel andelig men fornaris fraa dødelige Synders forderffuelſe.

Den som vil lære en god konst/hand søger effter en god læremester / saa skal vi søge til den Helligand den rette mester. Som der er siu fribohelige konster til aff huilcke mange kaldis mestere/men den helligand haffuer siu besynderlige gaffuer / som Esaias 12. Cap: Opregner / huor aff hand bør at kaldis den rette mester. Huilcke / til at offueruinde di siu Dieffuelens hoffuit laster / vi skal imod sette / Som vore voben oc verrie. Lige som di siu Sathans laster vdflyder eller kommer aff nogle Affecters lemmer / 1. Crapula ex ore 2. Ira ex corde 3. Auaritia ex dextera 4. Superbia ex sinistra 5. Ex vmbillico odium. 6. Ex spinis dorsi scortatio 7. ex vtroq; pede pigricia. Disse ere megit krafftig til at skade / och forderffue mange/ men den Helligands gaffuer / som och vdkommer aff nogle besynderlige affecter/ (effter Menniskelige viiß at tale) ere tusind gange krafftigere til got / at vdrette i os/som vi her effter ville høre.

Først bereder den Helligand oss indvortis i vor/ sind/ huff/ och hierte/giør oss frimodig i modgang / Och til at bede/ Zacharie 9. Vi kand icke tencke nogit/

git / som kand vere Gud tacknemme-
lig och oss sielff gaffnlig vden den Hel-
ligands hielp eller nogit vduortis at
giøre vden Guds and er hoss oss / skal
vi tencke nogit got daa skal Guds and
røre och tillaffue vore lemmer / och leg-
ge oss ordene i Munden. Det vøre el-
lers vmueligt at en øffrigheds Person
kunde vdrette saa megit / der som den
Helligand haffde icke antuordit denem
Jesu Christi mactebreff at deris ord
kunde staa forfulde och haffue autori-
tet och myndighed. At den verdige
Helligand er den rette mester / som for-
skaffer i alle regementer / øffrigheden
autoritet / vndersaattene lydyactig-
hed / kand vi klarlige see paa vor Her-
ris Jesu Christi Apostelet nogle ringe
anseendis Mennisker / dog talede di
Guds vnderlige ting / saa mange for-
undrede sig der paa / och di fick ocsaa
i deris kald / och bestilling stor autori-
tet hoss mange / som vile haffue sin sa-
lighed kier. Om den Helligands krafft
hoß Christi Apostelet taler en gamel
Scribenter ved naffn Dionisius saale-
dis: Den helligãd kom paa Christi Apo-
steler / som en lue / men induortis talde

 hand

hand i dennem / den vduortis ſkick och
medel hørdis oc ſaaeis aff mange oben-
barlig / at di der ved kunde forſtaa det
ſom Guds and vdreettet inuortis.

Lige ſom ild opliuſer det ſom mørckt
er (ſom vi ſiunger i den Pſalme : Kom
Helligand o herre Gud) Saa opliuſer
Guds and oſſ / ſom ſider i mørckthed
ſens dal / ſom Zacharias ſiunger i ſin
loff ſang Luc. 1. Cap. Vi vide vel huad
vi ſkulle giøre / men vi haffuer icke
mact vden vi ſøger hielp ander
ſteds / ſom er hoſſ den Helligand / oc vi
elſker Gud och hans ord / Sacramen-
ter / och leffuer der effter det meſte
oſſ muligt er : och mand bort iager den
Helligand/mz it ont/ vſkickelig leffnit.
Lige ſom bier kand icke fordrage ryg:
ſaa kand icke den Helligand vere der
ſom er it ſlemt / vtuctig leffnit. Dette
kand klarlig ſees i Koning Saulis och
Dauidis och mange andris Hiſtorier
huor vnderlige och elendige di haffuer
verit/nar di haffuer med deris Synder
bort iagit den Helligand/Saul viſte
aldrig huad hand giorde effter at guds
and

and vor vigt fraa hannem/och vi læser en ynckelig Historie om Francisco de spiera / huilcke der bad och ynskede sig at maatte komme i en aff di fordømdis sted i helffuede och skillis fraa den legomlig pine in sin Samuittighed fordi saa hand forsoer CHRisti lerdom med fri villie och forset huilcket kaldis at Synde mod den Helligand.

David haffuer och vel fornummit huor Elendig/raadeløß it Menniske er / vden det haffuer den Helligand hoß sig / Och der for beder David i sin Psalm: 51 Herre tag icke din Helligand fraa mig/ och siden/siger hand/med en fast and giør mig stadig.

Vaare icke Guds and/daa kunde vi icke drage vor ande/och icke bruge eller røre den ringeste lem vi haffuer / til Guds ære / men di vore slet døde io gandske borte/her om kand vi lese den trøstelig Psal: Herre JEsu CHRist sand Menniske oc Gud/ etc. som Paulus Eberus giorde paa sit yderste.

Effterdi den helligands ild oc hielp er den rette varme som optendis i oß/ ved kierlighed til Gud och vor neste/

 huilcken

huilcken som giffuer vor gandske siel oc legom sin vedderquægelse : Da skal vi bede Gud indelige aff vor hierte at den rette verckmester til alt got / maa giffuis oc sendis oss fraa Faderen huilcken vi icke allenisse bekommer / naar vi beder Faderen i Jesu vor kierre frelseris naffn/ som hand sielff siger hoss Lucam Euangelistam 11. Cap. men hand vil saa gandske hiertelige gierne lade sig bruge i vor salighedes sag och hielpe til med, om vi allene ville giøre det vi bør/ Der skal och altid leggis nogit til/ altid skulle vi øffue oss i gode ting / och høre: Guds ord idelig. Item ild vil altid op at / saa drager den verdig hilligand vore hierter op til Himmelen fra de iordiske tings handel och væsen. Huor møgit got den helligand vdretter hoss dennem / som ville holde hannem hoss sig. Och di ere Elendig, som icke haffue hannem / Thi di kand intit got enten tencke eller giøre: Her om les Sauls Historie / Effter at Guds and vigte fra hannem / bleff hand i al sin bestilling/ som it affsindig menniske fra en vlycke oc til en anden. Om Guds ands rørelse siger S: Pouel:

uel: Guds and driffuer dennum / som er / och stunder til / at bliffue Guds børn. Wi er som nogle vspegede diur/ huilcke den helligand skal styrre vende och regere til al got/ Men ville vi icke lade oss styre och raade aff Guds and da legger Dieffulen oss en anden tøme eller bitzel i munden som hand giorde Ved den forherrede Pharao/ hør huorledis Dauid Psalm: 15. begierer / at Gud skal icke tage den helligand fra sig / hand viste huor vnderlig Hand vor/ den tid hand haffde med sin synd/ bort tagit den Helligand som er den rette Raad giffuer : Saa gaar det med alle / Naar den Hilligand tagis dennom fraa / for syndens skyld.

Den Hilligand med Fader och Søn / er eens vdi gierning/ det er/ som di ere / en euig verelse / saa kommer di offuer eens i deris gierning och trinde Personer i en guddomelig verelse och alle deris vilie er eens / Saa ville di at alle Guds børn skulle vere eens/ it sind och hierte/ och icke den ene hid / oc den anden did / som di Falske Propheter giorde: som vi leser i Kongernis bøger/ Och hand vil icke boe i slig hierter.

 Naa

Nu ville vi høre nogit om ydmyghed lige som it træ først fester sine Røder neden i iorden / siden voxer det opad: Saa er det med it menniskis vilkor/ naar det bliffuer først fornædrit: Siden kand det disbedre voxe op i ydmyg-heds grene / som er gode gierninger/ paa huilcke grene den helligand vil gierne huile / siger Augustinus. Dette giffuis tilkiende i Josephs Historie som vor møgit fornedrit / først: Sold hen aff sine egne brødre/siden kast i fengsel/ dog siden er bliffuen / en herre offuer-land och Riger. Item den mectig Monarch Cyrus først vor bortkast for it hittebarn/oc hunde gaff hannum at dij / och siden bortsend til at omkommis / och en hyrde optuctit hannem/ Dog kom hād til saadan høy bestilling. Saa vor Dauid ydmygit der hand mit i sin Kongelige Regiment nødis til at fly land och Riger/dog siden kom hand til Kongelige ære igē/om deñe ydmyg-heds nytte / siger hand selff det er got herre/at du ydmygit mig. Endog der er mange som Siunis at vere vduortis ydmyge / besmyket med øgenskalched/ deg er fructen ond i sig selff / och idel

Synd oc den andelig aarsage der til er och ond. Oc di maa vel derfor være de som Ezechiel 13. Cap. Kalder soffuendis reffue i ørken: Som lader sig at være døde / at di kunde saa bestuffe fuglene / som sette sig paa dennem oc mener at di ere døde.

Huor vstadige alle groffue Synderis sind er i alt deris handel oc gierning paa iorden: Lige som en bold ibland dennem som leger med den / som Esaias siger / 22. Cap: Jeg vil Sette dig lige som en bold imellom dem der leger paa en bane eller bred plads.

Syndernis hierter ere lige / saa fra en synd oc til en anden / oc naar di taler / da suarer Synden dennom igien som en gienliud i en skouff Esa: 59. Det er alle deris handel Er idel synd / och di drage heele store synder tilsamen paa sig / Saa gick det Cain huilcken der Gud forlod hannem for sin fortuilelse / bleff hand euig forstyrrit oc alting gick vnderlig aff med hañem / oc hand kom aff en vlycke / oc i en andẽ til saa lenge / hand bleff i hielslagẽ Di ere som it brusendis Esa: 57. hauff som icke kād vere stille, item sō en veyer hane paa en kircke

som

som Røris for huert veier: Saa giør syndere for huer fristelse viger di for: Oc som it orm ædit eble falder for it lidit veyer aff træit / saa omkastis di aff en liden fristelse: Item Fugle i slit buer ere icke stille / endog di kand icke komme vd / saa er det med Syndere i dette Fugleburd di kommer her icke vd med liffuit: dog vi skulle alle døe.

Dog er her stoer skil paa di vgudelige och vbodferdige Syndere / di døer den euige Død / dem møder io lenger / Jo verre / Men di fromme oc Bodferdige Syndere / di faar naade oc denne Død er en Bortgang til det euige Liff.

MEn di vgudelige bliffuer icke stadige i deris forset til at giøre pænitentz / Derfor kand dette ord Lunaticus / hoss Marth. 17. Bequemme dem vel. Deris naturis vstadighed er som maaneden der voxor altid aff och til / saa ere di aff och til / hid och did / och intit stadig som det bürde /

burde. Derfor kalder Judas Apostel dennem vankendit Stierner eller Planeter / hvilcke och maa vel vere di/som S: hans taler om i sin obenbaring: Di ere (siger hand) huercken hede eller kolde/ men lunckede.

Nu seer vi Synden bedriffuis:

Saa er det to groffue laster til / huilcken Satan giffuer aarsag / och kiød och blod er ont / och verden med sit Exempel hielper til med.

Første med vrede / giør Dieffuelen med oss / Som di giør med di heste som gaaer for hestemøller / Di lader øyene vdstinge paa dennom: Saa giør Satan Hand opuecker oss til vrede / saa bliffuer vi lige som vi vor blinde i vor bestilling.

Saa er det en figur der paa/at Philisterne Judic: 16. Stunge øynene vd paa Samson: Naar vi i vor hastighed saa skicker oss / da ved vi icke huad vi tager oss til / enten i andelig eller verselig bestilling. Lige som naar

vandis

vandit er blandit: Da kand mand icke see sin skuge der vdi / Saa kand vi icke naar vi ere vrede kiende gud retteligen: det bekiender Job 17. Der hand siger: Mine øyene ere domme aff vrede. En Fiskere blander vandit/ at Fisken icke kand see for sig/saa løber hand i garnit: naar vor sind er forstyrrit / ere vi lige som blinde Mennisker / vi kunde icke see oss om / Den Prophete Sophonias siger Sopho 1. Cap. ieg vil plage dennem och di skal vandre / Som di der er blinde. Satan hand kommer aarsager affsted til vrede / hand ved vel at hand kand da best faa Raad med oss / och kaste oss saa neder i syndsens graff. Ti naar haffuit bruser / da op øser det huad der er paa bonden: lige saa eer vi: naar vi bliffue aff vrede brusendis ind i oss / da op øser vi alt vi vide. Vi lesen en Histori om Athenodoro Philosopho huilcken der icke lenger for alder / kunde vere hoss den Keyser Augustum/da gaff hand ham dette raad: At naar hand vor vred / da skulle hand intit giøre / førend hand haffde oplest sit A / B / C: Item Ambrosius hand Raade den Keyser Theodosio: At naar

hand

hand, bleff vred daa skulle hand læse Herrens bøn vd / saa skulle hand vel dissimellom nogerledis formildis.

Salomon siger Prouerb: 17. Den er lige som heet Jern som brender huad det kommer til: Item lige som mand flyer for de huasse træ som sticke/ ren-dog Mand haffuer dennem kiere: Saa flyer mand for dẽ vrede / endog hand er eens ven. Den vise Salom: Prouerb: 22. Raader oss det/ och siger: Du skal icke være Stolbroder med den hastige.

Di som lader denne last regere sig/ de ere lige som de Melancholiske Men-nisker som kaldis Balnea Diaboli / det er dieffuelens badstue/ huilcke der gaar oc tober hen/ oc ved aldrig huad de ta-ger sig for/ saa tober de vrede hen och løber trint om vdi deris hastighed/ som Kong Asa giorde/ellers en god her-re/dog bleff hand vdẽ al ret orsage vred paa den Prophet Hanan som straffede Kongen/oc kaste samme Prophet i feng-sel/ slig hastig oc vreactig Mennisker giøre meget baguend / laster det som icke er last ver/ oc de i deris vrede stra-ffer de som icke ere straff ver/ som La-mech tog vild oc skød Cain for it diur.

Mange

Mange de mener de giøre ret / dog altsammen dorligt: Disse ere som de der haffuer den kolde siuge / ti de kand icke vel smage / Saa kand di icke retteligen smage Guds ords sødhed / Thi deris hiertis smag er aff vredactige affecter forderffuit och offuerilit.

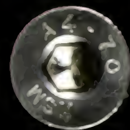
Her kommer en farlig Last / som er Auindsiughed som begyntis hos Sathan sommisunte Adam den Lycksalighed.

ALt det Auindsiuge menniske tencker sig til gode: Det bliffuer til idel forgifft ved denne slemme last: En løffue (som de naturlige vise Scriffuer) er icke Auindsiug / nar hun seer nogen straff paa syn modstander / lader hun strax det fare / Som hun haffuer vdi sinde ad ville giørre / och icke nu giør den noget ont.

Lige som det en Iderkop suer / bliffuer til Ider oc forgifft: Saa giør alt en Auindsiug begynder / bliffuer forgifft:

Auend

Auindsiughed er verre end Ider / For di ider forgiffuer icke ormen / men andit som den rører vid: Men inuidia forderffuer den hun er hoss / eller iboer / Saa er den verre end ormen / Inuidia forderffuer sit egit boligt / det giør icke ormens Natur. Den Auindsiuge er lige som en vgle / der kand icke lide dagen: Saa kand icke Inuidus lide at det gaar vel til med ander: Siger Augustinus: Inuidia est dolor de alienâ felicitate, Det er en sorg som Mand haffuer aff en andens gode lycke. Denne last burde med rette ad malis / saa hun kunde vere alle steds oc med lange ørne / saa den kunde høre alt som skeer alle vegne / ad hans sorg kunde bliffue da distørre / nar den saa alt det gode der skede: Saa leser vi om en Auindsiug / som begeret ad hans ene øye skulle graffuis vd / paa det hans Nabo skulle miste baade sine: ti der vor giort Saadan en contract / at huad hand begeret aff Kongen / det skulle hans Nabo haffue to doffuilt. Det sigis Smuct paa Latinske Sprog: Soli miseri carent (passiuè) inuidia: Det er de arme er vden affuind / Jeg ved icke

om det er sant altid. Men vi ville heller sige : En Gudfryctig eller from renser vel denne Last vd / heller hand er fattig eller Rig / Saa sandelig som Hand haffuer sin Salighed kier. Inuidus er som en orm der fødis i it træ/ i en nyd eller och i Klæder / huilcken strax hand er født fortærer hand træit / eller nyden / Saa giør Auindsiughed ved Mennisken : Saa siger Salomon Pronerb: 17. Putredo ossium inuidia. En hedning haffuer sagt megit Smuct saaledis / Jeg affuindis icke vid at andre haffuer bedre lycke end ieg / men ieg tacker Gud at Jeg kand finde det hoss andre / Som mig sielff feiler. Mange kand Saare vel skiule den / och lade som det aldrig vaare saa / effter ad de siunis ad verre gode venner / som haffuer verrit vuenner / dog bliffuer Auinsiughertz damp i hiertit. Det er raadeligt derfor ad flye denne Last och hendis røg och Damp/ ad mand skal icke kommen neder til den / som vaar første begyndere til hende/ som er Dieffuelen. Cain Lod denne Last saa formegit mact och rom hoss sig oc wilde icke staa sine affecter

emod

imod førind hand drebbte sin Broder Abel. Jacobs Sønner / Imod Joseph deris Broder : Item Jøderne haffde en Dieffuels had til Christum / de Lod icke aff førind de fick hannem paa Kaarssit.

Saadan en hemelig had haffde Simiramis den mectige Droning til sin egen Mand / derfor optenckte hun huorledis hun kunde best om komme hannem : Saa bad hun ad hun maatte verre Konge wdi hans sted i fem dage / Saa bød hun ad sine Drauanter skulle dræbe hannem. Inted er saa grofft / ad hadske och Auindsiuge Mennisker Jo tør bedriffue det.

Nu ville vi høre om Helffuede som skal vere de vgudeligis Bolig

HVsit er sielden bedre / end Hußbonden er / Effterdi Dieffuelen er vnderlig aff sig sielff fraauend fraa gud / oc treck i sin handel oc grum som det sprog Lyder/om hannem: Diabolus mille nomina, & mille nocendi artes habet. Hand haffuer tusinde naffn for sin rodvd oc konster saa er oc helffuede en vnderlig borg / Vi ville acte disse 4. Stycker.

Først/ Ad den er visseligen til.

Det andet: Om hindis vilkor.

Det tredie: Om betenckelse paa den straff der er.

Den fierde: Saa legger Dieffuelen vind paa ad hand kand komme Folck til at troe / ad der er icke helffuede til/saa kand hand driffue dennem hid oc did / til huilcke synder hand vil/ nar hand tencker / ad en Synder troer icke ad der skulle komme straff effter/ Lige som en misdeder nar Hand skal straffis da binder Kretermanden / no-

git

git for hans øyene at hand skal icke forferdis / Saa giør Dieffuelen mange blinde / at di icke seer eller fornemmer straffen / før di haffuer den paa hoffuedit och houidkuldkastis til forderffuelse eller neder til helffuede. Her om er en lignelse i den Konge Hezechia som Nabogodonosor førde blind til Babylon.

Der er mange Argumenter som beuiser det visselig at vere til.

Først: berdi steder vinde der om/ huor Synden haffuer verit meget groff /for huilcke Gud haffuer haardelig straffit same steder 4. Kong 23. Item 2. Paral: 28. er Hiere 7. mange haffuer Bibelen paa Danske di kand sielff lese dette. Oc den Scribenter Strabo:siger at den søe som kaldis Gaderenorum/ haffuer denne Natur / at queg som dricker aff vandit/ mister haar / horn och kløue: er en Figur och tegen at Synden vil straffis euindelig / Oc det mørck / som

 var

var vdi Aegypten vor it tegen til den euige mørck / som skal bliffue i helffuede. Och det sted som Sodoma och Gomorra stode paa er nu en søe / huis vand er som beg / hvad der kastis vdi / kand icke siuncke neder / dette proberede Vespatianus / som kaste nogle der vdi / hueß hender och føder vore bunden / disse kunde icke siuncke / och vandit i samme søe forandris tre gange huor dag / och opkaster ild och Suogel.

Disse och andre mange tegen beuiser at der er vissselig it sted bered / som synden endelig och euindelige straffis skal.

Lige som Herrer och første haffuer deris hederlig sal oc stuer til sine Fromme vnder sotte: Oc fengsel til de onde och hornackede: saa haffuer Gud himmerig til di fromme och helffuede til di vgudelig. Och mange vgudelige døer hen oc giør ingen Pœnitentz / och faar ingen legomlig straff / derfor er det it andit sted / som di skal faa deris straff: Och di

som

som giør nogen vgierning di sendis i euig fengsel eller Landflyctighz: Saa skal di vgudelige bliffue euig Landflytig fraa Gud. Och som der vor en skick i gammel tid / At di begroffue de vgudelige Konger i forachtelige steder/ icke Kongernis graffue / dette vor en figur at der er it forachtelig sted forordinerit/til de vgudelig.

Nu om Helffuedis bilfor/ Først er der adskillig plager.

Om huilcke Dauid i psalm: 11. taler hand skal lade regne lin nit ild / och Suogel och giffue dennom en Storm til løn / mange forstaar dette baade om Euig oc timelig straff / Som Synder straffis med paa legom och Siel til lige/Och bangheđ i deris Samuittighed.

Der skal di vgudelige vddricke den beske grundsuppe huilcket Dauid siger: och di vgudelige skulle dricke bermen vd Psalm: LXXV.

Om deris ynckelig vilckor siger Gregorius:der er en vlidelig kulde och hede / blandit til sammen / som altid forøgis / en naggendis orm / som er deris Samuittighed / En farlig mørck Diefflenis nerucrelse alle Syndere iblant huer andre Job 20. oc Psal: 49. Om det gode ere di falden i mishob / det onde haffuer de fat paa induortis och vduortis / som forøgis dag effter dag. Och di beder om døden och den viger fraa dennom / fordisaa di vilde icke anamme liffuit den tid / det vor dennem til døden. It Menniske kand neppelig lide en liden plage paa sit legom eller en aff sin lemmer her i verden/huad vil det bliffue nar alle plager kastis paa dennem och Gud vdgiffuer sin vrede paa dennem och vil aldrig tencke mere paa dennem til gode.

Nar di vgudelige døer / til saadan en / forferdelig mørck / grum ildeluctendis brendendis affkrog, med staar suck / grad / och pine kommer di hen/ Som det vers hos Poeten lyder : Vitaq; cum gemitu fugit indignta sub vmbras, eller och som it andit vers sigis om dem æs datur Hæredi, caro verm, spiritus

orco, deris gods giffuis deris arffuinger och orme fortærer legommit / och sielen kommer til hielffuede / huilcke Jo lenger di bliffuer i pinen: Jo lenger fraa Gud/ Saa vijt som hører hen til nade.

Endog di brender och pinis altid i helffuedis ild/dog fortæris dig icke/det beuiser 66. Esaias der hand siger deris Ild skal icke vdsliuckis. Och der er en steen som heder Lanistus / nar den bliffuer gloendis / siden beholder den altid ild i sig/dog fortæris den icke/der er och mange Naturlige ting / som forhandlis vdi ild/och dog icke fortæris der aff/saa er det med di vgudelige/ di brendis altid / dog aldrig fortæris/ huilcket di ynsker och begierer altid. Ti Guds retferdighed er euig och wendelig/ saa vil den och haffue en euig pine paa di vgudelige.

Der er och en Smuck tale hoß en gammel lærefader / til at beuise at der kand aldrid komme ende paa pinen/ samme lærefader siger / om di vgudelige haffde denne trøst/ at maatte bliffuer fri / om en vilde bort tage it sand korn fraa det støriste bierrig der

er til/ huer hundrede aar/ och naar det kunde bliffue tagit slet bort/ mange tusind maal tusind aar/ da kunde di haffue nogen forhobning/ Men nu er det euig/ som faar aldrig ende/ sat dennem for.

Nu effter fylger Her nogle vdnortistegen som di kiendis paa som komme til det pinactige sted/ vden di aluorlige giør Pœnitentze.

Først/ Di som bespotter Gud i Himmelen med fri villie och for set aff had och affuind imod deris egen vid och samuttighed. Deris hierte er en Dyb affgrund til al skiendzel och last/ och deris Mund løber offuer aff Saadan bespottelse imod Gud och haß ord/ huilcket bliffuer vißselig straffit/ som det giorde paa Senacheribs Kongens aff Assirien/ hans Krigsfolck/ som talede bespottelig

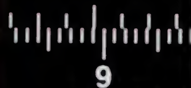
lig om Gud der di vor hoß Jerusalem/ der for sloe Herrens Engel mange tusinde ihiel paa en nat/ och Kongen bleff siden ihielslagen aff sine Sønner udi Templen.

Mand læser ocsaa i Dommernis bøger om den Tyran Gudsfolckis bespotter Adoinbesech / som lod aff hugge tømmel fingrene och teerne aff nogle Konger som Hand fangede i kri/ huor for Judæ slect giorde lige saa ved hannem / Saa bliffuer gierne Guds och hans ords bespottere straffuit. Syrach 26. Cap: Raader alle at di skulle acte vel huad di taler/ och huem di taler om/ oc til huem di taler.

Vi haffuer Døden och liffuit i vor tungis hender siger David/ vi giffuer megit act paa vor mad och øl/ megit mere skal vi acte vore Ord och Tale. Mange ere vel i Ord och Tale som en Engel men induortis som graffue fulde med Døde been/eller vden til/som huide kalckit vegge/ eller oc den Frucht/ Som er vden til at se/deilig och smuck/

Men

men inden i den er der en orm som haff-
uer fortærit alt det gode / Som vor i
samme fruct / Saa ere mange deris ord
saare søde och hellig / men i deris sind
induortis er di vnderfundig / och treske
som vlffue och reffue / som Christus
och siger Matth. 7. Saadan reffac-
tige vnderfundighed brugte Saul
med Dauid der hand gaff hannem sin
Datter til ecte i den mening at hand
kunde haffue fangit best orsage til at
slaa hannem ihiel. Saa giorde och
den Droning Cleopatra effter hun
haffde falskelig omkomit sin Hußbon-
de oc sin ene Søn / vilde siden forraade
sin anden Søn med it Glaß fult aff en
forgifftig drick / der hand fornam hin-
dis Dieffuels forset / bad hand hin-
de med stor reuerentz at hun ville dricke
først / om hun ville nogen tid vere hans
ven: Der hun nu nødis til at dricke /
døde hun strax der aff. Det vil alt
vere som Augustinus siger / Synden vil
icke bliffue vstraffit ville vi icke straffe
den formedels en aluorlig anger och
Ruelse / saa vil gud visselige straffe den
med euig jammer och plage.

Her effter fylger it andit tegen som Dieffuelens børn altid fylger som er den slemme skadelige last / løgen.

LIge som di der giør Falsk mønt / faaren forsmælig død / oc mønten gierne brendis: Saa vil det gaa alle Falske och løgnactige Mennisker vdi helffuede. Dernest dieffuelen sniger sig op i treerne oc aff bider den rette fruct / som hand giorde i Paradiß saa giør Sathan oc nu med sine løgactige Verckstoff / och skuffer mange med sin lønactige ord.

Dieffuelen ved løgen fører mange i vilfarelse baade andelige och legomlige. Ti hand er den rette løctemand som foruilder mange i dette verdens mørck / saa mange ere i raad och gierninger tuert imod sig sielffuer som ellers burde at giøre it oc vere eens sindig som di Propherter giorde / som vi leser om 2. Kong Bog 22. Cap: Denne last er det rette sprog sō helffuedis indbøger bruger. Her om er en denne figur: Gulielmus en første i Normania hand indtog

indtog Engeland en gang mz mact / oc bød dennem alle i landit at di skulle lere hans Sprog: Paa det at samme land skulle siunis at vere hans fæderne Land och arffuerige: Saa giór Sathan hand tager denne verden ind och kaldis verdens Første / och lerer mange sit Sprog som er løgen: At di kand saa komme offuer eens med hans arffuerige / Som er helffuede. Denne last / Er bliffuit hordelig straffet altid. Elisei suend bleff spedalsk / fordi hand liuffede for sin herre / oc vdi Apostelernis gierninger kand vi och lese at Ananias bleff Død / for hand sagde løgen / for Christi Apostelere oc di som Falskelige beklagede den vskyldige Susanna / de fick deris straff Daniel 13. Cap.

Di som gierne ville høre løgen / er lige som Fisken vdi salt vand / den kand icke fornemme at vandit er salt eller besk / saa kand mange icke forstaa denne last / huor slem den er fordi de om gaais altid med dennem hinde haffuer lyst til

Saa-

Saadane Laster skal vi fly Ja och fly di steder / som der kand giffue orsage til Saadan at høre eller see: Menniskens Natur er megit tilbøilig til det onde.

Den gamle Adams Natur i Mennisken liger vnder tiden stille / och lader sig icke til kiende: Lige som / en orm i stor kuld / er som hand vor halff Død / och er dog Ider och forgifft i hannem / nar den kommer til Vermen: Saa vogner vor skrøbelig Natur / naar den fornemmer orsager til Synd och løsactige handel.

Det

Det beste Rad/ er/ at mand flyer Saadan vgudelig Selskab.

SOm Jsrael flyde fraa di vgudelig Aegypter/ och Abraham vandrede fraa den vgudelig vesen aff hur caldeorum.

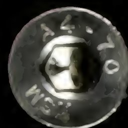
Gud er saare god / hand legger oss sorrig paa / at vi skulle vendis oc vennis fraa verdens falske och løgnactige Snedighed: Lige som di giør ved børn som skal vennis aff / Smider mand nogit surt eller beesk paa brystene/ denne lignelse bruger Den lerde Mand Anselmus. Och Gud er som en forfaren Medicus nar hand ved ad der er ingen raad til førlighed och karskhed saa giffuer hand den siuge huad hand begierer: Saa lader Gud vnder tiden di vgudelig faa effter deris hiertens begiering / nar hand seer di ville icke rette oc bedre sig / men di fromme och gode giffuer hand saa di icke skulle forglemme det gode demmen staar til i deris rette fæderne land. Der som di haffde her formange gode dage och leffuede

leffuede hẽ vdẽ sorrig oc møde/ da kun-
de mange bliffue besuigit. Verden loff-
uer megit got/dog er dẽ saare løff at li-
de paa / thi det er / lige som it rodet
trøske træ / som skinner i mørcke/ men
om dagen er det skarn och smulis hen:
Saadan er verdens ære at stole paa/
Naar den siunis alder størst / Saa er
den borte.

Wi arme Menniske vi haff-
uer mange Exempler.

Hvorledis det er gangen til med
dennem / som haffuer set for me-
gen lid och tro paa verdens vsta-
dig handel (Son kand rettelig kaldis
fortunæ Pila) det er / lyckens vstadig
omgang / Men vi ere som fugle/ endog
di miste deris vnger / tit och offte paa
enssted/dog byger de igien paa det sam-
me sted.

Saa bleff Baltazar den mectige
Konge besuiget aff lyckens med hold/
Jason Simonis Søn Oniæ Broder
bleff och bedragen aff verdens ære och
vstadighed och der aff bleff hand hoff-

modig och offuermodig men førind hand døde bleff hand foriaget aff Ae- gypten och ingen kunde see eller høre hannem neffne mere. Oc dette ord- sprog sagde alle om hannem at hand er Landsflyctig fra Himmelen och fra Gud / och ere paa Jorden / en tung byrde / och saare vnyttig / paa latine lyder det Smuckt / Exul cœli, & terra- rum pondus.

Her vdi verden skal vi vere som en gest der kommer i en stad/och seer to geste herberrig.

Iden ene kand mand faa sin heste och Suene vel tracterit / men Hosbonden sielff bliffuer ilde tracterit: suenden betyder vor legome/ Herren sielff betyder vor siel / Saa vilde Eleazarus møgit heller lade sin Suend lide ont (det er hans legom) en herren (det er hans siel) som staar vdi Machabeernis bøger.

Idenne verdens handel / skal vi ve- re som de fugle der flyger høyt i lufften di da-

di tagis icke gierne/ saa skulle vi haffue vore sind och tancker høyt fraa disse Jordiske ting/saa bliffue vi icke skuffit aff dennem.

Ad vi kand fly synd/som er vor Salighed til euig skade/ da skal vi daglige bede och holde oss fraa Saadan forfengelig vesen.

Wi skall och her giøre en sand Pænitentz.

DEtte viste Seneca ad sige aff/ Ingen giør pænitentz for sine Synder / imen hand er mit i dennem endnu. Vi skal altid vere i reven for Gud / at hand icke tøffuer effter os/men heller bie effter hañem oc vere vdi daglige betēckese/oc en god aluorlige pænitentze / at Sathan icke finder vore tencker och sind ørckeløß/ och for sømmelig i vor salighedsbestilling/ Thi naar vi tencker icke paa den straff som Guds loff truer di vbodferdig med / oc den naade Christus til byder di bodferdig / da kand di/ lettelig falde i Synd/saa fald Dauid i hoor och mord der hand vor ørkeløß.

huad Synd Alexander Syrus giorde/ kand vi lese i Machabeernis bøger/ for huilcke Synder Alexander bleff foract/ och slet forlat aff sin hustru fader / och forraad aff sine borgere/ oc i hielslagen aff sin egen Hußuert och hans legom bleff megit vanærit effter hans Død.

Derfor skal vi øffue oss i det gode altid / ellers beer vor natur tidzel oc/ huasse torne / och lige somfructen er/ Saadan bliffuer oc høsten.

DEr som vand staaer lenge stille i it kar / och icke røris / da slimis och forfulner det : saa er det mz vore affecter naar de icke røris til gode gierninger / kand di aff øreckeløshed forderffuis.

Til Sadant at bedriffue/ er ont selskab stor orsage / huor aff kommer / en ond seduane til at Synde / en ond/ vaane er leet ad faa / Men ad komme aff med den/ er saare vanskeligt / en lidel stycke surdei kand surgiøre en hele dey som Paulus til Gal. 5. siger. Lige som

som faaer kand icke lenge leffue tryge-
lige i blant vlffue. Och som en
Siug Menniske kand icke vere len-
ge vdi lufften besynderlig om lucten
er forderffuit : Saa kand icke it skrø-
beligt Menniske (som vi ere alle A-
dams børn) vere lenge hoss de onde/ at
den jo forderffuis och forføris aff den-
nem. Derfor skal vi giøre som Loth gi-
orde der hād gick aff Sodoma Gen: 19.
Oc som Joseph giorde/ som flyde fraa
den slemme quinde/ der vilde bedrage
hannem / oc miste heller sin kiortel end
at hand ville bedriffue den slēme synd/
Genes: 39. Hand vilde huercken lade
skade/ eller baade bedrage sig der hand
fornam at det kom hans siels velferd
an. For slig och andre vilkor / Er
vndertiden enlighed oc rolighed megit
god / til at offueruei oc betencke Guds
ord / Der for ligner Dauid Gudfryctig
hierter ved it diur/ som kaldis Onager/
det vil gierne haffue sin vaning i ør-
cken eller i enlighed.

Huad Nytte den fører med sig kand
vi vide oc allerbest kiēde/ naar vi acter
huad skade der kommer aff onde sel-
skab/ formegen/ och trangløß bygang

 och

och anden feruidzighed/ beuiser Dinæ Exempel som bleff krenckit/och siden for samme sag kom en stor mandslet.

Efftterdi dette som sagt er/ er stor och groffue Synd for Gud.

DA ville vi høre nogit om Syndens rette art och Natur / alle Mennisker ere Syndere for den euige Gud / huem vil sige mit hierte er reent / den besuiger sig sielff. Dog er der stor skilsmis paa syndere/lige som di døer icke alle / Som bliffue siuge: saa er mange arme syndere / och andelige siuge/Men naar di beder Gud om naade med en fast tro/och it Christelig forset at rette och bedre sig der effter/ och at fly synden / forlader Gud dennem deris Synder/ eller oc lige som en fordeelt eller Landflytig Menniske kommer til rette igien och faar sin resning och bliffuer gild och gieff/ ved Kongens autoritet / Och den stillit til freds / Som vor fortønit: saa

saa kand en bodferdig synder/komme i venskab med Gudfader som vor sore fortørnit/ ved Jesu Christi vor rette Kongis mact och fortieniste/naar di giør en aluorlig Pænitentz.

Ellers ere di som en steen/sō kastis i it sore Dybt vand / den er altid i fald/ saa lenge den kammer til bunden/ Saa syncker en Synder dyber neder / Saa lenge den bliffue i Synden vden Pænitentze. Som vi siunger i psalmen: Och altid sanck ieg Dyber neder der var ey raad til Salighed etc.

Oc al den stund eens sag staaer saa ilde / da haffuer Synder stor mact offuer oss / som vi siunger i en anden psalme. Synden giør Mennisken baade blind och lam / etc. Der scriffuis om Jacob/som lammede paa sit ene been/ Men mange ere lamme paa dem begge/ som Elias klager offuer Israel.

Synden haffuer och denne Natur/ at naar en Synder / som hører Guds loff / Som straffer Synden / da staar den och skuler / och mener / det kommer hannem intid ved / det ramer icke mere den ene / End som den

anden / och holder det for it løst ord/ som slaar icke strax hoffuidit sønder/ men der som mand viste huad krafft det haffuer med sig/ Sandelig daa ma-atte mand forferdis naar det truer och tilsiger straff. Och kaldis der for aff den Mester til di Hebræer 4. Cap: It skarpt eller tuieggit suerd / men di ord paa latinè er sore herlige och haffue en stor bemerckelse i sig / Thi Guds ord kaldis Sermo viuus & efficax liffactig oc krafftig ancipiti gladio penetrabilior, saa huast som it suerd der kand huge en sore stor och Dyb skramme / saa giør Guds loff ved di hernackede och onde. Och Synden som Dauid Psalm 51. si-ger: Den er alle Menniskers vitterlig gield / som di alle haffuer eruit effter deris foreldre / och derfor forplictis huer och alle at suare och kiende sig skyldig at vere. Oc vor rette affsagde fiende haffuer oc offuer vundit oß alle med Synden.

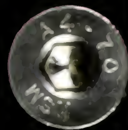
Som mz en Handschrifft/ som hand haffuer bundit paa oß: Lige som i gammel tid / En kom icke aff sin Her-ris tieniste / førind hand bliff ved no-gle meddel befryit der fra: Saa kunde wi

wi icke komme aff syndsens Tieniste/
ved vor egen mact / wden Christi for-
tienist. Som S: Pouel siger Rom: 6.
At wi skulle forsage synden /, men wi
arme Mennisker/ giør snarer pact med
synden / Som den Prophet Esaias si-
ger wdi sin 28. Cap: Wi giører pact mz
Døden och med helffuede.

Om dette leeß en figur om Naas/
Som lyder saa megit som en hugorm:
Hand sagde / ieg vil giøre pact med e-
der / och ieg vil vdgraffue eders høyre
øye Det er de andelige tings kund-
skab: Saa giør Synden med oß/en
Synder er Daarliger end en Fisk eller
en Fogel/Som fangis i Garn oc snare/
thi de giør icke sielff garnit,/men syn-
dere giøre sielff syndē som de fangis w-
di/Och en synder er lig som en blind der
falder i en Dyb pøl med dynd / endog
Hand giør sig skiden/dog seer Hand det
icke / eller som / en der er blind / endog
kand Hand icke lige vel foruare Sig.

De Synder som Mennisken haffuer
forsögt och bedreffuit kommer gierne
snart igien / mand kand vel bøde for
dennom/ men de vil dog komme igien/
som det gam/ordsprog liuder: Vaane

 bider

biderbest. Derfor skal wi staa hin-
dis orsager/och ringe begyndelse imod/
thi begyndelsen er Sød och let/
lige som en der drager en byrde som
suømmer effter hannem i vand / da
føler hand det icke/ men naar dē kom-
mer aff vandet/da føler hand icke hen-
dis tynge: Saa føler en synder icke syn-
den i vellyst / Men siden skal hand
vel føle den / ia saa hart och wlidelig
at den kand weie hannem neder i helff-
uede

En haffuer had til den der slaar sin
bekiend / och tro ven ihiel / megit mere
skal wi hade Synden/ Som ihielslaer
baade siel oc Krop. Saa skal wi al-
tid hade Synden / at hun icke bliffuer
for gammel hoffoff: Wi skal altid vin-
de aff nøglit / oc icke lade komme for-
megit derpaa. Item / Synden er och
lige som mange træer / der de stubis/
strax gror der mange grene op i staben/
Saa er och Synden / Derfor skulle wi
altid hugge aff / at grenene icke bliff-
uer for høye/ eller for mange. Item
synden haffuer och denne natur med
sig / lige som den der er besmittet i sit
ansict / hand leer med andre / och me-
ner at

ner at de leer icke ad hannem / Saa giør och Syndere/de mener naar Synden laſtis / at det kommer dennom intit ved. Wi haffuer alle en ſeck paa rygen / kaſter wi vor egen ſynder vdi/ och dennem ſeer vi intit til / men den anden ſeck ſom er for oſſ / i huilcken vi haffuer vor neſtis breck och bryſt vdi/ dennem kand vi vdlegge til det verſte (dis vere /) Derfor ſkulle wi icke lade ſynden boe forlenge hoſſ oß /hun ſkal ſnart mene / at huſit hører hinde til/ lige ſom Iſraels børn di tog it fremmit Slags Folck i deris Land / men ſiden bleff de dennom for ſtercke / och med mact bliffuer hoß dennem: Saa er der fryct hoſſ om mand lader Synden fange nogen mact/ Effterdi wi kand icke leffue her vden ſynder eller ſom engeler/ſaa haffuer dog gud giffuit raad imod Synden/

Førſt/ved en aluorlig Confeſſion oc Pœnitentz.

Er

H 6

At wi ere Syndere / och maa vel skamme oss / saa skal wi dog tencke.

AT lige som en Kridmand / der kommer hiem / aff en stor Kri med mange Saar / det er hannem icke til last eller vaanære / men mere til ære: Saa er det icke til vanære / om en Synder haffuer end mange saar i denne verdsens Kri. Der er mange groffue Synder / men aldrig er Synden saa stor at den io til giffuis ved en aluorlig Pænitentz.

De onde / naar de kunde nogit ydmyge sig / nyder de det got ad: Megit mere nyder de gode det got ad / naar di fortryder at de aff skrøbelighed / oc aff Kiød och Blod haffuer høyeligen fortørnit Gud.

Achab vor ond / dog staar der / at Herren siger om hannem: Haffuer du icke seet Achab at vere ydmygit for min Skyld / Derfor vil ieg icke føre det onde offuer hannem / huilcket ieg tenckte / men naar en giør sin bekendelse oc

Angrer

Angrer retteligen sin Synder / Daa kommer Gud sin barmhiertighed i Hoff/ Som den fromme Fader giorde ved den forlaarne Søn / Luc. 15. lod hannem klede i en Ny Kiortel / det er retfertighed / ved en sand Pænitentz:

Manasses giorde Pænitentz / och fortrød sin Synd oc ondskab/kom hand i sit Regement igien. Lader oss ocsaa giøre / Saa giffuer Gud oss igien det wi haffuer bortkast och giffuer megit mere got / Ezechias giorde sig it plaster aff Figen blad / det er Guds ords krafft / det betyder en god Pænitentz.

Och Naman tode sig i Jordan det er och Pænitentz / lader oss her siunge Pæniteré och Miserere, at wi icke i pinen skal høre den sørgelig Recordare med den Rige mand. Lader oss giøre det aluorlig/ thi Gud seer Dyber/ i hiertit/ och bede om Guds naade der til: Efterdi vor første foreldre kunde icke bliffue i Paradiß / der de endnu vaare vden synd / møgit mindre kunde wi aff wor egen mact / wden Christi fortieniste komme til naade/ och bliffue quit for Synden. Lige som en Crucifix

settis

ſettis offuer paa Kierckerne / paa det
wi ſkal wide/at det er guds Huß: Saa
ſkal wi ſette Pœnitentzis tegen paa
oſſ/ at Satan kand ſee wi høre Chri-
ſto til.

Der om ſtaar der hoſſ Ezechiel: paa
huē i finder dette tegen thaw. Den ſkal
ſlaa ihiel : Det er / den ſom giør en
Chriſten Pœnitentz vden ſkrømpteri/
och ſiden ſkyer Synden det meſte Gud
giffuer naaden til/ erlig / och Chriſte-
lig at leffue ſom Paulus giorde / Som
hād oc ſielff berrer widnisbyrd om ſig/
der hand ſiger / ieg tuinger och ſpegger
mit legom / Och giør Confeſſion ſom
det bør/Saa formildis ſtraffen.

Wi leſe i Joſuæ Bog / huor ſaare
vred / Gud waar paa Jſrael for den
Synd Achamus bedreff/men der hand
ydmygelig bekiende ſig/ och fick nogen
ſtraff der for effter Guds loff / ſtrax
bleff Gud formildet.

Her ſeer wi huor ſkadeligt det er at
forhale Pœnitentze til den ſiſte time/
och tencke her er langt frem / ieg er
vng och haffuer tid nock / men Mala-
chias Prophet ſiger / forbandit och
male-

maledidet er den suigefuld/som haffuer it fulkommen lam eller andit blant sine faar/och dog offrer det som lyd er. Der hand kunde giøre Pœnitentze i tide/i men hand er ung/ karsk / och sund vilde hand icke/ nar hand bliffuer siug paa sin alderdom / da vil hand / nar hand gider icke andit giort/O vi arme daarer alt forsilde/ kand vi icke bere en liden byrde møgit mindre kand wi bere it stortlœss. Wi lesser fast paa vognen som løber vel selff/ neder ad backen/less Baruch Prophtte Cap: 3. Om den som forhaler sin Pœnitentze til dit siste: hand er en daare / som giør det om høsten der hand burde at giøre i voren och tuert emod: Lige saa er huer der icke giør Pœnitentze Rettelig. Vi skal vere som hine vise Jomfruer der tencker paa deris brullups dag/ før den skeer/ och laffuer deris kleder til rede: Saa skal wi haffue vor ting vel til rede i mod vor Brudgom/ Wi skal och følge di gamle Gudfryctige foreldre effter/ thi di fortrød synden oc lagde aske paa deris hoffuit/at betecke at di war støff och aske for Gud. Wi skal och bliffue varactige i Pœnitentze med gode

giernin-

48

gierninger at beuise wor troe/ icke som Solen emod afften er/ Huilcken io mere hun gaar frem / io mindre skin hun/ eller som Nymaanet paa Himmelen/ den skinner først lidit / siden bliffuer det borte / her om leß Syrach 7. Cap. En daare omskifftis som Maanen/ det er/ mange begynder vel / men faae bliffuer varactige til enden.

Mange affalder ved fattigdom/endog den er dennom nyttige.

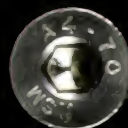
Lige som der er mãge wrter/som icke huer ved / huor til di er gaffnlige/ saa kommer oss møgit paa/ Huiß gaffn wy icke ved / men Christus ved den ret / huor til denne wrt/ fattigdom er god / Thi hand leffuede fattige/ och døde fattige / di røffuede hans kleder aff hannom der hand skulle lide sin horde pine paa korsit.

Vise mester vdi naturlige ting siger at der er en orm som søger it menniske/naar det haffuer sin kleder paa sig/ men hand flyer for it nøgen Menniske/

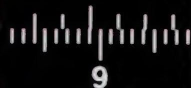
saa

saa giør Sathan / de andelige fattige
eller nogen dennom flyer hand / Men
den som haffuer kleder paa sig / det er
fendsens eller Rigdoms kledebon/eller
de som stoler mogit paa Rigdom den-
nom søger hand. Endog wi ville nø-
dige haffue fattigdom / dog er den en
god ting som det sprog lyder.

Paupertas est odibile bonum. Ved
fattigdom vil Gud allene prøffue oss/
lige som Salomonis Tempel var op-
byget/ aff huggē stein / saa skal Christi
Aandelige Kircke opbygiß aff den-
nom som bedrøffuelse haffuer prøffuit.
Lige som den der er ind i it mørck huß
igennom en lang omgang/førind hand
kommer til liusit oc ind til klare stoff-
uer/i det mørcke kand hand støde sig/
vden en vil tage hannom ved handen/
den som ved gangen vel. Derfor siger
Dauid Psalm: 74. Du holt mind hand
med din høre haand.

• Wi arme menniske wi vandrer her
per sinuosas valles lachrimarum. Her er
mange vige/oc becke/som wi skal vaade
offuer med stor møde /førind wi kom-
mer paa tørt land/det er i det euige liff
Huor al graad skal afftørris aff wore ø-

ne oc ingē genuordighed skal Røre off der: Onan den tid hand var aff stor hede paa marcken forsmectit/ bleff hand gandske glad der hand fādt vand vdi en rindendis kilde/ huor med hand kunde leske sig. Gen: 36. Mögit mere bliffuer di gudfryctige glade/naar di effter al sorrig och modgang finder det rette lesk endis vand som er Christus.

J modgang da kand mand ret see huor sterck troen er / om en kand da bliffue voractige.

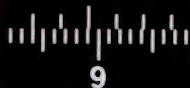
Thi lige som en vbrend teelsten/ naar den leggis i vand/gaar den sönder men den som er brend den bliffuer heel och holder: saa er it pröffuit Menniske i sin sorrig / sterck ved tolmodighed. Lige som storcke æder forgifftige Slanger/ och di skader dennom icke: Saa kand ingen modgang eller vlycke skade en tolmodige menniske / Moses var meget tolmodige/ der hand hörde mange skends ord aff Israelis Folck/saa ledis med tolmodig ord beueggede denem at lide megit ont

i ör-

i ørcken. Item icke kand nogē nock for-
tele Dauids/ Jobs / eller och saa wor
Herris Jesu Christi tolmodighed / Ja
Hedninger haffuer oc holdit megit aff
denē dyd/ som Isocrates oc mange an-
dre. Ingen modgang skal skille oss fraa
Gud / som der staar i Psalmen / kom
Helligaand och herre Gud/ och Sanct:
Pouel taler trøstelige til di Rom:
8. Huercken bedrøffuelse eller an-
dit ont skal skille oss fra Guds kier-
lighed etc. Wi skal vere tolmodige/
thi wi ved at Gud haffuer en god me-
ning/ naar hād straffuer oß som en mo-
der der straffer sit barn / at det skal la-
de aff at giøre ont / hun slar først paa
barnens kleder / wil det icke hielpe / da
slar hun siden paa barnit / Saa truer
Gud oss paa Elemēterne i mange maa-
de/ med møgen vselhed / paa land och
wand/ Siden i de omligendis lande en-
ten paa gods eller Helbrede / venner
och slect / alt i den act / at wi skulle
giøre bod och bedring / hand vil saa
lødige miste nogle aff sine edle oc her-
lige Creaturer / som er menniskerne.
Som dē parabel eller lignelse lyder om
det fortabte faar/eller om den peñing/

 Och

Och huor gleder den gandske Himmel-
ske skare sig/naar en Synder omvender
sig fraa/sin onde oc sleme hãdel/der om
leß den forlorne Søns Historie/ Luc:15.
Thi Christus haffuer lid sin horde død
och pine for dennom alle/ och derfor
gred hand offuer Jerusalem Luc: 19.
eller som en moder naar den haffuer it
vlydigt barn. Den locker ved det/ den
truer den/ in summa/ den giør alt det
mugeligt kand vere: Den vilde hi-
erteligen gierne / at det skulle gaa sit
barn vel / naar den seer at det er slet
intid vert/ græder den offuer alle maa-
de/ langt vérre giør det Gud naar hand
mister nogle som icke vil sin egen Sa-
lighed. Alt got som Gud byder oss til
kand vi bekomme ved en ret Christen
bøn oc i saa maade aff bede alt ont.

Derfor ville vi nu høre no-
gen om bønen.

Først huorledis en bøn skal vere
sidē huorledis vi skal bede om det
som oss gaffnligt er/ oc til Guds

ære

ære och vor Salighed som er vden con-
dition eller vilkor / och til vort legom
med vilckor/Thi Gud/ved megit bedre
at giffue oss / end vi kand bede siger
Jsodorus.

Vor bøn skal stillis op til Gud som
boer i det høye:lige som rygen aff bren-
offer for op i lufften (Som i det gam-
le Testamente skede)vor it tegē at offe-
rit var tacknemmelig for Gud / Som
Abelis offer vor/ Saa gier en hiertens
bøn op til Gud. Vi skal vocte vore
hierter/vel at vi icke tencke paa andit/
naar vi giør vor bøn / Och icke heller
haffue for stor Mundklammer / Men
Gud hører heller faa ord/naar Mund
och Hierte giør it.

Vor bøn som hen drager oss til gud/
er lige som it Skib der dragis til en fast
Klippe i stor Storm/ Oc kand der ved
ligge i haffn hoss Klippen / denne lig-
nese bruger Jsodorus aff Johelis Pro-
phetiis 3 Cap: Huor hand siger herrens
naffn at vere it fast torn eller Klippe.

Huor aff alle raadis inderlig til at be⸗
de / som Lutherus herligt siger til en
Bundemand / huilcken hand atspurde
huor tit hand giorde sin bøn/ hand
sagde/ ieg giffuer min prest løn / hand
maa bede for mig / Lutherus Suare⸗
de/det er got at din prest beder/ mē det
er farligt at du beder icke sielff med.
Lige som Krids folck skal haffue vaa⸗
ben altid til rede mod deris fiender/
Saa skal alle Guds børn haffue deris
bøner til rede: Her paa haffuer vi her⸗
lige Historier vdi den hellige Scrifft:
Gedeon med ringe Folck / ved bøn
offueruand sine mange fiender. Al
den stund Moses holt sine arme op i
veirit/ daa fick Israel offuer hand mod
sine fiender / Men den tid henderne
bleff tunge tabte Israel / saa naar vi
lader aff at bede/ for vore fiender mact
offuer oß.

En bøn som kommer aff it ret gud⸗
frygtig och frimodigt hierte kand off⸗
uervinde store ting/ och imod naturen
mögit vdrette / Policarpus med sine
bøner til Gud giorde / at Ilden Som
hand vor kast vdi/ kunde icke brende
hannem / men for hans bønners skyl⸗
dig

dis ad nu der ilden icke kunde skade hannom / stack / di hannem ihiel.

Naar it Mennisfkis Affecter / och hiertelaff / er forstyrit eller i nogē maade perturberit : Daa kand den icke vel giøre sin bøn / men lige saa faar hand gaffn der aff / som hand er berid der til / lige som / naar en raaber i en skoff / haffuer hand en forderffuit røst / Saadaant giēn suaar suarer hañem igien: Saa er det med di der icke beder rettelig Saadant suar fick den Hoffmodige Phariseer vdi sin bøn / Luc: 18. Saa gick det oc dē vgudelig keyser Galerius som hordelig plagede di Christne huor for Gud straffede hannem med en ferlig siugdom / Saa bad hand och bød at andre skulle bede for hannem / men lige som hand vor i hierte och sind / saa var och hans bøn krafftig / hand bleff paa det neste opædet och fortærit aff orme och madicker før hand Døde.

Men mange iblant heninger haffuer end bekomme legomlige gode ting ved deris bøñer / naar di haffuer inderlige bedet effter som di kunde effter deris viß.

Den tid Constantinus vor sted i

 stor

stor nød vdi den Kri imod Maxen-
tium/ bad hand Gud om hielp och lod
mange giøre bøn for sig / strax der eff-
ter kom en klar stytte med it korß paa
Himmelen ved Solens nedergang/ med
denne Schrifft / Saa lydendis / Her v-
di skal du offuerinde dine fiender.

En retsindige bøn er megit kraff-
tig/ Thi lige som en liden hane / naar
en staar grum løffue hører hannem ga-
le / kand forskrecke hinde / Saa er en
bøn det medel som foriager och forfer-
der Dieffuelen fraa oss. Om hindis
rette krafft och vdretning / som den
bekommer aff Gud / naar den giøris
aluorlig vden Hyckleri och Glijsneri/
Siger Macarius: At var Dieffuelen/
saa stor som suore Bierge / daa skulle
hand dog smeltis for en Christen men-
niskis bøn / Som vox for ild.

Om hindis rette krafft kand vi oc lese
vdi Helie historie/ oc i mange andre de-
ris. Och Bernhardus berømmer en
bøn møgit huor hand siger : Ingen
acte vor bøn ringe thi Gud (som vi
giør den til) acter den møgit.

Huo

Huo som vil med fruct giøre sin bøn/ den skal vdskaffe sine onde affecter/ at hand icke Saaer sin sed offuer Torne (som Jeremias siger) Det er/ naar der end Nu sider och boer slemme och stinckendis laster vdi hiertit som er had / affuind / Seckerhed / och trygched / och acter Synden for en rin- ge ting. Disse kommer icke ret / frem med deris bøn.

Hedninger haffuer forhuerffuit mø- git timelig got med deris bøn / Som den Keyser Antonius Aurelius giorde/ den tid hand førde krij mod di Silesi- os/Moranos etc. Da vare hans Krids- folck/ Hart tuingt imellom nogle bier- ge / och kunde icke bekomme vand el- ler dricke. Oc Keyseren aff stor nød oc trand/ med sine Krids Folck giorde sin bøn til Gud oc Gud gaff dem vand/ at di der med bleffue vederquegit/och fick och saa en Herlige Triumphoffuer deris fiender: hui skulle icke vi Som haffuer JESV naade at bede med. At vor bøn skal vore ret / Da skal vi acte disse vilkor : Først / At der skal intit Fattis i den / Det er at vi

at vi acter di rette orsager til en Christen bøn / huem vi tilbeder/ huad och huor ledis / vi skal bede/och ved huem/ vi bør at bede / for det andit : at der kommer icke for megit der i blant/ som er skadeligt / Som er vore egne gierninger quasi ex opere operato , kunde for huerffue oss nogit aff Gud som en fortient løn / Som den Hofferdig Phariseeer Luc: 18. giorde/Huilcken der daar lige mente at Gud vor hannem nogit skyldig med rette.

Vi skal oc stille vore tancker grandgiffuelig oc aluorlige op til Himmelen til den leffuende Gud / och ingen anden ting tencke / eller acte paa. Lige som naar en taler med en stor Herre eller høylofflig Person/da seer mand gierne paa hannem med al reuerents och bluferdighed : Møgit mere skal vore hiertens øyne giffue act paa den leffuende Guds villie/naar vi taler mz hannem vdi hans ord/ leser/ høre/eller tencke/ der paa. Naar Daniel vilde giøre sin bøn / der hand vor i fengsel/ vende hand sine øyne op til Jerusalem/ Saa skal vi vende vore trois øyne til det Himmelske Jerusalem.

Saa

Saa lerer David oss i sin psal: 123. Jeg opløffter / mine øyne til dig som boer i det høye. Som vi haffuer nu her til aff bedit mange groffue laster som vi skulle endelige fly / vnden vi wille lide den Straff som Guds loff formelder / oc saa om mange herlige dyder som vi skulle øffue oss vdi bedit gud om.

Til begge disse er Guds loff Saare nyttig at straffe di onde / oc lønne di gode.

HVilcken loff er vden al tuil den ring som gud taler om hoss Esa: 37. och siger: ieg vil sette en ring i deris næse. Item lige som en god Tuctemester loffuer och berømer sine gode Discipler och ietter dennem megit got oc lerer dennem huad di skulle giøre och lade.

Men di vlydige och forsømmelige truer hand slaar och der som det kand icke hielpe / foruiser hand dem: Saa giør Guds loff vid di Haarnackit och gienstridige / Men de fromme och gode

de loffuer den megen lyckfalighed tim=
melig och euig.

Och loffuen er och saa som it Spe=
gel / i huilckit alle Menniskens gier=
ninger skulle proberis vdi / oc der kand
vi finde och see at vore gierninger ere
vfuldkomne oc hielper intit til Salig=
hed Derfor / huer den som vil stole paa
sine egne gierninger hans gierninger
er (som Oseas Prophete siger.) Den er
en daare som saar haffre och foruente
huæde igien / Eller som en anden Pro=
phete taler qui seminant ventum. det be=
mercker / idel løß handel oc verck. Som
loffsens vfuldkomen gierninger ere. S.
Pouel siger naar vi mener vi haffuer
giort det aller beste / ere vi dog arme /
vdulige tienere: Et metent turbinem.
Di skal høste forstyrelse i hierte oc sind /
och mistrøst til Salighed / i huor høye
och rancke di mone siunis for verden /
och er slet intit got i dennem som kand
tiener til Salighed / det kand Guds=
loff klarlig dennem offuerbeuise / at di
ere nogle beske klinte huilcke loffuen
vil fordømme til at skulle brendis.
Som det gick Abihu oc Nadab / Aaro=
nis Sønner huilcke der frem bar ild
for

for Herren / Saa vil det och gaa med alle som kommer med loffsens gierninger och egen retferdighed och ville der for haffue det euige liff / huilcke gierninger ere vel gode i sig sielff men Gud haffuer icke bødit/ at vi skulle bruge dē der til/ at mene vi der ved/och der for/ bekommer Salighed / Thi da foractis vor Herris Jesu Christi død och pinis fortieniste. Item Guds loff er som it feide Breff/ i huilckit Gud lader alle vide sin mact / och huad hand haffuer i Sinde / Di som vil falde til fode och vere effter hans gode villie / dem vil hand vere en naadig Herre.

Men di som icke vil krybe til kors/ Deñem tilsiger hand en euig Kri/ Och di som icke ville lade sig opuecke aff loffuen/ di bliffuer opuackt aff helffuedis Ild och euig ødeleggelse til siel och legom. Wi hører gierne store herris breffue med deris store Titeler oplesis/ at vi der aff kunde høre deris mact / oc der hoß deris Mandat och villie: Megit mere skal vi gierne ville høre vor HErris och Guds løff / Huor vi hører først hans titeler JEG ER HERREN din Gud etc:

Oc

och siden hans villie / du sskal icke haff-
ue etc. Saa skal vi søge hen huor vi
høre Gudsloff och den mercke / oc icke
for sielskabs skyld / Som di der van-
drer til marckit / ville allene sige andre /
huad der skeer / Saa gaar och mange
til kircke at mercke det di kand haffue
lyst aff i Selskab.

Det er och storlig for nøden at høre
Guds ord Grandgiffuelige / at mand
beholder det i sin rette mening som
Gudz Propheter / och Apósteler aff den
Helligands indskydelse haffuer tald.

Vor Natur er it skrølig kar / vi
haffuer storlig behoff at høre ordit tit
och offte. Wi se huor Christus lerde
sine Disciplер / om sin Opstandelse / dog
kunde Thomas icke troe det / eller faa
det rettelig i sit hoffuit.

Derfor skal mand endrettelig sø-
ge til Kircke och vere eens i de-
ris troe.

AT den ene icke forstyrer den an-
den / med sin vrange eller fremme-
de mening: Her om haffuer vi
en

en figure paa Jsraels børn/naar di vare/ til sammen fick di gierne Seeruinding offuer deris Fiender: Men naar di var weens da bleff di offuer vunden/ thi naar mange med deris bønner/(besynderlig naar der er nogen lande plager eller straff for hande)daa kunde di disbedre affbede den / som di Ninniviter giorde/den tid Jonas spaade/ at di skulle ødeleggis snarlig : Der Christi Aposteler vore til sammen Sende Gud dennem den Helligand. Vore lemmer saa lenge di ære til sammen i legommit / det ene vederquegger det andit.

Men naar di skillis ad/ strax forsmectis di och forfulne som en green der brydis aff it ræe / Saa gaar det dennem som falder fraa den Christen kirckis rette samfund.

HVad skade och wlycke der kommer aff wenighed / see vi vdi tuinde Brødre hoß di Thebanos/ Som

Som hede Etheocles och Polynices/ som holte en farlig Kri imod huer andre/och di ihielslaa huer andre/ och deris moder kom derfor i stor hiertens banghed: Tog det blodige Suerd/ och stack sig sielff igiemmen: For samme last motte den Patriarch Jacob vandre hen vdi Aegyptum / for di Esau oc hand kunde icke forligis / Vi kunde vel leffue venlige / Vor icke Menniskens onde villie / huer haffde vel nock/ vden trette / haffde mand ellers Hierte / ad lide och fordrage hin anden / siger Bernhardus. Alle skulle acte huorledis Abraham och Loth giorde imod huer andre at den ene skulle icke fortørne den anden / den ene sagde til den anden / huilcken part du vil haffue aff landit / saa vil ieg gierne tage den anden / Det er herligt och got siger Dauid Psalm: 133. Naar Brødre omgaais venlig. Der som vi vilde acte och tencke det gode vi haffuer til fælis med huer andre / Som er det hellige Euangelium och alle Jesu Christi velgierninger/daa burde vi at vere Samdrectelig med huer andre/ och icke vere saa stiffue imod huer andre.

Det

Det Hellig Euangelium kand icke fordrage eller lide di Hofferdige.

MEn neder støder dennom/Som stor storm rammer mest paa di høye træer/ Saa giør Euangelium imod dennem som haffuer en stor mening om sig sielff/och sine gode gierninger til ad bekomme Salighed/ uden Christi fortieniste och Gud Faders naade/oc forachter Christi naade/ Det Hellig Euangelium er som en fast Klippe / til huilcken mange vand byller kommer brusendis / Som di vilde slaa Klippen sønder och maa dog vige tilbage/saa gaar det dē som setter sig imod det hellige Euangelium/det bliffuer dennem en hord Klippe ad løbe til. Euangelium lignis och ved fuct i lufften/først som resolueris oc forandris til vand / och siden falder paa Jorden och giør den fructbar/Saa giør Guds Euangelium fruct i vor hierter / naar Christus den rette Soel bereder vore hierter med sin Helligand / Thi Christi Euangelium er en Krafft / alle til Salighed

lighed ſom det troer. Naar vi ere ſaa bered/ ved alle di medel / Som oſſ kand vere nyttig til Salighed / matte vi ynſke med S: Pouel (1 Cap: til di Phil:) ad forløſis etc. Och med den gamle Simeon / ad fare i fred. Men vor arme Suage kiødelige natur fryc-ter for døden/ Som naturlig er/ Huor imod vi ſkal oſſ trøſte med diſſe Argu-menter.

Førſt med mange Gudfrycti-ge Menniſkers frimodige Exempeler.

IGnatius/ der hand vor kaſt for vilde diur/daa ſagde hand/ ieg er Guds huede ſom ſkal malis vn-der diſſe grumme beſtis tender / at ieg kand bliffue Guds rene brød / ville di icke vere grūme nock / daa vil ieg ſielff ynſke det: Med Saadan Exempler och flere ſkal / vi trøſte os imod døden:

DEr neſt/Som vi ere kom̄en i ver-den ved en ſørgelig fødzel / huor oſſ møder alt ont/ Saa ſkal vi her fraa ved en gledelig død (det er ſagt om di

gode)

gode) Thi da faar alt ont ende och det rette gode da begyndis / vi slipper icke anderledis vd/ end ved døden: Och døden lige som en skugge fylger oss/ altid effter her i verden. Och den er hoss alle Menniske som it wroe paa it Seieruerck/det er icke stille/ mē stedtze rocker frem/ ad timen kand faa ende: Saa nagger døden paa alle Menniskers liff/ at den kand komme til sin rette bestemmede punct / Dødsens hastige oc wsiunlige laaff beskriffuer Job vdi sit 8. Cap. Det vore vel got at giøre som di Corinther giorde / om det kunde ske i en gudfryctig mening naar di vore i gestebud/daa lod di frembere en hoffuit pande vden hud / haar/ oc kiød/ aff it dødt menniske / och sagde / æder och dricker i faar icke andit aff verden/ end dette Menniske fick / huis hoffuit dette haffuer verit / At paa minde dennem om døden der med/ det vor sore gaffnligt/ men ad raade dem til it Epicureiske leffnit / vor en slem groffue Synd. Døden (som er Guds ordning och beslutning och Gudommelig vilie ved huilcken Gand kalder Menniskens fraa denne verden ved mange ad-

skillige orsager effter hans wrandsage-
lige raad) er en retferdige Dommer/
som icke lader sig offuertale i nogen
maade/ der som end nogen kunde giff-
ue al verden for sit liff/ det er oc en off-
uermaadig herlig trøst/ at i huorledis/
eller naar/ eller paa huad sted / eller i
huor vnderlige vilkor for vore øyene
døden kommer/ skeer det alt di gode til
beste Rom: 8. J huor vnderlig vnder-
tidē deris affgang synis for vor stand.
Om di vgudelige ville vi icke dømme
anderledis/ end som Guds ord formel-
der och sette dommen i Guds hand/ oc
icke end strax dømme effter eens aff-
gang. Fordi der staar/ Scriffuit/
nescit homo an odio vel amore sit dignus,
Eccles: 9. Mand kand icke vide vnder
tiden eller dømme aff eens død eller
affgang enten/ den er gud kier/ eller oc
icke/ Thi mange Gudfrøctige oc from-
me/ døer med slig omstendige vilkor
at di dømmis vgudelig for verden/
Dauid siger Psal: 116. den retferdigis
død er dyrebar for Gud.

Der for skal vi at disbedre oss til dø-
den / vi vide aldrig paa huicken tid/
eller sted / eller i huicken maade hand
betre-

betreder eller tager fat paa oss/ huor for vi skalsore grandgiffuelig acte/ och dømme effter Guds ord/ oc icke effter/ vor egen mening naar vi seer at det gaar saa vnderlig til i vort Liffs vilkor: di offsiunis Gudfryctige oc fromme / di tit tagis vforuent och vskyldige hen: Och di vgudelige hen døer saa hederlige for verdē / her om sig med Dauid Psal: 73. Jeg ville vide det och det vor wnderligt for mig/ til ieg gick i Guds Tempel der bleff ieg vnderuist aff Guds ord / om di rette orsager til disse wlige vilkor som ere tuert mod vor kiødelige natur. Derfor skal vi altid och alle steder foruente døden/ oc med det Snariste omuende oss fraa vort onde væsē/ at det gaar os icke som det gaar fogle som ville side och ducke for pilen eller snaren / indtil den er offuer hoffuedit paa deñom/ saa komer døden hastelig offuer mange wforuent Som Esaias siger 30. Cap: naar di tencker intit der paa da kommer deris Drøffuelse paa dennom hastelige.

Saa vil Gud icke lade oss vide vor døds tid / at vi skulle altid vere til rede som Euangelisten Matth. 24. siger:

 vaager

vaager oc beder. Och døden er besyn-
derlig for hine groffue synder hord/som
Syrach siger: O du død huor besk er
din ihukomeelse / fordi wretferdige/
her om leß i den / Femte Moise bog.
Alt ont vil møde oss paa den siste tid/
naar vi skulle skillis/ fra denne verden/
vndertiden da sigis døden at vere saa
hord och suor paa at gaa/ och vnderti-
den kaldis den en søffn / Gudz børn di
finder en besynderlig lettelse imod død-
senstime / aff den Helligands hielp oc
trøst aff skrifftens ord. Exempel haff-
uer vi vdi den lerde mand Policarpo
som sagde: Denne ild som nu opten-
dis til mig den varer en liden tid/men
i vide icke helffuedis ilds wēdelig pine
som er berid til di wgudelige. Saa-
dan it frit mod / gaff den Helligand
hannem i sin siste time/Och ved scriff-
tens trøst gick S: Stephanus oc man-
ge andre saa dristelig til døden.

Men den Støriste pine / den gaar
an/ nogit før døden / och er aff Suare
dybe tancker/ naar vor sammittighed
vil begynde at lese op for oss huad vi
haffuer giort/naar vi aff dē helligands
bistand faar offuer vundit Saadane
tancker/

tancker och stillit vor samuittighed til Freds / Saa hun bliffuer Rolig/ saa bliffuer døden nogit mildere oc icke horder som vi io kand tole den 1. Corint: 10. Men at betencke di vgudeligis døds vilkor / vil vi acte grangiffuelig Cains historie Gen: 4 der finder mād saa: Din Synd skal ligge och huile sig hoß døer træit det er: naar Sielen skal stillis faa legomit. Men di som haffuer en bange Samuittighed di ere som een misdædere huilcken der er dømt oc sat i fendsel/ den Rædis/ oc vil icke gierne vd aff døren: Saa giør di vgudelige di ville icke gierne her fraa/ vid døden. Men alle / Mennisker motte heller gierne haste her fraa/ Thi verden er it fremmit Huß / och Mennisk ens egit legom er fremmit. Som S: Pouel siger 2. Cor. 5. Efftersdi vort boligis huß skal neder brydis da haffuer vi it huß som icke er giort ved hender / Men er euigt. Derfor maa vi stunde hen och aff legge dette Jordiske / och faa fat paa det euige / och ald dødelig handel kand der aff purgeris: effter som Moses siger: i skabelsens bog 3. Cap: du est Jord oc til Jorden bliffuer du nu igien. Alle

Alle Menniske maa tencke derpaa (som David siger: Ps: 9. vt sciant gentes quoniam homines sunt, Sela) vide At di ere Mennisker: det er / at di ere døde-lige.

J gammeltid vor det en skick at naar en Keyser skulle Kronis Førſt kom der en steenhuggere / berendis try stycker Malmersteen / huer aff sin farffue / och sagde aff huilcken slags vil min naadige Herre haffue sin graff vdhuggen aff: Giffuendis her med tilkiende / at hand var it dødeligt Menniske.

Vi lesser en Historie om en hederlig mand ved naffn Johannes Patriarcha hand lod sin Graff halff berede / och skickede en til / som skulle altid sige disse ord til hannom / naar hand vor i nogit verskaff / Herre eders graff er icke neer ferdig / lader den bliffue fuldferdig / der med at minde hannom paa / at hand vor dødelig. Endnu lader mange vdgraffue i deris stuer en død Mennniskis legom / och nogle lader det vdgraffue i deris Ligstene / oc legger dem paa deris Leyer sted / Der med at betencke døden.

Vi

Vi skal ocsaa betencke Lazari / och den Rige mands vilkor: En gammel lerefader giorde en lignelse/ imellom dem / och siger at Lazarus / vor lige som en høne / Som icke maa bliffue i stuffuen / men iagis vd / endog hun er nyttig/ men naar den er død och kogit da beris den ind for sin Herre och er hañem vel smagendis: men en Falck eller andre fugle / som temis i burd/ di maa bliffue inde / men dog naar den er død/ Kastis den bort oc duer slet intit/ saa gick det Lazaro oc den Rige mand/ huilcke er allene it spegel / for alle men-niske/ i huilckit baade di gode och onde maa see sig i /och der see huor vnderli-ge vilkor Guds børn och Dieffuelens børn skal faa i det tilkommendis liff.

Huem som vil regere sit liff vel/den skal giøre som en Styrismand i it skiff/ den setter sig bag hoß roerit: Saa skal vi begynde bag / paa vort leffnit / det er/som den Sententz Lyder Syrach 7. Ihukom døden / Saa skal du icke Synde.

Acte vel alle dødens vilkor / Da kand du Rigere dit Liff fra Syndacti-

 ge gier-

ge gierninger/ och komme til den rette haffn/ som er det euigs liff/ Salighed och glæde.

Wi maatte glæde oss / ia siunge i vor Døds stund / som naturen haffuer giffuit en naturlig figur der paa/mand siger at Suanen/siunger aller liffligste i sin Døds time/thi ved døden aff skaffis denne dødelig ham / och døden er som en dør/ och begyndelse paa it Nyt liff: Dog førind vi kommer til haabe baade paa sielens oc legomens vegne / effter denne naturlige død/ Er der tu ting til bage huilcke ere glædelig for di fromme/och sørgelig for de vgudelige.

Først

Først at alle til lige maa komme her frem / med di samme legome som di haffde i denne verden/ huer berendis med sig / det som hand haffuer giort i dette Liff.

VJ haffuer alle Syndit / skal vi da alle opstaa berendis vor Synd / baade onde och gode. Huorledis Predicker mand och siger at Gud allene dømmer Syndere / skal huer bere med sig det hand haffuer giort? Och der er io ingen / der haffuer io Syndit / da Siuffnis det at di skulle alle dømmis? Ney / det verlangt fraa/ thi di som haffuer fortort och angrit aff hiertit deris synder / och trøstit dennom paa Jesu Christi retferdighed / deris Synd er vdsled / och glempt / och kast langt fra dennom.

Derfor bille bi høre no=
le Argumenter om legomens
Opstandelse.

SOm skal ske almindelig paa den yderste dag. Oc paa det vi kunde troe det disbedre / skulle vi acte/ scrifftens autoritet och vidniss byrd / som den verdig Helligand haff- uer giffuit di hellige Patriarcher/ Pro- pheter / Konger / etc. Och alle/ andre lerdefedre som Guds aand haff- uer verit hoss/ huilcke vi skal och tro/ saa lenge di taler aff den samme Guds aand.

Men naar di taler effter deris egen mening oc icke aff Scrifften / da kand mand vide at di icke taler aff den rette aand men aff deris egen Ratiocinatz/ oc siger QVOMODO FIAT huor- ledis / kand det vere. Justinus Mar- tyr siger: at/ huorledis kand det ske/ det er io it ret tegen/ at kiende vantroens børn paa besynderlig naar mand taler om di ting/ som vi bør at tro/ dog vi seer dem icke / eller icke forstaar dem alde- lis/

lis/ dikallis vor trois Artikele/ och icke vore Øynis/ eller fornuffts Artickele.

Efftersdi vor legoms Opstandelse gaar mögit offuer kiøds och blods forstand / Da skal vi haffue aff skrifften faste Argumēter/ oc icke bruge vor fornufft eller Krøbelig mening. Men allene see hen til di Exempler i skrifften/ som er skeed for vor skyld/ som er Heliæ/ Enoch / Disse optog Gud til Himmelen med siel och Krop / aff sin naade oc Barmhiertighed/ til it vindisbyrd/ om den almindelig opstandelse.

Maatte nogen sige: Er icke døden da almindelig efftersdi disse bleff op tagne leffuende / som Scrifften taler/ S: Pouel siger 1. Thessal: 4. Di som bliffuer paa yderste dag skulle i it øyeblick forandris / liga saa haffuer och Enoch och Helias væden tuil / bleffuit/ for andrit / til it Himmelske leffnit/ oc i den forandrig haffuer di och smagt den naturlig død / thi for synden maa alle.

Eusebius siger it Exempel om den Biscop Cheræmone / Som vor megit gammel / huicken med sin quinde opgick paa it bierig i Arabia / och bleff sidē borte/ huor aff alle mente at hand bleff

bleff optagen i himmelen. Saadane widnisbyrd skal wi wisselig tro / thi de hellige Propheter haffuer icke talit offuer sig / icke i firuid / eller aff dorlighed: Men de haffuer talit aff guds ands tilskøndelse oc indskydelse / som Ezechiel 37. sielff bekiender och siger: Herrens and kom paa mig / och førde mig i en bred marck / och der saae ieg mange døde been / oc de fick deris kiød och hud paa sig: Dette som Propheten saae i anden / beuiser legomens opstandelse at skulle ske.

Merck her / naar de hellige Propheter skulde tale nogit dybt och merckeligt / Da haffuer de altid neffnit herrens naffn / at mand skulle vide at de talede aff Guds and som bode i dennom. For det andit / haffuer wi bewisning aff andre ting. Først aff Jordens grøde / baade paa trær oc vrter / som effter Vinteren komer Somer saa deilig igien: och aff fogle och diur / Gud haffuer och sat nogle tegen paa oss sielff / at wi der aff Nogenledis kand forstaa legomens opstandelse / at skulle wisseligen skee / huor herlige vo-

re legom skulle bliffue / siger S: Pouel 1. Cor: 15. Med mange herlige ord och lignelser: Siden 2. Cor: 5. Al den dødelig handel / skal opslugis och bortagis : ved døden alting bliffuer fornyet och herlig / och dette legom bliffuer icke borte/ men det same beprydis och beteckis / med en anden skickelse. Ligen som it Jern / naar det er gloende haffuer det en anden farffe / Dog er det alligeuel det same som tilforne.

Her haffuer wi och saa Exempel/ paa vore egen legom / At naar det aff stort arbeit er mødig och træt / begierer daa at søffue / och huile sig. Førind det kand bliffue bequemt til nogen arbeit. Siden paa Himmelens/ stierner och det i deris Lob / aff och til / effter Aarens rette tider.

Item / wi seer Kornit / Huorledis det forandris i Jorden / oc dog kommer det saa herlig op igien paa sin rette tid/ Møgit mere er det vist oc troligt at vor legom skal opkomme igien ti wi ere saa vpperlig en fruct/ for alle andre Creatur.

Effter-

K 8

Effterdi der er saa megit vnderli-
get ibland disse naturlige ting paa
huilckit it Menniske (Ja vel vijs och
forsøgt) maa storligen furundre sig
paa / vden Hand haffuer seet det:
Wi leser om om wnderlig fogel / Som
er i Arabia / Den same Brendis op til
aaske/ er siden aff den aske kommer en
anden vong fogel igien / dette er vel
wnderlig for os at forstaa / ord der sigis
om løffuen at hun med hendis skrig
kand giøre hendis vnger leffuendis.

Kand naturlig ting giøre saadant
wnderligt / at loffuens vonger kand saa
fange til liffue ved hendis røst : Me-
git mere kand vor døddelig legome/som
haffuer tilforne verit leffuende / faa
Liff igien/Naar de hører Christi røst
oc Engelske Basune linde. Kand
der skee saa megit i naturlig ting : hui
skulle icke Gud giøre det / som tiener
mere til hans ære och loff at forkynde.
Kand mand ochsaa finde vnderlig ting
i Jorden/der som de haffuer icke lagd
eller sat det der vdi/kand vere sig vand
aarer i iorden / eller som findis adskiel-
lige Metal vdi / Som er det skønne
guld/eller andit dyrebar ting som men-
nisken

niſken haffuer icke ſielff ſaat der tilfor=
ne/hui ſkulle icke gud / huiß wisdom
er wbegribelig/finde vore lem̃er igien/
naar hannem ſinnis got at vere/ effter=
di hand lagde dennem legge der neder.
Det ſinnis och daarlige Menniſker vn=
derligt/ naar de tencker mange Men=
niſker dør i haffuit/ och opædis aff Fi=
ſken/ och mange Brendis i Aſke/ huor=
ledis de ſkulle nogen tid opſtaa. O
du arme vanuittige Menniſke/ See til
det de ſaar i Jordē vilde du ſiden ſamle
det op igien/ førind gud lader det ſielff
kom̃e op / O huor gandſke vare den lil=
de ting dig wmuligt / Du kand icke
ner naack dette lilde ting vdgrunde/
tencke derfor aldrig paa det ſom offuer
gaar alle naturlige ting. Huor wilt
du hente Fiſken aff haffſens dylhed/ v=
den gud wilde føre dem til land? Der
ſigis at Gud ſuarede Abraham/ førind
at hand ſkulle fattis en Søn/ førind
wille hand opuecke hannem en aff A=
ſke / Lader oſſ icke giøre den leffuende
och Almechtig Gud ſaa vankundig:
Som Herodes och Jøderne giorde/
huilcke/der de hørde Chriſti wnderlige
gierninger/da ſagde nogle at hand vor

en aff de gamle Propheter och Hero-
des sagde at hand wor S: Hans / som
vor død och opstanden igien. De men-
te at Gud kunde icke end nu opuecke
nogle merckelig Propheter/som til for-
ne. Gud haffuer aldrig giord saa
wnderligt / at hand io kand giøre det
som er megit wnderliger / om behoff
giordis/til vor salighed/eller sit naffns
ere. Efftherdi Gud ved sin almectighed
haffuer skabt oss / saa kand hand oc op-
uecke oss aff døde / der som wi skulle saa
haffde bleffuen henne ved døden / Da
haffde Christi døds / pinis / oc opstan-
delsis Historie verit til forgefuis. Wi
finder en skøn och trøstelig Figur
her paa hoss Job: Cap: 14. Det træ
som er affhuggen/det kand giffue spire
oc grøde aff sig igien / oc mange træe
som er huggen fra roden/ naar de kom-
mer i vedske / och naturlig werme da
giffuer de grøde aff sig: Hui skulle
icke ocsaa vore legomer/Naar de fan-
ger den rette verme / det er Christus
med alle sine welgierninger/oc den ret-
te wedske/ den hellig aand / som opue-
cte Christum fra de døde Rom: 8. Den
skal liffactig giøre vor dødelig legomer

He-

Helias/den Enckis Søn/och Eliseus/i Kongernis løger/oc Christi Aposteler i Apostelernis gierninger haffuer opueckt mange aff døde til it uindisbyrd paa den til kom̄endis obstandelse. Da gar guds retferdig dom for sig/ naar huer kom̄enr frem i sit legome/med det hand haffuer her bedreffuit: Men den som haffuer giort Pænitentz/ oc fortrydit synden/oc bedit gud om syndernis forladelse/ den kommer retferdige frem/ offuerkled med Jesu Christi retferdighed/Om den̄em less den̄e figur hos Luc: i det 15. Cap: Om den forlaarne Søn/ lige som hans fader klede hannem i ny kleder/ oc handlit vel med hannom/ Saa vil oc gud giøre imod oss/ da vil gud fader holde en almindelig Herre Dag eller Reitertíng paa huilcken Hand/ vil døme Retferdig vden Persons anseelse effter/ som Findis i huers Regenskab der er hans Samuittighed sielen haffuer lenge iin den sin dom och Sententz henne disse som døde er/ men legomit maa alt smage nogit med: derfor skal de forsamlis igien/ oc siden nyde oc wndgielde effter som de her haffuer skicket sig/dog skal de komme for en almindelig dom/ huor alle til hobe skulle see huer andens dom/ at de gode dieris ære kand bliffue distøre/ oc de ondis van ære ocsaa bliffue store.

Hid kand wi føre den Sententz / som Clemens Alexandrins Anno Christi 180. i sin 3. Bog Stromatum haffuer imellom Christum oc Salomō en huilcken Salomon aspør Christum/ naar guds rige skulle fulkommeligen bliffue/ Christus suarer och siger/ naar quindens gierning fanger ende / Det mente hand i den almindelig Opstandelse naar al synd och døden skal fange ende och slet aff skaffis / thi synden och døden vor Euæ gierninger.

Nu effter følger her om det Euige liff.

Først ville vi høre skriffts widisbyrd/ sidē nogle andre Argumenter/ Esa: siger: Hyler/ fordi herrens dag er neer/ etc. Oc Christi Apostlers autoritet i vor trois Articler/ huor wi siger / ieg tror det Euige liff / wi ved at gud er retferdig/ da kand der vel besluttis der aff/ at gud vil vnde di gode got / och de onde ilde / effterdi det skeer icke her altid / saa er der it anden liff at foruente/ i huilckit wor legemlig øyen skulle see der en endelig oc kunlig skilsmiß imellom di fromme och onde.

onde. Der er møgit vanſkeligt at dømme paa Somme /beſynderlig hinne øyne ſkalcke och Hycklere (alt det ſom ſkeet er/vil gud føre til dom : Som Salomon ſiger i Prædi 12.) ſom ſkiuler deris ondſkaff med en Phariſaiſke helliged / Denne domme dag at were beuiſer en gammel lærefader med denne lignelſe: Naar en Hußfader døer/ da afflæger alle hans folck och neſte venner deris ypperlig kleder / och tager ſørgekleder paa. Effterdi verdens afften eller død er neer(ſaa at ſige) da giffuer alle Creatur nogle ſørge tegen fra dennem. Ligeruis ſom naar it menniſke liger paa ſin Soteſeng oc kād icke nu tale mere / da giffuer det tegen fra ſig/ Saa er nu verden ſaa ſiug at den kand icke gióre ſin naturlig beſtiling ſom tilforne: Men giffuer nogle tegen fra ſig/ Ja hun er ſaa møgit afflane: Som it gamelt forhaufft Seyeruerck/nar der er icke en naffle heel paa det/ ſaa er nu verden i alle ſine parten Treit /och kand icke Tienne oſſ/for vore onſkab/hun ſucker/ det er alle naturlig ting ſiunnis at Sucke/naar di haffuer icke deris rette ordning och ſkick/

 ſom

som Gud gaff dennom i bégyndelsen/ men naar di ere forstyrit eller, gaet aff-lane / for wor Synders skyld / da sigis di at sørge och ville gierne forløssis som S: Pouel siger. Den dag skal blisfue mögit forferdelig: Som der staar hoß Propheten Ezechielem: Der som Lot Noa / Daniel / di monne bede for nogen Hornackit och gienstridig mennisk i dette liff naar straffen er offuen hoffuidit paa dennem / och di haffuer icke villit lade sig forbedre aff Guds lange Tolmodighed/efter di dette liff er naadsens Tid / Da kunde di icke fri dennem: Paa den yderste dag / som er herrens vredis dag / Dersom Maria Moder/med alle helligen/ och alle engle vilde bede for en Synden / da hielper der slet intet/det er da domme dag och icke barmhertigheds dag/her i verden er guds almectighed och retfertighed skiult och tecket med Barmhiertighed / lige som naar der er en skive Imellom / oss oc Solen/da føler wi icke hindis hede/men naar skyē drager bort saa fornemmis den: Saa er det med en CHRisten / Al den Stund / At wor HERris Christi Barmhiertig-

hed

hed wor imellom Syndere och hans retferdighed oc mackt/ men naar hand tager dem fraa paa dē yderste dag/ saa skal alle see hans store mackt och strenge Ræt imod Syndere.

Huor ynkelig di vgudelig skal verre: siger Chrisostomus: Di haffuer icke mackt at staa imod med/ di kunde icke heller fly der bliffuer icke Rom eller Tyd ad giøre Pænitense eller boed och bedring/ al deris genuordighed bliffuer til hobe med idel graad och suck och Jammerlig klagemaal. Ecclesiastis 11. Der kand ingen vndskylde sig. Mat: 16. och Rom: 2. Thi alle gierninger ere da obenbarit. Paa det siste skal alle Menniskers gierninger bliffue obenbarit. Her kand ingen aff sin fornufft vide huorfor Gud lader di fromme och gode lide saa stor vselhed.

Dette liff er ligesom Winteren/ Paa huilcken / Naar vi seer di Bare treer vden Løff: Men om Sommeren aff løffuene och fructen kand vi dømme om deris Natur / men paa den yderste dag / som kand kallis den rette Sommer/ daa/ faar wi guds krafftis herlighed rettelig at see/ naar

al elendighed oc wselhed bliffuer borte/
och gud da bepryder di retfertige igien
med den vforgengelig krone Daniel: 12.
aff huilcken di skulle skine som Solen i
deris faders Rige/ di vgudelige bliff-
uer som hine Toffuelig Menniske/ der
fører sielffuer vinde paa sig i dom och
Kertergang/ disse Bere deris rette
dommer med sig/ som ere deris onde gi-
erninger och deris Samuittighed/ som
skal opladis dennem til euig død oc for-
dømmelse / Sanct hans i sin Obenba-
ring kaller det dē andē død. Augustinus
taler om deris onde vilkaar/ som skal see
gud som en vred och strenge Dommer:
Neden vnder er det gromme helffuede/
ved den høgre side staar deris Syn-
der och klager paa dem / ved den ven-
stre side / er di onde aande och drager
och Sleber dennem hen til pine/ Ind-
uortis er deris nagendis Conscientz/
Som vel kunde ene pine dem nock / vdē
Omkring er den Brendendis verden
som er optend med Ild / huort skulle di
da flye? Di maa der an / di kand icke
skiule dennem. Om denne Straff
kunde disse Capitel vel forstaais/ Amos
9. Psal: 139. Abdias 2. Jeremias 44.
Huem

Hvem der haffuer Bibilen/kand det v-
dermere lese. Och det er dennem vsli-
delig och pinactelig at vere til stede/ di
skulle begiere at dø / men døden viger
bort fra dennem / fordiſa di vilde icke
anamme eller tage Jmod liffuit i den-
ne verden/der di kunde faa det: De on-
de skulle gaa bort til euig pine / Som
Maath: siger 20. Och di gode tuer i-
mod til den glæde som ingen kand for-
telle eller vdsige.

Nar di onde haffuer deris dom oc Ryckis hen til pine / da tager Christus de gode med sig til det Euige liff.

HVilckit wi oc ved Christi fortien-
nistis hielp stadig foruenter / At
wi kunde vere di som haffuer
rette Brøllups kleder paa.

Nu om der Euige liff som er en ende/ paa alt dette wi haffuer lidt.

OCh der til haffuer Gud skafft
os/som er det euige liff siger Au-
gustinus: Naar wi haffuer be-
kommit det fuldkommelig gode / Saa

begierer wi icke mere / Thi wi haffuer der det beste i hende der hen skal altid med stor hiertens lengelse stunde / och icke lade oss forferris eller forhindris aff nogen verssens handel. Lige som it fattig menniske / naar hand hører en stormectige Rijg mand at verre død / och den fattige Stodere skulle verre hans arffuinge aff rette / och haffue alt hans gods / denne samme han skynder sig did / oc skøter icke hauffsens grumhed eller andē reisens mødsomelighed / hand lader sig icke gierne tryckis der fra / vden hand er en dore eller møgit tobelig: vi lige maade skal icke lade oss tryckis fra wor rette arffuedeel som er det euige Liff / huickit icke er bliffuen wor arff for wor egen skyld / men for wor Broders skyld / som er Christus / wi ere hans medarffuinge? Som S: Pouel siger Rom: 8. Det wor en gammel skick / naar nogens jore gods eller vrørligt hen affhendis til nogen / Da skulle det tilbydis di neste slect: saa bydis guds Rige oss til / som ere Christi brødre. Derfor skal wi skicke oss saa / at wi kand were / rette Christi brødre / och were verdig til at anamme denne

denne arffuedeel. Der om leß en Figur eller lignelse hoß Jer: C: 32. Som saa siger/ Kiøb di en agger som er i Anathet. Den hører dig til fordi du est hans rette slect. Som den wil nu affhende saa haffuer Christus kiøbt det euige liff dyre med sit blod/ oc wil nu affhēde det aleniste til deñem/ som høre hañem til/ som er di/ som wille tro paa hanem/ oc lide med god Tolmodighed huad Gud wil dennem til skicke. Paa den yderste dag kommer der saa mange Syndere/ ind i himmirig/ som til heluede/ men vi skal nu giøre vel skilsmis imellom dennem oc der til tage en Pænitentzis sententze aff den Hellige skrifft/ Der aff kand vi see huad for Syndere Christus tager i himmerig med sig/ som er Bodferdige syndere/ der haffuer bekiend sin synd oc mz stor aluorlighed/ giffuit act paa naar den euige gode gud hiem søger den i naadsens tid saa kiēde Ezechias sin besøgelsis tid/ endog hand vor en synder/ dog fick hand naade hoß gud fordi hand angrede och fortrød sin syn/ oc bad gud inderlig om naade/ saadan syndere dikom̄er i gudsrige / men di som foracterderis besøgelsis tid/ det er di huercken acter Gud eller straff.

eller guds ord/ men mere kunde imod
gud och bespotte hans ord / Saa vor
Pharao tit hiemsøgt med adskillig pla-
ger / Dog bleff Hand megit verre saa
hiemsøgis mange / men di kand icke
skiøn der paa / och kand icke forbedris
der aff/ men fare dog frem i deris onde
och Syndactig forset. som Julianus
sagde legi,cognoui,improbaui, det er ieg
leste det / och forstod det och dog be-
nectit ieg det / her til siger Sozomenus
lib. 5. Cap. 8. legisti sed non cognouisti si
enim cognouisses,non improbasses. du le-
ste vel/men du forstod det icke/der som
du haffde forstaait det/ haffde du icke
nectit det / saadan ere di som kommer
til helffuedis. Men alle Bodferdige
Synder di kommer til hemmerige och
nyde der dē euige glæde/huor vi bliffue
fri fraa alt ont oc genuordighed / Der-
for maa vi vel haste did hen med stoer
hiertens lengelse. Der om haffue wi en
Figur / i dommernis Bøger / i 18.
Cap: Huordan Lotz sleet Søcte effter
it land/ som di. kunde boe Rolig vdi/
der di komme tilbage igien som wor
denne at Beskoe det / da siger di / her-
ren wil giffue oss det sted som er ingen
fattig-

fattigdom eller feil paa nogen ting/ aff Jordens grøde. Denne Figur er vel lystig i sig sielff at læse / Men at ligne den/ imod det Himelske Fæderne land / som alle guds Børn stunder til/ Da er det icke neer saa møgit som Natten ved dagen. Der sigis møgit om Absolons Konning Dauids Søns herlighed / at hand wor smucker end alle di der wore i sin Faders land : Men den kand icke lignis ved den herlighed som der skal bliff i det euige liff / Der staar om Absolon / At der wor icke Breck eller lyde fraa hans Isse/ och til hans nederste fodsole paa hās legeme. Det er wel sand / men der som du haffde seet hanem i sit hierte / der war hand en Indgroet skalck. Hand vor wduortis saa deylig och hellig och saa Sød i sin ord / men det kom icke inden hans Tender til gode / wor det icke breck eller last at vere saa Reffactig i sit Hierte och sind : J det andit liff/der skal di alle were eens wduortis oc Induortis/der staar klarlig hoss den hellig S: Pouel Saa skal wi friis fraa en forfengelig Tieniste / det icke allenisre wduortis handel / Men och saa Induor-

L 7

Induortis fra wor Syndige affecter och forderuelig tanckar: Saa om der er end os nogen induortis deilighed paa Adams onde Art och Natur / dog det slemmelig forderffuer. I det ewige liff skal det icke bliffue saa / men alle wore affecter och tancker / de ene med de andre / Inden och vden / skal were fuldkommelig klare och rint purgerit / och slet affskild fra den onde Adam / och bliffue den ny Adam / det er vor herris Jesu Christi Retferdighed.

Dette kand wi vide ock nogenledis giffue det mackt / om wi wille ansee disse vilkaar / Først at der bliffuer ingen forandring i nogen maade / enten paa fødzelens wegne / eller induortis med sind / med Affecter / Som her skeer / icke heller paa wort legome med it eller andit mødsommelighed / fordisa wi haffuer icke naturlig føde behoff / Som wi her haffuer / derfor skeer der ingen forandring eller omskifftelse / wor gierninger skal were at loffue gud som er alting wdi alle.

Da skal den rette wisdom / lade sig see och skoe / som Barnhardus siger. Wi skal der retteligen kiende Faderens

almectig-

almectighed / Sønnens viished oc den helligands kierlighed/och fuldkomme-lig kiende den hellig Trefoldighed i sin verelse. J det euige Liff / det er i det herlig och offuer flødig Rige Jerusa-lem: Som Propheten Esa: om taler i 33. Cap: Och gamle lerefæder taler saa herligt der om / saa at naar wi tencker/ der paa da maa / wi acte den-ne saa ringe / imod den verdens glæde.

Den gudfryctige Bernhardus trø-ster sig och andre saa merckelig der hand siger/ i den himmelske stad er en euig verelse it trygt bolig/ vden al gen-uordighed/ alt det som kand rettelig forlyste/er dette Bolig fuld aff/ Jnd-byggerne fattis ingen ting. Al verssens glæde som haffuer verrit fra verdens ende / kand icke lignis ved den minste glæde som kand vere i himmerig /icke anderledis at ligne / end som en drobe vand imod det gandske brede oc dybe hauff Saadan en velløst er der/at wor det muligt at end kunde vere der en time / siden skulle hand foracte al deñe verdens glæde i huor store den kunde were/oc sige denne verden at vere idel sorrig/ imod den hiñelske glædis fryd. Oc wi seer at huo der giffuer sig møgit

til nogen Creatur at elske/oc kand nep-
pelig faa sit sind der fra / for den lyst
mand haffuer der aff / Møgit mere oc
støre forlystelse bliffuer der aff / naar
den som oss oc alting haffuer skafft/la-
der sig see ansict/fraa ansict/vi seer her
guds vnderlig gierninger/kunde wi glæ-
de oss saa møgit aff en naturlig oc for-
gengelig ting i wore hierter/møgit stø-
re glæde vil der vere naar wi faar den
rette brynd oc kilde til alt got at see/
med wor øyne som wi nu haffuer
i denne skickelse / Som wi skal haffue
effter opstandelsen. Di gudfryctige
mennisker ere her i verdē/lige som di der
er i Apotecker Huß di fornemmer alle-
steder en herlig luct / men di seer icke
wrterne/wi fornemer vel den glæde mz
wor tro/oc wor hierte finder dē andelig
luct/mē der skal wi tage obēbarlig paa
det/at wor hierte skal kunde icke begæ-
re mere. Huilcken glæde jo Lenger den
warer jo støre den bliffuer. Ingen tun-
ge kand vdsige den glæde oc ingen øye
haffuer den seet: Som gud haffuer be-
rid di fromme Esa: 66. oc Pouel 1. Cor. 2.
Det gaar offuer al wor for stand / for-
nufft oc forfarenhed / och den er wse-
gelig

gelig som S: Pouel giffuer tilkiende i det hand icke kunde vdsige / Den herlighed hand saa i den Tredie himmel/ Huorfor wi skal fly Synden/at den icke skil oss ved den glæde men wi skal leffue erlig och Christelig / at wi kunde bliffue i en stadig tro oc en god Samuittighed/oc saa faa en Salig affgang och en gledelig opstandelse: oc da fuldkommelig befrijs fra al genuordigheh/ och findis di som Christus vil sige til/ kommer hiid / och besider den wommskiffteliq/euig himmerigis glæde/oc der i al euighed see den hillig Trefoldighed ansict fra ansict / och omgaais med di hellige Engle och alle Guds Børn/ som haffuer anammit Christum i denne verden for deris salig giører. Oc da bliffuer den rette endelig orsage fuldkommen / huorfor Gud haffuer skafft oss: som er at wi skulle siunge hans hellige naffn loff och ære / vden affladelse/huilcket Gud Fader/ Søn/ och den Hillig gand vnde oss alle at giøre/

A M E N.

Register paa disse Materier / Som her indeholdis i denne Bog.

Det Første.

9

dragis oc vennis fraa verdens begiering.
19. Om forsømmelighed i sin salig-
heds sag och huad skade ørckeløshed fører
med sig.
20. At fly ont selskab oc tage vore paa
sin bestilling.
21. Om Synden och hindis art / och
mangfoldig vdretning.
22. Om Pænitentz oc raad imod syn-
den.
23. Om andelige fattigdom oc hindis
gaffn.
24. Om bøn/oc om hingis omstendig-
ge vilkor oc vdretning.
25. Om loffsens rette embit baade hos
di gode och onde.
26. Huorledis vi skal opløffte vor sind
fra disse forgengelig ting/och til di euige.
27. Om det Hellige Euangelio och
huad krafft det haffuer med sig.
28. En ret betenckelse til døden.
29. Om vore legoms opstandelsis w-
kygelige beuisninger baade aff den helli-
ge scrifft oc aff mange herlige naturlige
lignelser.
30. Om domme dags adskillige vilkor
som

som di onde oc gode. Faar at høre / eff=
ter som deris leffnit haffuer verit her i
verden.

31 Om det Euige liffs wsigelige och
vbegriffuelige glæde/ och huad vilkor
di gode skal foruente sig
i det tilkommendis
Liff.

Her effter fylger oc nogle herlige Sententzer och sprog aff nogle merckelige lærefedris scrifft i den Christne Kircke som ere Sore nytti= ge at vide oc som nogle principia eller Fundamenter i de= ris scrifften.

Hugo.

Naar vor Siel beskoer verden/ saa er der intid som hinde tienner.

Augustinus.

Vi kommer icke til Gud med gang/ men med hiertens begering.

D: Nicol: Hemming: Danus.

Di ting som siunes vmulig/ kand vor troe giøre mulige / och det som er langt borte / kand den giøre neruerendis.

Bernhardus.

Saa

Saa megit som en synder mishager Gud: saa megit teckis gud en Synders aluorlig Pænitentze.

Gregorius.

Satan er en arm fiende / thi hand kand ingen offueruinde / uden di sielff ville lade sig offueruinde.

Bernhardus.

Satan vil gierne forhindre oss med fristelse / men det staar i vor mact/at necte det.

Gregorius.

Wi skal fryctе mere for vor Sinds blindhed. end for vore øyenis blindhed.

Bernhardus.

Det er bedre at skamme sig ved Pænitentze for arme Syndige Mennisker / end paa den yderste dag for den Himmelske herskare.

Isodorus.

Mand maa begræde dennem/ som kommer ved døden til helffuede /oc icke dennem / som ved døden bekommer himmerig.

Hugo.

Vi troer Christi ord / endog vor fornufft oc forstand dømmer det vmuligt at vere.

Augustinus.

Den som legger en Synd paa en anden/ hand Snoer/ en lencke / som hand sielff bindis med.

Augustinus.

Lige som den er til finds som beder/saa er och hand som hører bønnerne.

Augustinus.

Christi arffuedeel skal icke forminds kis / fordi / vi ere mange som den nyder: Men der er saa megit

megit glæde til mange som til faa
saa megit til huer/ som til alle.

Augustinus.

Begiere trygelig det som Gud
hand byder och loffuer dig.

Item/

Du skalt faa saadan medliden-
hed aff Gud / som du giør ved din
neste.

Gregorius.

Det er intid vert at begynde vel/
der søm mand lader aff inden sin
døde dag / och vil icke bliffue var-
actig.

Chrisostomus.

O huad vi vore lyckſalig / der
som vi kunde elske det euige liff/
som vi elsker dette forgengelige.

Augustinus.

Vor bøn er it sende bud til gud/
at vdrette vort bud/dere som vort

M v kiødeli-

kiødelig legom icke nu kand komme.

Chrysostomus.

Der er intid/ som vi skal io faa at see/ i Himmelen: Naar vi seer den som altid veid och seer.

Augustinus.

I Himmerig / alt vi ville haffue/ er der til rede/ oc huad vi icke ville/ haffue/ er der icke.

Origenes.

Den som Sodoma icke kunde bedrage/ denne bedrog druckenskab.

Augustinus.

Job vor stercker i sorrig och modgang/ end Adam vdi sin store glæde och herlighed.

Item/

Vi kand dødgiøre vor arme siel/ men vi kand icke sielff giøre hinde liffactig igien aff vor egien mact.

Am-

Ambrosius.

Kiyſkhed forlenger liffuit / beuarer ſundhed / och opliuſer forſtand.

Bernhardus.

Mand ſkal frycte mere det onde / mand giør i løndom eller med vnderfundighed end det mand giør obenbare: thi ſamuittigheden bebeſmittis ſaare megit der aff / och bliffuer it hemmelig Saar eller ſkade / ſom vil giffue ſig til kiende i ſin døds ſtund.

Ambroſius.

Ver ydmyg och ſtille / at Chriſtus kand boe i dine affecter.

Auguſtinus.

Ingen Synd er ſlemmere for gud / end at roſe ſig aff det mand til forne giort haffuer.

Iſodorus.

At

Chrisostomus.

At fly Synden for Guds kierlighed er mere / end at fly den for straff / eller rætzel.

Det er intid vert / at ville vere Christi Discipel i kors och modgang eller at sige sig at vere / saa lenge synd och last liger skiult vnder it falskts helligheds skin.

Gregorius.

Di øyne som Synden lucker / den oplader straffen igien.

Item /

Alle laster bliffuer gamle med Menniskẽ : vden girighed / den voxer mere och mere / naar Menniskẽ giørts gamle.

Bernhardus.

Den tid skal komme / at rene hierter er bedre end treiske ord / och en god Samuittighed end megen rigdom.

Bern-

Acte disse: saa skalt du icke synde / først din Materie / dine gierninger som du giør / din grædelig henferd / din vstatige verelse / siels oc liffuens endelige skilsmis / oc den store ære som du er skabt til.

Augustinus.

Intid kand spæge vor natur saa vel / som naar vi betencker huorledis vi skal bliffue efter døden.

Anselmus.

Christus tog vor naturis breck och skrøbelighed paa sig / at hand kunde borttage Syndens straff.

Augustinus.

Forsmectis icke i bønen / om gud forhaler hielpen / den bliffuer dog icke borte / heller gud bøn hører os / eller icke / da er det aff hans naade.

Item /

Det er en stor elendighed / at vere

re affskild med den euige gud huil-
cken ingen kand miste / eller vere
nogen tid foruden.

Augustinus.

Huem som tencker oc troer sta-
dige paa JEsum / den kand synd-
zens dybhed icke opsluge.

Augustinus.

En siug / som er andelig siug/
oc mener sig at vere karsk / den er
wlegelig: Her siger Hieronimus
en bliffuer vanskelig helbredit
naar den ved icke sin siugdom.

Hieronimus.

Lige som en green / naar den
er icke ved roden da kand hand icke
groe / thi den haffuer sin kraff aff
roden / saa ere gode gierninger rod
fest i troen och kierlighed.

Gregorius.

Dyrebar vrter lucter mest/
naar di røris oc forhandlis / saa
kien-

kiendis dyd och gudfryctighed hos guds børn/naar di prøuis i modgang.

Augustinus.

En siel vden gode gierninger/ er som en vin gaard vden fruct.

Hieronimus.

Jngen tid skal siunis lang eller mødsomlig/som kand tiene oss til at bekomme den euig glæde.

Beda.

Her begyndis løn for gode gierninger / om det icke skeer siunlig/ saa skeer det dog i Meñiskens samuittighed i sin yderste timme/ men di fuldkommelige lønnis i det euige liff.

Gregorius.

En ringe breek paa seden/ giør en stor skade paa høsten.

Jtem/

Naar vort legom er formøgit lystig/

lystig / saa drager det vort Sind hen til Synd.

Bernhardus.

Lige som vand i det store oc brede haff er icke vdē byller saa er icke vi vden fristelser.

Isodorus.

Der er ingen støre straff end en ond Conscientz / thi mand kand fly andit ont. Men en ond samuittigheg fylger en altid.

Hieronimus.

Huem som icke priser oc loffuer Gud / aff huilcken / hand haffuer sit liff oc verelse / Den forplicter sig til euige straff.

Augustinus.

Det er Guds store vrede / naar hand icke straffer her / men vil daa straffe dennem euindelige.

Idem /

Naar vi tencker paa det euige / saa

saa bliffuer dette Jorderiske kied-sommeligt.

Idem/

Naar mand vil icke affskaffe en ond vane/ da bliffuer den lige som eens nature.

Bernhardus:

Det er vanskeligt/ at hine vgu-delige/som ere mectige/kunde met-te deris legom med verdens han-del och deris hierte med euige got/ och at bliffue baade here och i det andit liff megit anseet.

Bernhardus.

Guds naade er en ypperlig Balsom/ derfor vil den haffue it recent kar/som er meñiskens hierte.

Idem/

Naar sielen bliffuer itrycet i Guds naadis billede ved troen/oc førd ibland Guds engle: saa er den en aruing til den euige glæde.

Idem/

Huem som icke beder oc bereder sig huer dag til døden / hand er megit elendig.

Bernhardus.

Menniskernis gierninger siger paa domme dag / du Menniske haffuer giort oss / vi ville icke vige fraa dig / før vi kommer ... til dom.

Hieronimus.

Vin offueruand lot / huilcken icke Sodoma med sin Synd kunde offueruinde.

Augustinus.

Job vor stercker i sorrig och modgang / end Adam vor i vellyst.

Cyprianus.

Lader oss stunde hastelig til vort fæderneland / huor vore kierre foreldre

dre och andre gode venner forventer oss.

Anselmus.

Vi haffner Guds billede naar vi giør det som Gud skunis got ? oc flyer det som gud forbyder oss.

Augustinus.

Jeg vil heller straffuis aff alle/ end loffuis aff en øgenskack.

Eusebius.

Denne verdens glæde er beblandit med megen sorrig/at vi skulle vennis fraa verdens handel.

Gregorius.

Jo mere Dieffuelen seer oss/at vere vnder guds foruaring : io mere er hand om bore med oss.

Hieronimus.

Huordan vor hierte kand icke bliffue aff naturen/ saadant bliffuer det aff guds naaden.

Hiero-

N 2

Hieronimus.

Elske guds ord inderlig/och scriff-
tens rette kundskab / Saa skal du
icke fuldkomme kødelige laster.

Augustinus.

Den kand icke lettelige besner-
ris aff fristelse: som haffuer no-
gen Gudfryctig mening och tan-
cker for handen.

Gregorius.

De vgudelige kand icke forstaa
eller finde den Sødhed / Som di
himmelske tings kundskab fører
med sig.

Hieronimus.

Huo som leffuer ilde / den kand
icke dø vel.

Bernhardus.

Beuis din Engel reuerentz i
huer merck krog/och iage hannem
icke fraa dig med synd / men skicke
dig erlig oc tucktig.

Gregorius.

De som giffuer mange orsager til megit ont / di burde at døe mange gange / om det vaare muligt.

Augustinus.

Verden belegger mig trint om kring / och ved alle mine legoms femsamuittighed giør mig saaer med sine pile / och ved disse vinduer kommer døden til mig / Thi haffde icke Eua seet det deilige eble / daa hagde hun icke begierit det / etc.

Bernhardus.

Mange kand och forstaar møgit : men di ved icke dennem sielff eller kiender sig icke sielff.

Anselmus.

It Mul) *Lucipeta latinè*) som søger lius naar det optendis / brender sig ihiel / saa gaar det dennem / som vil søge for møgit om Guds

hemmelige och forborgen ting.

Origenes.

Jo mere vi beder / Jo skrøbeliger bliffuer Satan.

Gregorius.

Det som dobens vand giør ved oss / det giorde troen vid børn / i det gamle testamente i omskierrelsen / och vid di gamle Propheters trois krafft.

Lactantius.

Siger herligt om dennem / som ville randsage eller søge for megit effter guds hiemmelig oc forborgē villie oc raad / først siger hād / Philosophi / verselige vise haffuer icke bekom̄it det som di vilde / men mist oc forlorit al deris vmag och arbeit: guds himmelig oc vbegreffuelig raad / kand ingen Menniskis fornufft begriffue / thi der som it Menniske kunde vide alle Guds forbor-

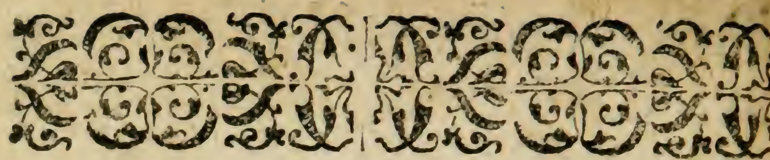
forborgẽ raad oc anslag til grun-
de / Da vore der ingen skilsmis
imellom Gud och Mennisken/ och
der som Mennisken kunde forstaa
det saa vel som Gud / saa kunde
det och giøre det samme.

Homo subiectus est paßioni : Subiecta est & Sapientia eius errori,

Lige som Menniskerne ere adskil-
lig forandring och skrøbeligheds
vilkor vndergiffuen: Saa er och
Menniskens viisdom och forstand
vndergiffuen megen vildfarelse/oc
kand icke altid ramme ret paa/
derfor maa alle sige mz S:
Pouel Rom:11. begierelicke
at vide det som offuer-
gaar din forstand/
men frycte.

N4

ANHELO

Rectè credere

probè intelligam

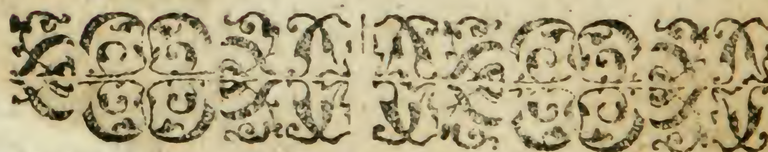

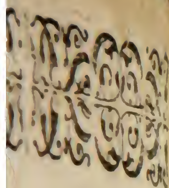
Piè mori

perenniter viuam.

Symbolum

IOHANNIS PETREI *Glamdorp.*

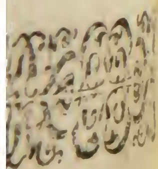
HELO

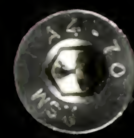
ctè credere

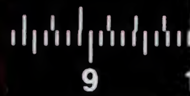

Symbolum

PETRI Glam

Venner lidis, faa findis,
fulttro ere faa, vell den
dig först formaa,

All verdens handel er om-
skifftelig, acter dett grand
giffuerlig,

Der leffuer icke i verden en
som io haffue sin bryst oc mén

All verden er fuld aff sorrig
oc smertte,
Dett finder en huer vdi
sitt hiertte,

Diderich [illegible]